

**Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

**Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΛΕΥΚΑΔΑ.
ΟΡΙΣΜΟΣ**

**ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΕΠΙΤΥΧΗΜΕΝΩΝ Ή
ΜΗ.**

**ΝΑ ΚΑΤΑΓΡΑΨΕΤΕ ΤΙΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΑΝΤΟΥΝ
ΟΙ ΕΠΙΔΟΞΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΕΣ ΣΕ ΑΥΤΟΝ ΤΟΝ ΤΟΜΕΑ
ΚΑΙ ΝΑ ΓΙΝΟΥΝ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΛΕΥΚΑΔΑ.**

**ΜΑΥΡΟΚΕΦΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ
Επιβλέπων Καθηγητής : κος Θεόδωρος Χατζίδης**

ΠΑΤΡΑ, 2006

**Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

**Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΛΕΥΚΑΔΑ.
ΟΡΙΣΜΟΣ
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΕΠΙΤΥΧΗΜΕΝΩΝ
Ή ΜΗ.
ΝΑ ΚΑΤΑΓΡΑΨΕΤΕ ΤΙΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ
ΣΥΝΑΝΤΟΥΝ ΟΙ ΕΠΙΔΟΞΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΕΣ ΣΕ
ΑΥΤΟΝ ΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ ΝΑ ΓΙΝΟΥΝ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ
ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ
ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΛΕΥΚΑΔΑ.**

**Της Φοιτήτριας : Βασιλικής Μαυροκεφάλου
Όνομα Πατρός : Ηλίας
Όνομα Μητρός : Νικολέτα
Αριθμός Μητρώου : 3606**

Επιβλέπων Καθηγητής : κος Χατζίδης

Παραδίδοντας αυτή την εργασία, κλείνει ένας σημαντικός κύκλος στη ζωή μου. Μετά από τα χρόνια που αφιέρωσα στις σπουδές μου ήρθε η ώρα να ενταχθώ στον επαγγελματικό χώρο, έτοιμη να προσφέρω με τις γνώσεις που αποκόμισα από τη σχολή, με τις ιδέες μου και τη δουλειά μου, κάτι καινούριο στον ακόμα αναπτυσσόμενο στη χώρα μας κλάδο του τουρισμού. Αυτό το χρωστάω πρώτα απ' όλα στην οικογένεια μου που με βοήθησε και με στήριξε όλα αυτά τα χρόνια κι έπειτα στους καθηγητές μου, σε όλους εσάς που με αγκαλιάσατε σαν να ήσασταν άνθρωποι δικοί μου και μου προσφέρατε το πιο πολύτιμο αγαθό για οποιονδήποτε άνθρωπο, τη γνώση. Σας ευχαριστώ από καρδιάς και σας εύχομαι να γίνει ο χρόνος σύμμαχός σας σε όσα όνειρα κι επιθυμίες σας δεν έχουν ακόμα πραγματοποιηθεί και να σας περιμένει...

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τουρισμός με τη σύγχρονή του μορφή μπορεί να οριστεί, σαν η πρόσκαιρη μετακίνηση ατόμων από τον τόπο της μόνιμης διαμονής τους σε έναν άλλο με αποκλειστικό σκοπό την ικανοποίηση των τουριστικών τους αναγκών ή επιθυμιών, που όμως δεν είναι πάντα ανάγκες ξεκούρασης ή και αναψυχής, και η οργανωμένη προσπάθεια για την προσέλκυση, υποδοχή και καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση αυτών των ανθρώπων.

Η οικονομική σημασία του τουρισμού στη σύγχρονη εποχή έχει γενικά αναγνωριστεί σε όλα τα κράτη του κόσμου. Οι διαστάσεις που έχει πάρει τα τελευταία χρόνια και κυρίως η συνειδητοποίηση των ευεργετικών επιδράσεων του στις εθνικές οικονομίες, οδήγησε πολλά κράτη όχι μόνο στη λήψη μέτρων για την ανάπτυξη του αλλά και στην αντιμετώπισή του σαν ιδιαίτερου κλάδου της οικονομικής δραστηριότητας. Πέρα από αυτό όμως τα αναπτυξιακά προβλήματα του τουρισμού σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο άρχισαν να απασχολούν σοβαρά και ορισμένους οργανισμούς όπως για παράδειγμα ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού και το σημαντικότερο απ' όλα να ευαισθητοποιούν την κοινή γνώμη, με αποτέλεσμα να δείχνει αυτή ολοένα και μεγαλύτερο ενδιαφέρον γι' αυτά.

Από πλευράς απασχόλησης, ο τομέας του τουρισμού και των ταξιδιών είναι σήμερα ο μεγαλύτερος εργοδότης και δημιουργεί, λόγω των πολλαπλασιαστικών του επιπτώσεων σε άλλους τομείς δραστηριότητας, τις περισσότερες θέσεις εργασίας στις περισσότερες χώρες.

Η συστηματικότερη μελέτη των προβλημάτων της τουριστικής ανάπτυξης και η διερεύνηση των αρχών και κανόνων που τη διέπουν έχουν γίνει πια σήμερα μια επιτακτική αναγκαιότητα. Ιδιαίτερα στη σημερινή φάση της εξέλιξης του τουρισμού, η τάση αυτή γίνεται ολοένα και εντονότερη μια και θεωρείτε βέβαιο ότι οι πρόοδοι που σημειώνονται διεθνώς προς την κατεύθυνση αυτή θα οδηγήσουν σε μια ορθολογικότερη, αποτελεσματικότερη και επωφελέστερη αντιμετώπισή τους.

Η τουριστική ανάπτυξη με την πιο πλατειά έννοια του όρου σημαίνει σε γενικές γραμμές εξέλιξη του τουρισμού, σαν κλάδου οικονομικής δραστηριότητας της οικονομίας μιας χώρας, που συντελείται βασικά με την πληρέστερη αξιοποίηση και ορθολογικότερη εκμετάλλευση των τουριστικών πόρων, με την αύξηση της τουριστικής παραγωγής και την ποιοτική βελτίωσή της, μα πάνω απ' όλα με την προσαρμογή της στις ανάγκες ή επιθυμίες των τουριστών, δηλαδή στην τουριστική ζήτηση.

Τα τελευταία χρόνια γίνονται και στην χώρα μας, ιδιαίτερα σημαντικά βήματα για την ανάπτυξη του τουρισμού και με την οικονομική στήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπάρχει σημαντική βελτίωση στις υποδομές και τις παρεχόμενες υπηρεσίες.

Με το πέρασμα των χρόνων, παρότι η βασική τουριστική ανάγκη του ανθρώπου παραμένει αμετάβλητη, εντούτοις παρατηρείται μια μεταβολή από πλευράς ποσότητας, ποιότητας και ποικιλίας της τουριστικής ζήτησης. Οι ανάγκες των ατόμων που μετακινούνται για τουριστικούς λόγους έχουν αλλάξει και αλλάζουν συνεχώς. Έτσι το τουριστικό προϊόν όπως και κάθε άλλο προϊόν προς κατανάλωση παρουσίασε την ανάγκη ανανέωσης. Ακολούθησε λοιπόν η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, που είχε ως στόχο όχι μόνο να παρέχει μια παραπάνω επιλογή στους τουρίστες – καταναλωτές αλλά επίσης να παρουσιάσει ένα πρόσωπο του τουρισμού φιλικό προς το περιβάλλον

Γι' αυτό η τουριστική βιομηχανία αναγκάστηκε να προσαρμοστεί στα καινούρια δεδομένα και να αναπτύξει νέες εναλλακτικές μορφές τουρισμού για να ανταποκριθεί στις ανάγκες της συνεχώς εξελισσόμενης τουριστικής αγοράς αλλά και να παρουσιάσει ένα πρόσωπο του τουρισμού φιλικό προς το περιβάλλον.

Μια από αυτές που παρουσίασε τα τελευταία χρόνια ιδιαίτερη ανάπτυξη σε όλη την Ευρώπη αλλά και στη χώρα μας, είναι ο αγροτουρισμός τον οποίο θα μας δοθεί η ευκαιρία να μελετήσουμε μέσω αυτής της εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο τουρισμός αναπτύχθηκε παράλληλα με τον πολιτισμό και την διαμόρφωση κοινοτήτων.

Τα ταξίδια και η ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας άρχισε να επιταχύνεται κατά τη διάρκεια του Ελληνικού και Ρωμαϊκού πολιτισμού, κυρίως λόγω των σταθερών πολιτικών συστημάτων και του σεβασμού απέναντι στις επιστήμες και την δημοκρατία.

Με την κατάρρευση του Ρωμαϊκού πολιτισμού, άρχισε ο Μεσαίωνας, όπου τα ταξίδια ήταν επικίνδυνα και πραγματοποιούνταν μόνο εφόσον θα υπήρχαν μεγάλα κέρδη από εμπορικές δραστηριότητες ή για θρησκευτικό προσκύνημα. Και ενώ η Ευρώπη ήταν βυθισμένη στο Σκοταδισμό επί σειρά αιώνων, σε άλλα μέρη του κόσμου κάποιοι πολιτισμοί γνώριζαν μεγάλη άνθηση, και τα μνημεία τους αποτελούν ακόμα και σήμερα χώρους τουριστικής προσέλκυσης.

Η βουβωνική χολέρα, που έφτασε στην Ευρώπη με τους εμπόρους που ερχόντουσαν από την Κίνα, οδήγησε στην μείωση του εργατικού δυναμικού και στην κατάρρευση του φεουδαρχικού συστήματος.

Η βιομηχανική επανάσταση κατέστησε εφικτή τη μαζική παραγωγή καταναλωτικών αγαθών, συμπεριλαμβανόμενων εκείνων ου σχετίζονταν με τα ταξίδια, τα οποία όταν συνδυάστηκαν με την αγοραστική δύναμη της ανερχόμενης μεσαίας τάξης, έθεσαν τις βάσεις για τη δημιουργία μίας τουριστικής βιομηχανίας.

Ο **Thomas Cook**, χρησιμοποιώντας τα προϊόντα της βιομηχανικής επανάστασης, οργάνωσε ταξιδιωτικά προϊόντα σε πακέτα (π.χ. μεταφορές και διαμονή), οδηγώντας στη διαμόρφωση μίας τουριστικής βιομηχανίας.

Η πιο σημαντική από τις φάσεις του τουρισμού, είναι εκείνη του εκδημοκρατισμού του, που τοποθετείται χρονολογικά αμέσως μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου πολέμου. Έτσι λοιπόν ο τουρισμός από προνόμιο των πλουσίων και της αριστοκρατίας, δηλαδή των λίγων, άρχισε βαθμιαία να γίνεται δικαίωμα των εργαζομένων και των μη προνομιούχων, δηλαδή των πολλών. Η μεταπολεμική εποχή πέρα από ότι έκανε τον τουρισμό πιο δημοκρατικό και κατά συνέπεια πιο προσιτό στις μεγάλες λαϊκές μάζες, έκανε και τους ανθρώπους πιο πρακτικούς, καθώς στον τουρισμό καθώς στον τουρισμό βρήκαν ένα μέσο ξεκούρασης και ανανέωσης των σωματικών και ψυχικών τους δυνάμεων, παρά κοινωνικής προβολής και επίδειξης.

Στην ανάπτυξη του τουρισμού καθοριστικό ρόλο διαδραμάτισε η εξέλιξη των μέσων μαζικής μεταφοράς όπως και άλλοι παράγοντες όπως η αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος, η δικαιότερη κατανομή του εθνικού εισοδήματος και του πλούτου, η βελτίωση των συνθηκών εργασίας και όρων αμοιβής των εργαζομένων, η εξασφάλιση κοινωνικών παροχών στις οικονομικά ασθενέστερες τάξεις, η απλούστευση των διατυπώσεων στις μετακινήσεις των ανθρώπων από χώρα σε χώρα, η ανάπτυξη των τουριστικών επιχειρήσεων κλπ.

Οι διαστάσεις που πήρε το τουριστικό φαινόμενο μεταπολεμικά και κυρίως η συνειδητοποίηση των ευεργετικών επιδράσεων του στις οικονομίες, οδήγησε πολλές χώρες στην λήψη μέτρων για την ανάπτυξη του τουρισμού και στην αντιμετώπισή του σαν ιδιαίτερου κλάδου οικονομικής δραστηριότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

A. ΜΑΖΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο μαζικός τουρισμός θεωρείται σαν η κατηγορία εκείνη του τουρισμού που χαρακτηρίζεται από ομαδικότητα συμμετοχής των τουριστών στις διάφορες φάσεις της τουριστικής δραστηριότητας. Ο συλλογικός-ομαδικός χαρακτήρας του μαζικού τουρισμού αναφέρεται και στον τρόπο οργάνωσης και εκτέλεσης της τουριστικής μετακίνησης, καθώς επίσης στη συγκέντρωση των τουριστών στους τόπους της πρόσκαιρης διαμονής τους στους τουριστικούς προορισμούς που επισκέπτονται. Το άτομο, δηλαδή ο τουρίστας, εντάσσεται ταυτιζόμενο ή μη ταυτιζόμενο σε ομάδες περισσότερο ή λιγότερο ομοειδών τουριστικών αναγκών ή επιθυμιών και συμμορφώνεται προς ορισμένα σχήματα συμπεριφοράς, εξασφαλίζοντας έτσι ταυτόχρονα ένα μίνιμουμ ικανοποίησης που προσφέρει η καλή οργάνωση και εκτέλεση του ταξιδιού εκ μέρους των “tour-operators”

B. ΑΤΟΜΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο ατομικός τουρισμός είναι η αντίθετη του μαζικού τουρισμού κατηγορία, που χαρακτηρίζεται από την ανεξάρτητη ατομική οργάνωση και εκτέλεση του ταξιδιού εκ μέρους των τουριστών.

Γ. ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο εσωτερικός τουρισμός πραγματοποιείται από τον ντόπιο πληθυσμό μιας χώρας μέσα στα φυσικά της όρια, δηλαδή μέσα στην επικράτεια της. Αν και η συγκεκριμένη κατηγορία τουρισμού κάθε άλλο παρά συναλλαγματοφόρα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί, παρ' όλα αυτά όμως παρουσιάζει σημαντικές οικονομικές και άλλες ωφέλειες για τη χώρα στην οποία αναπτύσσεται. Μια από αυτές είναι οπωσδήποτε και η συγκράτηση της εκροής συναλλάγματος εξαιτίας της μη πραγματοποίησης εξωτερικού τουρισμού εκ μέρους του ντόπιου πληθυσμού.

Δ. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο εξωτερικός τουρισμός ή διεθνής, όπως χαρακτηρίζεται και διαφορετικά, πραγματοποιείται από άτομα που διαμένουν μόνιμα σε μια χώρα και την εγκαταλείπουν προσωρινά για να επισκεφτούν κάποια άλλη ή κάποιες άλλες χώρες για τουριστικούς λόγους και με αυτό τον τρόπο να ικανοποιήσουν συγκεκριμένες τουριστικές ανάγκες ή επιθυμίες τους. Κατά συνέπεια εξωτερικό τουρισμό έχει οποιαδήποτε χώρα, όταν μόνιμοι κάτοικοι άλλων χωρών την επισκέπτονται ή όταν μόνιμοι κάτοικοί της επισκέπτονται άλλες χώρες για τουριστικούς λόγους.

Ε. ΣΥΝΕΧΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Χαρακτηριστική διάκριση του συνεχούς τουρισμού είναι ότι διαρκεί όλο το χρόνο, που σημαίνει ότι σε καμιά περίπτωση δεν επηρεάζονται οι δραστηριότητές του από τις κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν σε όλες τις εποχές, δηλαδή σε όλη τη διάρκεια του χρόνου. Οι αντιπροσωπευτικές μορφές τουρισμού αυτής της κατηγορίας είναι ο συνεδριακός τουρισμός, ο τουρισμός κινήτρων, ο τουρισμός εκθέσεων, ο τουρισμός πόλης και ο μορφωτικός τουρισμός.

ΣΤ. ΕΠΟΧΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Χαρακτηριστική διάκριση του εποχιακού τουρισμού είναι ότι δεν διαρκεί όλο το χρόνο, που σημαίνει ότι σε αντίθεση με το συνεχή τουρισμό οι δραστηριότητές του επηρεάζονται αποφασιστικά από τις κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν σε διαφορετικές εποχές, γι' αυτό και αναστέλλονται προσωρινά για ένα μικρό ή μεγάλο χρονικό διάστημα κάθε έτος. Οι αντιπροσωπευτικές μορφές τουρισμού αυτής της

κατηγορίας είναι ο γενικός τουρισμός κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, ο τουρισμός παραχείμασης και ο τουρισμός χειμερινών σπορ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Πολλές χώρες για να μπορέσουν να ξεπεράσουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι τουριστικές τους οικονομίες, αποφάσισαν να αναπτύξουν ορισμένες εναλλακτικές μορφές τουρισμού που σύμφωνα με τις εκτιμήσεις τους θα μπορέσουν να δώσουν διέξοδο στα αδιέξοδα των τουριστικών τους οικονομιών ή ίσως και οριστικές λύσεις στα όσα προβλήματα αυτές αντιμετωπίζουν. Οι περισσότερο γνωστές και ευρύτερα διαδεδομένες εναλλακτικές μορφές του σύγχρονου τουρισμού είναι οι παρακάτω:

A. ΓΕΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο γενικός τουρισμός ή τουρισμός διακοπών- αναψυχής, όπως χαρακτηρίζεται και αλλιώς, αποτελεί μια δραστηριότητα του ελεύθερου χρόνου του ατόμου που σχετίζεται στενά με την ανάγκη ή την επιθυμία που έχει αυτό για ανάπαυση και αναψυχή. Η μορφή αυτή του τουρισμού είναι αναμφίβολα η σημαντικότερη τόσο από άποψης μεγέθους στο σύνολο της τουριστικής αγοράς, όσο και από άποψης αναγκών σε πόρους και υπηρεσίες που απαιτούνται για την καλύτερη εξυπηρέτηση των τουριστών.

Ο γενικός τουρισμός ως προς τη μορφή του διακρίνεται σε τρεις κατηγορίες: 1) σε τουρισμό περιήγησης, όπου ο τουρίστας παρουσιάζει γεωγραφική κινητικότητα και μετακινείται τον περισσότερο καιρό των διακοπών του από χώρα σε χώρα ή από περιοχή σε περιοχή στην ίδια χώρα τουριστικού προορισμού 2) σε τουρισμό διαμονής, όπου ο

τουρίστας παραμένει στην ίδια συγκεκριμένη περιοχή ή τόπο της χώρας τουριστικού προορισμού σε όλη τη διάρκεια των διακοπών του, και 3) σε τουρισμό μικτού χαρακτήρα, που περιλαμβάνει τουρισμό περιήγησης και τουρισμό διαμονής.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του γενικού τουρισμού που αποτελεί την πιο προσοδοφόρα μορφή του σύγχρονου τουρισμού, είναι η δημιουργία μιας κατάλληλης υποδομής, όπως είναι για παράδειγμα η κατασκευή τουριστικών καταλυμάτων όλων των ειδών και κατηγοριών, η ύπαρξη αναπτυγμένου συγκοινωνιακού δικτύου και σύγχρονων μεταφορικών μέσων, η επάρκεια ψυχαγωγίας και διασκέδασης, η δυνατότητα για ψώνια και κατά προτίμηση αφορολόγητων ειδών, η κατάλληλη εκπαίδευση των στελεχών και του ειδικευμένου προσωπικού που απασχολούνται στην τουριστική βιομηχανία κλπ.

Β. ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο μορφωτικός τουρισμός αποτελεί μια μορφή τουρισμού, στην οποία τα άτομα έχουν σαν κύριο σκοπό τη συμμετοχή σε πολιτιστικές, γενικά, εκδηλώσεις. Συγκεκριμένα, αυτό το είδος τουρισμού, που εμφανίζει ανοδικές τάσεις διεθνώς, περιλαμβάνει μεταξύ άλλων επισκέψεις ιστορικών μνημείων, αρχαιολογικών χώρων, μουσείων, πινακοθηκών, παρακολούθησεις συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων, όπερας, καθώς επίσης συμμετοχές σε πολιτιστικές εκδηλώσεις ή σεμινάρια γλωσσολογίας, φιλοσοφίας, ψυχολογίας, κοινωνιολογίας, ανθρωπολογίας κλπ.

Για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού, απαιτείται, εκτός από τη βασική τουριστική υποδομή και ειδική υποδομή, όπως για παράδειγμα πλούσια προγράμματα πολιτιστικών, καλλιτεχνικών και μορφωτικών εκδηλώσεων. Κάτι τέτοιο όμως προϋποθέτει και την ύπαρξη διεθνούς φήμης θεάτρων κάθε είδους, μουσείων, πινακοθηκών, ιστορικών χώρων, βιβλιοθηκών, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης κλπ.

Γ. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

Πρόκειται ουσιαστικά για μια μορφή τουρισμού που αναπτύσσεται δυναμικά ολοένα και περισσότερο. Σε αυτήν υπάγονται κάθε είδους εκθέσεις που συνήθως οργανώνονται σε μεγάλα αστικά κέντρα, ώστε οι επισκέπτες τους να μπορούν να συνδυάσουν την επαγγελματική τους ενημέρωση με κάποια μορφή τουρισμού, όπως για παράδειγμα τουρισμό πόλης, μορφωτικό τουρισμό κλπ.

Για την ανάπτυξη του τουρισμού εκθέσεων απαιτείται εκτός άλλων και η δημιουργία της κατάλληλης υποδομής και συγκεκριμένα σύγχρονων εκθεσιακών χώρων, που να είναι κατάλληλα εξοπλισμένοι και να διαθέτουν τους αναγκαίους βοηθητικούς χώρους, δηλαδή εστιατόρια, καφετέριες, ταχυδρομείο, γραφείο εξυπηρέτησης επισκεπτών, χώρους στάθμευσης αυτοκινήτων, ιατρείο κλπ.

Δ. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΓΕΙΑΣ

Ο τουρισμός υγείας ή θεραπευτικός τουρισμός, όπως ονομαζόταν παλαιότερα, εξελίσσεται σε μια από τις βασικότερες μορφές τουρισμού, τα δε άτομα που μετέχουν σε αυτόν έχουν σαν κύριο κίνητρο την αποκατάσταση και διατήρηση της υγείας τους, τη θεραπεία και ανάρρωσή τους από διάφορες ασθένειες κλπ.

Ας σημειωθεί ότι τα άτομα αυτά, που κυρίως κατοικούν σε μεγαλουπόλεις και είναι κατά το πλείστον εύπορα, επενδύουν χρόνο και χρήματα στην υγεία τους και κατ' επέκταση στη μακροζωία τους.

Τα βασικά χαρακτηριστικά αυτής της μορφής τουρισμού αναφέρονται από τη μια πλευρά στη σύνθεση της πελατείας του, που αποτελείται αποκλειστικά από άτομα της δεύτερης και τρίτης ηλικίας και από την άλλη πλευρά στον τουριστικό προορισμό που προσφέρονται οι υπηρεσίες υγείας και που προσδιορίζεται αποκλειστικά από τους φυσικούς του πόρους.

Η μορφή αυτή του τουρισμού, εκτός από ειδικές εγκαταστάσεις υδρόλουτρου – θαλασσο/αεροθεραπείας και καταλύματα αξιώσεων με συμπληρωματικές εγκαταστάσεις, όπως για παράδειγμα εστιατόρια, χώρους ψυχαγωγίας, χώρους άθλησης κλπ. , απαιτεί και ειδικές ιατρικές και φυσιοθεραπευτικές υπηρεσίες.

Ε. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΑΘΛΗΣΗΣ

Ο τουρισμός άθλησης έχει σαν κύριο κίνητρο την άσκηση ενός αθλήματος, όπως είναι για παράδειγμα η ποδηλασία, η ιππασία, το τένις, η πεζοπορία, το γκολφ, η ανεμοπορία, διάφορα προγράμματα γυμναστικής κλπ.

Η άθληση σαν απασχόληση κατά τη διάρκεια των διακοπών, θεωρείται σε αυτήν τη μορφή τουρισμού ο πιο σημαντικός παράγοντας μαζί με τη δυνατότητα που υπάρχει για την πραγματοποίηση εκδρομών και περιηγήσεων.

Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού είναι η δημιουργία εγκαταστάσεων άθλησης εκ μέρους των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων και η απασχόληση έμπειρων γυμναστών, εκπαιδευτικών κλπ. Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι μια τέτοια σε συμπληρωματικές εγκαταστάσεις άθλησης ανεβάζει αναμφίβολα το επίπεδο αξίας της απόλαυσης των διακοπών, παράλληλα δε με την ανταγωνιστικότητα και το κύρος της ξενοδοχειακής επιχείρησης, βελτιώνει την πληρότητα της και γενικά προσελκύει πελατεία υψηλής εισοδηματικής στάθμης.

ΣΤ. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΟΛΗΣ

Ο τουρισμός πόλης πρόκειται για μια μορφή τουρισμού που έχει σαν κύριο χαρακτηριστικό ότι τα άτομα που τα άτομα που μετέχουν σε αυτόν ταξιδεύουν σε μια πόλη και την περιηγούνται για μερικές μέρες, συνήθως δε τρεις ως τέσσερις. Οι περιηγήσεις είναι άμεσα δεμένες με το μορφωτικό τουρισμό και ιδιαίτερα με διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις που λαμβάνουν χώρα ενώ τα επαγγελματικά ταξίδια παίζουν και αυτά με τη σειρά τους σημαντικό ρόλο.

Ο τουρισμός πόλης πραγματοποιείται κατά κύριο λόγο από άτομα ανώτερης μορφωτικής και εισοδηματικής στάθμης, που κατοικούν κατά το πλείστον σε μεγάλα αστικά κέντρα και που ταξιδεύουν τις περισσότερες φορές χωρίς να συνοδεύονται από τις οικογένειές τους. Τα ταξίδια αυτά οργανώνονται και εκτελούνται σε μεγάλο ποσοστό από **tour-operators**, ταξιδιωτικά/τουριστικά πρακτορεία και αεροπορικές εταιρίες.

Επίσης θα πρέπει να ειπωθεί ότι ένας ακόμα πόλος έλξης για πολλά άτομα που κάνουν αυτής της μορφής τουρισμό, είναι η νυκτερινή ζωή, η διασκέδαση, τα ψώνια, οι ενδιαφέρουσες εκδρομές και τέλος το ωραίο περιβάλλον.

Ζ. ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Στο συνεδριακό τουρισμό υπάγονται κάθε είδους οργανωμένες εκδηλώσεις, όπως για παράδειγμα συνέδρια ή συναντήσεις με μεγάλο ή μικρό αριθμό συμμετοχών και σε οποιοδήποτε επίπεδο, δηλαδή τοπικό, περιφερειακό, εθνικό ή διεθνές. Επειδή ο συνεδριακός τουρισμός είναι περιορισμένης χρονικής διάρκειας, δυο ως τέσσερις ημέρες συνήθως, συνδυάζεται με κάποια άλλη μορφή τουρισμού, όπως για παράδειγμα τουρισμό πόλης, μορφωτικό τουρισμό κλπ.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού σε μια χώρα υποδοχής τουριστών είναι η δημιουργία κατάλληλης υποδομής και ανωδομής και συγκεκριμένα η κατασκευή σύγχρονων συνεδριακών κέντρων άρτια τεχνικά εξοπλισμένων και με βοηθητικούς χώρους κάθε είδους, όπως για παράδειγμα εστιατόρια, αναψυκτήρια, χώρους στάθμευσης αυτοκινήτων, ιατρεία, ταχυδρομεία, γραφεία εξυπηρέτησης συνέδρων κλπ., καθώς επίσης η κατασκευή αιθουσών συνεδρίων μεγάλης χωρητικότητας εκ μέρους των μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων του κέντρου και της περιφέρειας.

Ας σημειωθεί ότι η έγκαιρη πληροφόρηση των ενδιαφερομένων κύκλων για τα συνέδρια και τις διάφορες συναφείς εκδηλώσεις που θα πραγματοποιηθούν σε μια χώρα που επιδιώκει να αναπτύξει το συνεδριακό τουρισμό, πέρα από το ό,τι θα βοηθήσει σημαντικά στην προσέλκυση ενδιαφερομένων, θα προβάλλει παράλληλα και την ίδια στο εξωτερικό σαν χώρα συνεδριακού τουρισμού.

Η. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ

Ο τουρισμός περιπέτειας πρόκειται για μια μορφή τουρισμού με έντονο το στοιχείο του απροσδόκητου, του άγνωστου και της έκπληξης. Φωτογραφικά σαφάρι, περιπλανήσεις σε άγνωστες περιοχές, κωπηλασία σε ορμητικούς ποταμούς κλπ. Αποτελούν μερικά από τα χαρακτηριστικά του γνωρίσματα. Τα άτομα που κάνουν αυτής της μορφής τουρισμό είναι συνήθως νέοι άνθρωποι, κατά κύριο λόγο δε ελεύθεροι επαγγελματίες και στελέχη επιχειρήσεων.

Επίσης θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ζήτηση για τουρισμό περιπέτειας προβλέπεται να σημειωθεί διεθνώς αύξηση, έρχεται δε να καλύψει μια ανάγκη ή επιθυμία του σύγχρονου ανθρώπου των μεγάλων πόλεων για εκτόνωση από το στρες που του προκαλεί ο σύγχρονος τρόπος ζωής και η ανία της ρουτίνας.

Θ. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Είναι γνωστό ότι η ύπαρξη παιδιών σε μια οικογένεια αποτελεί αποφασιστικό παράγοντα επιλογής τόσο του τόπου διακοπών όσο και του χρόνου που θα πραγματοποιηθούν αυτές.

Οι **tour-operators** γνωρίζουν ότι όταν τα τουριστικά πακέτα που προσφέρουν στην τουριστική αγορά είναι προσιτά στις οικογένειες, τότε αυτές ταξιδεύουν συνήθως με τα παιδιά τους. Αλλά ακόμα και αν τα τουριστικά πακέτα που προσφέρουν δεν είναι και τόσο προσιτά στον

οικογενειακό προϋπολογισμό, προσπαθούν να τα κάνουν, προσφέροντας ειδικές εκπώσεις για τα παιδιά. Επίσης προσφέρουν και διάφορες εκπώσεις και στα παιδιά των οικογενειών που κάνουν ατομικό και όχι μαζικό τουρισμό, όπως για παράδειγμα στα μεταφορικά μέσα που χρησιμοποιούν για τη μετακίνηση τους από τον τόπο της μόνιμης διαμονής τους στον τόπο του τουριστικού τους προορισμού.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του οικογενειακού τουρισμού είναι η δημιουργία κατάλληλης υποδομής, όπως για παράδειγμα αίθουσες παιχνιδιών, παιδικές χαρές, παιδικές πισίνες, παιδικοί σταθμοί κλπ. , και ακόμα ειδικευμένο προσωπικό για να προσέχει και να συντροφεύει μικρά κυρίως παιδιά.

I. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ

Η τάση που υπάρχει σήμερα για περισσότερα και μακρύτερα ταξίδια επηρέασε, όπως είναι φυσικό , και την τρίτη ηλικία που συνήθως διαθέτει ελεύθερο χρόνο, σταθερό εισόδημα, ψηλό δείκτη αποταμίευσης λόγω νοοτροπίας και τρόπου ζωής, μα πάνω απ' όλα μεγάλη επιθυμία για τα ταξίδια και γενικότερα για τουρισμό.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις των ειδικών, το ποσοστό συμμετοχής της τρίτης ηλικίας στο συνολικό πληθυσμό της γης θα αυξηθεί αισθητά μέχρι το **2000**, δημιουργώντας έτσι ένα νέο ανθρώπινο δυναμικό, που σε μεγάλο ποσοστό θα επηρεαστεί από το σύγχρονο τρόπο ζωής και θα έχει μεγάλο δείκτη ροπής για τουρισμό.

Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι η τρίτη ηλικία αποτελεί το συντηρητικότερο τμήμα του τουριστικού δυναμικού μιας χώρας που κινείται συνήθως τουριστικά στο εσωτερικό της ή το πολύ σε χώρες κοντινές και κυρίως σε αυτές που συνορεύουν με τη χώρα της μόνιμης διαμονής τους. Τα συγκοινωνιακά μέσα που χρησιμοποιεί γι' αυτόν το σκοπό είναι κατά κύριο λόγο το τρένο, κατά δεύτερο λόγο το ιδιωτικό αυτοκίνητο και το πούλμαν και κατά τρίτο λόγο το αεροπλάνο.

Για τον τουρισμό τρίτης ηλικίας δεν απαιτείται ειδική υποδομή εκ μέρους των χωρών υποδοχής τουριστών που επιθυμούν να τον αναπτύξουν.

ΙΑ. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΧΕΙΜΕΡΙΝΑ ΣΠΟΡ

Ο τουρισμός χειμερινών σπορ είναι μια δυναμική μορφή τουρισμού που προσπαθούν να αναπτύξουν οι χώρες υποδοχής τουριστών στο πλαίσιο

της προσπάθειας τους να διαφοροποιήσουν το τουριστικό τους προϊόν και με αυτό τον τρόπο να αξιοποιήσουν και να εκμεταλλευτούν τους αδρανείς μήνες και να προσελκύσουν διάφορες κατηγορίες τουριστών, κυρίως δε υψηλής εισοδηματικής στάθμης. Ο τουρισμός χειμερινών σπορ καλύπτει το σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που διεξάγονται στη διάρκεια του χειμώνα. Συγκεκριμένα καλύπτει τις δραστηριότητες εκείνες που εκδηλώνονται σε ορισμένο γεωγραφικό χώρο και για την ακρίβεια συνήθως σε ορεινές περιοχές σε συνδυασμό πάντα με ορισμένες κλιματολογικές συνθήκες, όπως για παράδειγμα χαμηλές θερμοκρασίες που πλησιάζουν τους 0 βαθμούς Κελσίου ή και κάτω από αυτούς, πολύ χιόνι κλπ.

Τα άτομα που κάνουν αυτής της μορφής τον τουρισμό συνδέονται αποκλειστικά με χειμερινά σπορ και με συναφείς προς αυτά δραστηριότητες.

Η ανάπτυξη του τουρισμού χειμερινών σπορ προϋποθέτει εκτός άλλων τη δημιουργία μιας κατάλληλης υποδομής, όπως για παράδειγμα άρτια οργανωμένα χιονοδρομικά κέντρα, πίστες πάγου για έλκηθρα και άλλης κατηγορίας έλκηθρα, αγωνιστικές πίστες σκι, για παιδιά, αρχάριους και ερασιτέχνες σκιέρ, τουριστικά καταλύματα όλων των κατηγοριών και κυρίως πάντα και τεσσάρων αστέρων, συγκοινωνιακή σύνδεση των κέντρων χειμερινών σπορ με τα μεγάλα αστικά κέντρα και τους χώρους υποδοχής τουριστών, όπως παράδειγμα αεροδρόμια, σιδηροδρομικούς σταθμούς, λιμάνια κλπ.

ΙΒ. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΧΕΙΜΑΣΗΣ

Ο τουρισμός παραχείμασης αναφέρεται στις τουριστικές δραστηριότητες ατόμων που κατά τη διάρκεια του χειμώνα κάνουν διακοπές μικρής ή μεγάλης διάρκειας σε χώρες με ήπια κλίματα για να αποφύγουν τις αντίξοες καιρικές συνθήκες που επικρατούν στους τόπους της μόνιμης διαμονής τους.

Τα άτομα που πραγματοποιούν αυτής της μορφής τουρισμό είναι κατά το πλείστον άτομα της τρίτης ηλικίας που αντιμετωπίζουν προβλήματα υγείας και που έχουν ελεύθερο χρόνο στη διάθεσή τους και σταθερό εισόδημα. Η ανάπτυξη του τουρισμού παραχείμασης με ταχύτερους ρυθμούς θα εξαρτηθεί από πολλούς παράγοντες κυρίως όμως από της αρτιότητα των τουριστικών πακέτων παραχείμασης και την τιμή διάθεσής τους στην τουριστική αγορά. Στη διαμόρφωση χαμηλών τιμών τουριστικών πακέτων παραχείμασης θα συμβάλλουν η καθιέρωση ειδικών χαμηλών ναύλων από τα διάφορα μέσα μαζικής μεταφοράς, καθώς επίσης η πραγματοποίηση εκπιτώσεων στις υπηρεσίες φιλοξενίας που προσφέρουν τα διάφορα τουριστικά καταλύματα κατά τη χειμερινή περίοδο.

ΙΓ. ΟΡΕΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο ορεινός τουρισμός, αν και παρουσιάζει ορισμένες ομοιότητες με τον τουρισμό χειμερινών σπορ. Σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να ταυτιστεί με αυτόν. Συγκεκριμένα δεν έχει χρονικούς περιορισμούς εκδήλωσης και αναφέρεται στο σύνολο των δραστηριοτήτων υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού που εκδηλώνεται αποκλειστικά και μόνο στις ορεινές περιοχές των χωρών υποδοχής τουριστών που επιθυμούν να αναπτύξουν αυτής της μορφής τουρισμό.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του ορεινού τουρισμού είναι η δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων που δένουν με το φυσικό περιβάλλον και διαθέτουν όσο το δυνατό περισσότερους συμπληρωματικούς χώρους, όπως εστιατόρια, μπαρ, καφετέριες, αίθουσες αναψυχής κλπ.

Επίσης θα πρέπει οι ορεινές αυτές περιοχές, στις οποίες αναπτύσσονται κάθε είδους δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού, να εξυπηρετούνται συγκοινωνιακά όσο το δυνατό πληρέστερα και καλύτερα γίνεται.

ΙΔ. ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο θαλάσσιος τουρισμός αναφέρεται στο σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται στο θαλάσσιο χώρο μιας χώρας υποδοχής τουριστών και όχι μόνο. Αναμφίβολα ο θαλάσσιος τουρισμός αποτελεί μια από τις δυναμικότερες και πιο επιλεκτικές μορφές του σύγχρονου τουρισμού, αφού η σημασία του στις τουριστικές οικονομίες των χωρών που έχουν τόσο τις φυσικές προϋποθέσεις όσο και τις οικονομικές δυνατότητες να τον αναπτύξουν είναι κυριολεκτικά μεγάλη.

Η πιο παραγωγική και συναλλαγματοφόρα δραστηριότητα του θαλάσσιου τουρισμού είναι, οπωσδήποτε, εκείνη της ναύλωσης σκαφών αναψυχής κάθε είδους, όπως για παράδειγμα πολυτελών θαλαμηγών, ιστιοφόρων, ταχύπλων σκαφών κλπ. Η πελατεία στην οποία απευθύνεται και οι ανάγκες της οποίας ικανοποιεί, είναι κατά το πλείστον τουρίστες υψηλής εισοδηματικής στάθμης.

Άλλη αξιόλογη συναλλαγματοφόρα δραστηριότητα του θαλάσσιου τουρισμού είναι και αυτή των κρουαζιέρων, η ζήτηση των οποίων παρουσιάζει διεθνώς σημαντική αύξηση. Οι σύγχρονες τάσεις της αγοράς κρουαζιέρων συγκλίνουν στα μεγαλύτερα και πολυτελέστερα κρουαζιερόπλοια, τα οποία εξασφαλίζουν υψηλή ποιότητα διαμονής και

ψυχαγωγίας στους πελάτες τους, που κατά κανόνα αποτελούν τουρίστες μέσης και υψηλής εισοδηματικής στάθμης.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού είναι η δημιουργία της κατάλληλης υποδομής, το κόστος της οποίας κάθε άλλο παρά χαμηλό είναι, ιδιαίτερα δε σε ότι αφορά στην κατασκευή σύγχρονων και άρτια εξοπλισμένων μαρινών για τον ελλιμενισμό, τον ανεφοδιασμό και γενικά την εξυπηρέτηση των σκαφών αναψυχής, άσχετα αν αυτά είναι ενοικιαζόμενα ή ιδιωτικής χρήσης και στη συμπλήρωση ή και ανανέωση του στόλου των σκαφών αναψυχής και των κρουαζιερόπλοιων.

ΙΕ. ΧΡΟΝΟΜΕΡΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο χρονομεριστικός τουρισμός είναι αναμφίβολα η ταχύτερα αναπτυσσόμενη μορφή τουρισμού σήμερα. Με ρυθμό ανάπτυξης **30%** περίπου το χρόνο, οι χρονομεριστικές διακοπές πιστεύεται βάσιμα ότι θα αποτελέσουν μελλοντικά, ό,τι ήταν το οργανωμένο τουριστικό πακέτο για τη δεκαετία του '50. Ο πρωτοποριακός αυτός θεσμός δίνει τη λύση στον 'κορεσμένο' τουρίστα του τουριστικού πακέτου, που απαιτητικός όσο ποτέ άλλοτε σήμερα αναζητά υψηλή ποιότητα στις διακοπές του.

Η υπερσύγχρονη αυτή μορφή τουρισμού, που ως σημειωθεί έχει κατά κανόνα πελατεία μέσης και υψηλής εισοδηματικής στάθμης, βασίζεται στην αρχή της πώλησης του δικαιώματος χρήσης ορισμένων ημερών ή εβδομάδων σε ένα ξενοδοχείο ή ένα συγκρότημα διαμερισμάτων την ίδια χρονική περίοδο του κάθε έτους κάθε χρόνο. Επειδή όμως είναι πολύ φυσικό ο αγοραστής του δικαιώματος αυτού να αρχίσει γρήγορα να κουράζεται με την ιδέα της επιστροφής στο ίδιο μέρος, στο ίδιο ξενοδοχείο ή συγκρότημα διαμερισμάτων, την ίδια χρονική περίοδο του έτους κάθε χρόνο, οδηγήθηκε από τα πράγματα να επιδιώξει την ανάπτυξη δικτύων ανταλλαγής παρόμοιων δικαιωμάτων. Και το πέτυχε τελικά. Έτσι λοιπόν μπορεί πια σήμερα να ανταλλάξει κανείς το δικαίωμα χρήσης που έχει αγοράσει σε ένα ξενοδοχείο ή ένα συγκρότημα διαμερισμάτων όχι μόνο σε άλλη περιοχή, αλλά και σε άλλη χώρα. Επίσης μπορεί να το πουλήσει, να το νοικιάσει ή να το κληροδοτήσει, όπως ακριβώς συμβαίνει και με τα άλλα ακίνητα.

Ειδικότερα σε ό,τι αφορά στα ξενοδοχεία, θα πρέπει να ειπωθεί ότι πολλά από αυτά έχουν αρχίσει να συνειδητοποιούν ότι γίνεται ολοένα και πιο δύσκολο γι' αυτά να πετύχουν ικανοποιητική απόδοση του κεφαλαίου που έχουν επενδύσει, όταν εξαρτώνται μόνο από το παραδοσιακό τουριστικό πακέτο, σε μια εποχή που οι **tour-operators** πιέζουν για χαμηλότερες τιμές. Γι' αυτό και επιδιώκουν να εφαρμόσουν το σύστημα των χρονομεριστικών διακοπών που τους εξασφαλίζει, πέρα από την αρχική εισροή κεφαλαίων, ένα σταθερό εισόδημα και μια σταθερή πληρότητα με τουρίστες κατά κανόνα μέσης και υψηλής εισοδηματικής στάθμης, όπως ήδη ειπώθηκε.

ΙΣΤ. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο θρησκευτικός τουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού που αφορά σε μια κατηγορία ατόμων που επισκέπτονται θρησκευτικούς τόπους που βρίσκονται στη χώρα της μόνιμης διαμονής τους ή σε κάποια άλλη είτε για λόγους λατρείας είτε για να πάρουν μέρος σε κάποιες θρησκευτικές εκδηλώσεις ή τελετές είτε για να πάνε σε κάποιο τόπο που είχαν κάνει κλπ.

Η μορφή αυτή τουρισμού είναι επίσης περιορισμένης διάρκειας, συνήθως μια ως τρεις μέρες. Επίσης τα τουριστικά πακέτα για θρησκευτικό τουρισμό είναι σχετικά φθηνότερα από εκείνα άλλων μορφών τουρισμού επειδή είναι οπωσδήποτε λιγότερα, ενώ τα οικονομικά ωφέληματα για τους θρησκευτικούς τόπους και κατ' επέκταση για τις οικονομίες των χωρών στις οποίες βρίσκονται αυτοί σημαντικά.

Για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού δεν χρειάζεται ειδική υποδομή, αλλά μόνο βασική.

ΙΖ. ΕΠΙΛΕΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η συνειδητοποίηση των τουριστικών επιχειρηματιών, αλλά και των πολιτικών ηγεσιών των χωρών υποδοχής τουριστών, ό,τι η ικανοποιητική απόδοση του κεφαλαίου που έχουν επενδύσει στην τουριστική οικονομία γίνεται με το πέρασμα του χρόνου ολοένα και πιο δύσκολη, όταν εξαρτώνται μόνο από το παραδοσιακό τουριστικό πακέτο και μάλιστα σε μια εποχή που οι μεγάλοι **tour-operators** πιέζουν συνεχώς για χαμηλότερες τιμές, οδήγησε στην ωρίμανση της ιδέας για την ανάπτυξη του επιλεκτικού τουρισμού.

Ο επιλεκτικός τουρισμός πραγματοποιείται κατά κανόνα από άτομα υψηλής εισοδηματικής στάθμης που, όπως μπορεί να συμπεράνει κανείς, όχι μόνο θέλουν αλλά και μπορούν να ξοδέψουν μεγάλα ποσά για την ικανοποίηση των τουριστικών τους αναγκών ή επιθυμιών. Τα άτομα αυτά ταξιδεύουν συνήθως μεμονωμένα, δηλαδή κάνουν ατομικό τουρισμό, που σημαίνει ότι είτε αγοράζουν ατομικά τουριστικά πακέτα είτε (**individual inclusive tours**) είτε τα φτιάχνουν όπως αυτά ακριβώς τα θέλουν, έτσι ώστε να ικανοποιούνται κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο οι τουριστικές τους ανάγκες ή επιθυμίες, είτε δεν αγοράζουν καθόλου τουριστικά πακέτα, που σημαίνει ότι αγοράζουν τις διάφορες τουριστικές υπηρεσίες μεμονωμένα.

Τα άτομα που κάνουν ατομικό τουρισμό μπορούν να ξοδεύουν πολλά χρήματα για την ικανοποίηση των τουριστικών τους αναγκών ή επιθυμιών, αλλά ταυτόχρονα είναι και απαιτητικά. Συγκεκριμένα έχουν την απαίτηση τα χρήματα που ξοδεύουν για την αγορά τουριστικών προϊόντων να τους προσφέρουν τουλάχιστον την ικανοποίηση ή την ωφέλεια ή την χρησιμότητα που προσδοκούν.

Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη του επιλεκτικού τουρισμού είναι η χώρα υποδοχής αυτής της; Κατηγορίας τουριστών να δημιουργήσει την κατάλληλη υποδομή και ανωδομή, δηλαδή ξενοδοχεία πέντε και τεσσάρων αστέρων με πολλούς συμπληρωματικούς χώρους, υψηλής ποιοτικής στάθμης σέρβις, νυχτερινή ζωή, καλλιτεχνική κίνηση, αναπτυγμένη αγορά, μουσεία, πινακοθήκες, καλό συγκοινωνιακό δίκτυο, άνετα μεταφορικά μέσα, καθαρό περιβάλλον κλπ.

ΙΗ. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΙΝΗΤΡΩΝ

Ο τουρισμός κινήτρων είναι ουσιαστικά μια νέα μορφή τουριστικής δραστηριότητας που αναπτύσσεται με γοργούς ρυθμούς και που υπόσχεται σημαντικά οικονομικά ωφέληματα για τις χώρες εκείνες υποδοχής τουριστών που θέλουν αλλά και που έχουν τις προϋποθέσεις να την αναπτύξουν.

Η μορφή τουρισμού για την οποία ο λόγος, αποτελεί αναμφίβολα ένα αποτελεσματικό μέσο του σύγχρονου μανάτζμεντ, που χρησιμοποιούν ολοένα και περισσότερο οι μεγάλες βιομηχανικές, εμπορικές και παροχής υπηρεσιών επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους να αυξήσουν την παραγωγικότητα των εργαζομένων που απασχολούν και κατ' επέκταση την ανταγωνιστικότητά τους τόσο στις αγορές του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού. Για να επιτευχθούν λοιπόν οι στόχοι αυτοί των επιχειρήσεων, προσφέρονται εκ μέρους τους διάφορα κίνητρα στους εργαζόμενους μεταξύ των οποίων και ομαδικά τουριστικά πακέτα **GIT (group inclusive tours)** συνήθως για τουριστικούς προορισμούς στο εξωτερικό. Αυτή η μέθοδος παρακίνησης των εργαζομένων, εκ μέρους των επιχειρήσεων, αποδείχτηκε στην πράξη αποτελεσματική, γι' αυτό και έχει εξαπλωθεί, όπως ήδη ειπώθηκε, σημαντικά τα τελευταία χρόνια, και ιδιαίτερα στις Η.Π.Α. απ' όπου άρχισε να εφαρμόζεται για πρώτη φορά στα μέσα της δεκαετίας του '60.

Ο τουρισμός κινήτρων έχει κατά κανόνα περιορισμένη χρονική διάρκεια, τρεις ως τέσσερις ημέρες συνήθως. Στόχος του **tour-operator** που αναλαμβάνει για λογαριασμό της επιχείρησης να φτιάξει το συγκεκριμένο τουριστικό πακέτο- κίνητρο είναι να δώσει στο χρήστη του, στο ολιγόημερο αυτό διάστημα, την ευκαιρία να απολαύσει κάτι το ξεχωριστό, κάτι το οποίο δεν θα είχε ο ίδιος την δυνατότητα να ζήσει αν έπρεπε να αγοράσει με δικά του χρήματα το τουριστικό αυτό πακέτο.

Για την ανάπτυξη του τουρισμού κινήτρων, απαραίτητη προϋπόθεση είναι να προσφέρεται ένας τουριστικός προορισμός που κατά προτίμηση να ξεχωρίζει από τους συνηθισμένους. Σε αντίθεση με άλλες μορφές τουρισμού, ο τουρισμός κινήτρων δεν δίνει έμφαση στις πολυσύχναστες μεγαλουπόλεις, αλλά στην ατμόσφαιρα που δημιουργεί το περιβάλλον ενός τουριστικού προορισμού, καθώς επίσης στην άνεση και την πολυτέλεια που προσφέρουν τα ξενοδοχεία του κατά κύριο λόγο και οι άλλες συμπληρωματικές τους εγκαταστάσεις.

ΙΘ. ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Για την ανάπτυξη του οικολογικού τουρισμού δεν χρησιμοποιούνται βαριές κατασκευές, ενώ τόσο ο τουρίστας όσο και το τουριστικό κύκλωμα υποδοχής και εξυπηρέτησης του σέβονται τη φύση, μέχρι του σημείου να αποφεύγονται τα μαζικά μέσα μετακίνησης παντού όπου είναι αυτό εφικτό.

Στο πλαίσιο της ανάπτυξης του οικολογικού τουρισμού εντάσσεται η τουριστική ανάπτυξη των παραδοσιακών οικισμών, των βιότοπων, των εθνικών δρυμών κλπ.

Ο οικολογικός τουρισμός αποτελεί αναμφίβολα την εξισορρόπηση μιας χώρας υποδοχής τουριστών στο μαζικό τουρισμό και τα προβλήματά του, γι' αυτό και η ανάπτυξη του κρίνεται επιτακτική παντού όπου αυτή είναι εφικτή.

Κ. ΛΑΪΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο λαϊκός τουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού που χαρακτηρίζεται για την πελατεία του και συγκεκριμένα για το ό,τι αποτελείται αυτή από άτομα που κατά το πλείστον είναι χαμηλής εισοδηματικής στάθμης και ακόμα ότι τα άτομα αυτά ταξιδεύουν συνήθως οικογενειακά και με κάθε είδους ιδιόκτητα μεταφορικά μέσα, όπως για παράδειγμα τροχόσπιτα, αυτοκίνητα, μοτοσικλέτες κλπ.

Παρά το γεγονός ότι τα οικονομικά ωφελήματα από αυτή τη μορφή τουρισμού κάθε άλλο παρά σημαντικά είναι, όλες χωρίς εξαίρεση οι χώρες υποδοχής τουριστών έχουν λίγο πολύ αναπτύξει την απαραίτητη υποδομή για την εξυπηρέτηση τουριστών αυτής της κατηγορίας. Συγκεκριμένα έχουν κατασκευάσει κάμπινγκ σε οδικούς άξονες, σε τουριστικές τοποθεσίες και στις παρυφές πόλεων, που προσφέρουν στα άτομα που χρησιμοποιούν αυτής της μορφής τουρισμό υπηρεσίες που κάνουν τη διαμονή τους όσο το δυνατό ανετότερη.

Ας σημειωθεί ότι η διαμονή σε κάμπινγκ είναι συγκριτικά με αυτή σε άλλα τουριστικά καταλύματα αισθητά φθηνότερη. Το γεγονός αυτό εκτιμάται πάρα πολύ από τους τουρίστες του λαϊκού τουρισμού και κυρίως από αυτούς που συνοδεύονται στις τουριστικές τους μετακινήσεις από τις οικογένειές τους, ιδιαίτερα δε όταν αυτές είναι πολυμελείς.

ΚΑ. ΚΟΣΜΟΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η πελατεία του κοσμοπολίτικου τουρισμού είναι κατά κύριο λόγο ο κόσμος της αριστοκρατίας και οι μεγιστάνες του πλούτου που συχνά ταξιδεύουν από το ένα κοσμοπολίτικο κέντρο στο άλλο. Όπως γίνεται αντιληπτό τα άτομα αυτά ξοδεύουν μεγάλα χρηματικά ποσά τόσο κατά τη μετακίνησή τους, όσο και κατά τη διαμονή τους, γι' αυτό και οι απαιτήσεις τους γενικά είναι πάρα πολύ μεγάλες.

Τα άτομα που κάνουν κοσμοπολίτικο τουρισμό μετακινούνται συνήθως με ιδιόκτητα μεταφορικά μέσα, όπως για παράδειγμα ιδιόκτητα αεροπλάνα, θαλαμηγούς, κλπ. Στον τουριστικό προορισμό τους διαμένουν είτε σε ξενοδοχεία πέντε αστέρων είτε σε ιδιόκτητες ή ενοικιασμένες πολυτελείς επαύλεις είτε σε ιδιόκτητες πολυτελείς θαλαμηγούς. Επίσης η ζωή που κάνουν τα άτομα αυτά στα διάφορα κοσμοπολίτικα κέντρα που επισκέπτονται κατά διαστήματα είναι πάρα πολύ κοσμική, κάτι που άλλωστε είναι πολύ φυσικό και απόλυτα συνυφασμένο με τη μορφή για την οποία ο λόγος.

Η ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού, αν και θα την επιθυμούσαν πολλές χώρες υποδοχής τουριστών για καθαρά οικονομικούς λόγους, είναι οπωσδήποτε δύσκολη κι αυτό γιατί εκτός από την κατάλληλη υποδομή και ανωδομή απαιτείται και η καταξίωση του τουριστικού προορισμού στη συνείδηση της αριστοκρατίας και των μεγιστάνων του πλούτου σαν τόπος κοσμοπολίτικου τουρισμού. Αυτό όμως απαιτεί συνεχή και έντονη προσπάθεια, μα πάνω απ' όλα μακριά περιθώρια χρόνου και αναμονής.

ΚΒ. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο κοινωνικός τουρισμός, σαν ιδιαίτερη μορφή τουρισμού, ορίζεται το σύνολο των σχέσεων των φαινομένων τουριστικού χαρακτήρα που διευκολύνουν τη συμμετοχή στον τουρισμό των ασθενέστερων οικονομικών τάξεων. Με άλλα λόγια ο κοινωνικός ή επιδοτούμενος τουρισμός αποτελεί το είδος εκείνο του τουρισμού που χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι πραγματοποιείται από μέλη του κοινωνικού συνόλου, των οποίων η αγοραστική δύναμη είναι λίγο- πολύ περιορισμένη, χάρη σε ειδικές παροχές προς αυτά που μπορεί να είναι άμεσες ή έμμεσες.

Οι παροχές για κοινωνικό τουρισμό αποτελούν σήμερα για τις αναπτυγμένες οικονομικά χώρες υποχρέωση του κράτους. Συγκεκριμένα το σύγχρονο “κοινωνικό κράτος” έχει υποχρέωση πέρα από υγεία, καλά γηρατειά, εργασία, παιδεία κλπ. Να εξασφαλίζει σε άτομα χαμηλής εισοδηματικής στάθμης τη δυνατότητα να κάνουν διακοπές και με αυτόν τον τρόπο να ισορροπήσουν τόσο ψυχικά όσο και σωματικά.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του κοινωνικού τουρισμού είναι η δημιουργία της κατάλληλης υποδομής και ανωδομής, όπως για παράδειγμα κατασκευή ειδικών τουριστικών καταλυμάτων που να ανταποκρίνονται στις οικονομικές δυνατότητες της πελατείας τους, δηλαδή των “κοινωνικών τουριστών”, χορήγηση επιδομάτων διακοπών που να αναπροσαρμόζονται σύμφωνα με τις πραγματικές ανάγκες κάθε οικογένειας, εφαρμογή επιχορηγούμενων κοινωνικών προγραμμάτων κοινωνικού τουρισμού για ειδικές κατηγορίες ατόμων, όπως για παράδειγμα σπουδαστές, στρατιώτες, συνταξιούχους, που η οικονομική τους κατάσταση κάθε άλλο παρά τους επιτρέπει να κάνουν διακοπές, χρηματοδότηση των διακοπών με ευνοϊκούς όρους κλπ.

ΚΓ. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΗΡΩΝ

Ο τουρισμός αναπήρων πρόκειται για μια ειδική μορφή τουρισμού, η ανάπτυξη της οποίας προωθείται τελευταία ολοένα και περισσότερο σε ορισμένες χώρες.

Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη του τουρισμού αναπήρων ή ατόμων με ειδικές ανάγκες, όπως μπορεί να χαρακτηριστεί διαφορετικά, είναι η δημιουργία κάθε είδους τουριστικών εγκαταστάσεων που να διαθέτουν ανάλογο εξοπλισμό για την εξυπηρέτηση των αναπήρων τουριστών, όπως και η προσφορά τουριστικών πακέτων που να απευθύνεται στην ειδική αυτή κατηγορία πελατείας και θα ικανοποιεί τις δικές της τουριστικές ανάγκες ή επιθυμίες.

Επίσης θα πρέπει οι χώρες υποδοχής τουριστών που επιθυμούν να αναπτύξουν την ειδική αυτή μορφή τουρισμού να θεσπίσουν ειδικές προδιαγραφές που θα πρέπει απαραίτητα να τηρούν τα τουριστικά καταλύματα και οι άλλες τουριστικές εγκαταστάσεις που κατασκευάζονται ειδικά για την εξυπηρέτηση των αναπήρων τουριστών. Τέτοιου είδους προδιαγραφές είναι για παράδειγμα ράμπες, ανελκυστήρες, ειδικός εξοπλισμός στα δωμάτια και τους λοιπούς χώρους των τουριστικών καταλυμάτων κλπ., ώστε να μπορεί να γίνεται χρήση τους εκ μέρους των αναπήρων τουριστών χωρίς προβλήματα ή τουλάχιστον με όσο το δυνατόν λιγότερα γίνεται.

ΚΑ. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο αγροτικός τουρισμός ή αγροτουρισμός, όπως χαρακτηρίζεται και αλλιώς, αναφέρεται στις δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού που αναπτύσσονται στον αγροτικό χώρο και εντάσσονται στο πλαίσιο του αγροτικού περιβάλλοντος και της αγροτικής ζωής. Συγκεκριμένα αναφέρεται σε μορφές τουριστικών δραστηριοτήτων που εντάσσονται οργανικά και αρμονικά στον αγροτικό χώρο και περιλαμβάνει διάφορες τουριστικές δραστηριότητες που είναι συμπληρωματικές ή δεν έρχονται σε σύγκρουση με άλλες δραστηριότητες, όπως για παράδειγμα οικονομικές και κοινωνικές, που χαρακτηρίζουν τον αγροτικό χώρο.

Σύμφωνα με τη διεθνή πρακτική και εμπειρία, ο αγροτικός τουρισμός διακρίνεται σε δυο βασικές μορφές και συγκεκριμένα:

- Σε εκείνη που καλύπτει υποδοχή και φιλοξενία τουριστών σε αγροκτήματα, όπου οι φιλοξενούμενοι συμμετέχουν στη ζωή των αγροτών και στις αγροτικές δραστηριότητες γενικότερα. Η μορφή αυτή αγροτικού τουρισμού είναι ευρύτερα γνωστή σαν διακοπές αγροικιών.
- Σε εκείνη που αφορά στη δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων και ενοικιαζόμενων δωματίων σε εξωαστικούς μικροσυννοικισμούς, όχι απαραίτητα αγροτικού χαρακτήρα, και τη φιλοξενία τουριστών σε αυτά συνήθως με το σύστημα “κλίνη και πρόγευμα”.

Η ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού σε οποιαδήποτε αγροτική περιοχή προϋποθέτει τη δημιουργία της κατάλληλης εκείνης υποδομής που θα επιτρέψει την ανάπτυξη των σχετικών δραστηριοτήτων, όπως για παράδειγμα εσωτερική διαμόρφωση και εξοπλισμός δωματίων που προορίζονται για ενοικίαση, διάνοιξη δρόμων ή βελτίωση του ήδη υφιστάμενου οδικού δικτύου, δημιουργία χώρων εστίασης και αναψυχής, αξιοποίηση των τουριστικών φυσικών χώρων της περιοχής κλπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Α. ΕΝΝΟΙΑ, ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ορισμός για το τι είναι αγροτουρισμός δεν υπάρχει, τόσο σε εθνικό, όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Θα μπορούσαμε όμως να πούμε ότι ο αγροτουρισμός είναι οι τουριστικές δραστηριότητες μικρής κλίμακας, οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής, που αναπτύσσονται σε χώρο αγροτικό από ανθρώπους που απασχολούνται κυρίως στη γεωργία, με βασικό σκοπό να δοθούν εναλλακτικές λύσεις στην απασχόληση γεωργών και να βελτιωθεί το εισόδημά τους. Ο αγροτουρισμός παρέχει στον τουρίστα την ευκαιρία να κάνει τις διακοπές του κοντά στους απλούς ανθρώπους του χωριού που είναι ακόμα δεμένοι με τη γη και να γνωρίσει τα ήθη, τα έθιμα και τις παραδόσεις του τόπου τους.

∅ Βασικοί στόχοι του αγροτουρισμού είναι:

- Η εξασφάλιση πρόσθετου – συμπληρωματικού εισοδήματος στους αγρότες, γεγονός που μπορεί να λειτουργήσει θετικά τόσο στη συγκράτηση, όσο και στην παλιννόστηση του ντόπιου οικονομικά ενεργού πληθυσμού στην ύπαιθρο.
- Η προσφορά εναλλακτικής λύσης στο μαζικό τουρισμό για το σύγχρονο άνθρωπο της βιομηχανικής κοινωνίας που

αναζητά ένα φυσικό, απλό, ήσυχο αλλά και φτηνό τόπο να περάσει τις διακοπές του.

∅ Σαν χαρακτηριστικά γνώρισμα του αγροτουρισμού μπορούν να θεωρηθούν:

- Ύπαρξη φυσικών και πολιτιστικών στοιχείων στην κοινότητα, που να προσελκύουν τους τουρίστες που συνδυάζουν την ανάπαυση με τις ψυχαγωγικές-μορφωτικές δραστηριότητες.
- Η ένταξη του τουρισμού στις αγροτικές κοινότητες.
- Οι μικρές ή μεγάλες αγροτικές εκμεταλλεύσεις, στις οποίες ο τουρίστας συμμετέχει ενεργητικά (μάζεμα φρούτων, τρύγος) ή παθητικά (παρακολούθηση κατασκευής κεραμικών, αργαλειού) στις αγροτικές διαδικασίες.
- Η γυναικεία συμμετοχή, είτε με τη μορφή χειροτεχνημάτων τα οποία διατίθενται στους τουρίστες, ή με τη μορφή διαχείρισης της τουριστικής εκμετάλλευσης στη διάρκεια της τουριστικής περιόδου, ενώ ο άντρας ασχολείται αποκλειστικά με τις αγροτικές εργασίες.
- Τέλος, η ανάγκη του σύγχρονου ανθρώπου για διακοπές πιο ανθρώπινες, πιο ήρεμες κοντά στη φύση, μακριά απ' το άγχος και την ένταση της εποχής μας.

B. ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

∅ **Αγροτικές εκμεταλλεύσεις που παρέχουν διαμονή και σίτιση στο σπίτι του αγρότη (Farm – house holidays ή Διακοπές αγροικιών).** Πρόκειται για την παραδοσιακή μορφή αγροτουρισμού, όπου ο τουρίστας μένει στο σπίτι του αγρότη σε κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους. Συμμετέχει εθελοντικά σε αγροτικές εργασίες και το κόστος των διακοπών είναι χαμηλό. Σε πολλά απ' αυτά τα αγροκτήματα δίνεται η δυνατότητα για σπορ ή φυσιολατρικές δραστηριότητες. Η δομή της ελληνικής αγροτικής οικονομίας δεν προσφέρεται για την ανάπτυξη αυτής της μορφής αγροτουρισμού.

∅ **Αγροτικές εκμεταλλεύσεις που παρέχουν διαμονή και σίτιση σε ξεχωριστό οίκημα.** Οι μεν αγρότες διατηρούν την αυτονομία τους και την ιδιωτική τους ζωή, οι δε πελάτες διαμένοντες σε ατομικούς οικισμούς είναι εντελώς ανεξάρτητοι όσον αφορά τη σίτιση και τον ύπνο, γεγονός πολύ δελεαστικό για οικογένειες με μικρά παιδιά. Παράλληλα υπάρχει και όλη η υποδομή για αθλητισμό, φυσιολατρία, παιδικές χαρές, κλπ.

∅ **Αγροτουριστικά συγκροτήματα συνεταιριστικής μορφής.** Μορφή που λειτουργεί είτε σαν συνεταιρισμός προώθησης και προβολής ντόπιων προϊόντων, ή σαν συνεταιρισμός διαχείρισης της αγροτουριστικής μονάδας. Συχνή είναι η ύπαρξη εκθετηρίων για τα αγροτικά προϊόντα, καθώς και μικρών μουσείων που διατηρούν ζωντανή την πολιτιστική ιστορία της περιοχής.

∅ **Camping σε αγροκτήματα.** Ίσως η φθηνότερη μορφή που απευθύνεται σε νέους, φυσιολάτρες και οικογένειες με παιδιά. Η αγροτική εκμετάλλευση παρέχει εκτός από το χώρο, νερό, τουαλέτες και υποδομή εστιατορίου.

∅ **Αγροτουρισμός σε προστατευόμενους χώρους (Εθνικά Πάρκα).** Αφορά περιοχές με περιορισμούς στη δόμηση, καθώς και σε ό,τι μπορεί να επηρεάσει τη χλωρίδα και την πανίδα του τόπου. Αυτή η μορφή αγροτουρισμού παρουσιάζει αυξητικές τάσεις.

∅ **Αγροτουρισμός σε οικισμούς που χτίζονται με παραδοσιακά υλικά, ώστε να δίνουν την εικόνα «παραδοσιακού χωριού».** Λέγεται αλλιώς και τουρισμός ρετρό. Αποτελεί μια σκηνοθετημένη αυθεντικότητα και είναι μια πρόσφατη εξέλιξη με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Η όλη προσπάθεια στηρίζεται είτε στη δημιουργία εκ του μηδενός ολόκληρων χωριών με βάση παραδοσιακά υλικά του τόπου, ή στην επισκευή εγκαταλελειμμένων χωριών έτσι ώστε να κρατούν το τοπικό χρώμα και να μοιάζουν παραδοσιακά. Παράλληλα διοργανώνονται επισκέψεις σε κοντινά αγροκτήματα, καθώς και πολιτιστικές και αθλητικές εκδηλώσεις για τους τουρίστες.

∅ **Αγροτουρισμός «Κλίνη και Πρόγευμα».** Αυτή η μορφή αφορά τη δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων και ενοικιαζομένων δωματίων σε εξωαστικούς μικροοικισμούς, όχι απαραίτητα αγροτικού χαρακτήρα και τη φιλοξενία τουριστών σε αυτά συνήθως με το σύστημα «**Bed and Breakfast**».

∅ **Αγροτουρισμός σε συνδυασμό με τον «Ιπποτουρισμό»**
Ο αγροτουρισμός μπορεί επίσης να συνδυαστεί με άλλες εξειδικευμένες μορφές τουρισμού, όπως είναι ο ιπποτουρισμός και ο κυνηγητικός τουρισμός.

Με τον όρο ιπποτουρισμός εννοούμε την χρησιμοποίηση αλόγων για τη μεταφορά τουριστών, άθληση, αναψυχή και άλλες δραστηριότητες της τουριστικής πελατείας. Η χώρα μας προσφέρεται ιδιαίτερα για την προώθηση του ιπποτουρισμού, ο οποίος μεταξύ των άλλων ενισχύει και το αγροτικό εισόδημα. Γι' αυτό το λόγο η ζήτηση του ιπποτουρισμού στην Ελλάδα, χωρίς να είναι απλά μια οργάνωση οικονομίας, έγινε μεμονωμένα σε διάφορες περιοχές από την ιδιωτική πρωτοβουλία (Καρτερό Ηρακλείου, Κατιγιώργης Βόλου, Πόρτο Χέλι, Κυλλήνη Ηλείας).

Ο εσωτερικός κυνηγητικός τουρισμός μπορεί να οργανωθεί σχετικά εύκολα. Ο κυνηγητικός τουρισμός σε συνδυασμό με τον αγροτικό

τουρισμό μπορεί να γίνει συναλλαγματοφόρος, καθώς και φορέας άλλων πολλών σημαντικών δραστηριοτήτων, όπως άθλημα, χόμπι, φυσιολατρία, μόρφωση και γνωριμία με τη φύση.

Για τη διαμονή του κυνηγού – τουρίστα προσφέρονται οι αγροτικοί οικισμοί, τα αγροτουριστικά χωριά (ενοικιαζόμενα δωμάτια σπιτιών), παραδοσιακοί οικισμοί, **camping**, κλπ.

Η τουριστική κίνηση στην Ελλάδα όσον αφορά τη μορφή του αγροτικού τουρισμού είναι πάρα πολύ χαμηλή, για το λόγο ότι δεν έχουμε την προσέλκυση οργανωμένων γκρουπ ξένων κυνηγών – τουριστών, τόσο στις κρατικές όσο και στις ιδιωτικές ελεγχόμενες κυνηγητικές περιοχές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΓΕΝΙΚΑ

Η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια έχει καταφέρει να κερδίσει σημαντικό μερίδιο της παγκόσμιας τουριστικής αγοράς και να αναπτύξει σημαντικά την τουριστική της οικονομία. Παρ' όλα αυτά, συνεχίζουν να γίνονται σημαντικά λάθη και υπάρχουν ακόμα σημαντικές ελλείψεις όσον αφορά την τουριστική υποδομή, τις προσφερόμενες υπηρεσίες και την τουριστική πολιτική που ακολουθείται.

Με τη βοήθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης γίνονται πολύ σημαντικά βήματα όσον αφορά τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού για να καταπολεμηθεί το σημαντικότερο πρόβλημα της εποχικότητας και να δοθεί η δυνατότητα στις ορεινές και παραμεθόριες περιοχές να αναπτυχθούν σε σημείο τέτοιο που να βελτιωθεί το ατομικό εισόδημα και οι συνθήκες ζωής των κατοίκων τους.

Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο αγροτουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού που παρέχει στον επισκέπτη την ευκαιρία να κάνει τις διακοπές του σ' ένα ήσυχο περιβάλλον, κοντά στη φύση και κοντά στους απλούς ανθρώπους του χωριού που είναι ακόμα δεμένοι με τη γη και την παράδοση. Μπορεί να γνωρίσει από κοντά τα ήθη και τα έθιμα της ελληνικής

υπαίθρου. Κυρίως όμως μπορεί να χαρεί τη ζεστή ανθρώπινη "φιλοξενία" και την αυθόρμητη καλοσυνάτη συμπεριφορά τους.

Ο αγροτουρισμός αναπτύσσεται με ταχύ θα λέγαμε ρυθμό στη χώρα μας αλλά και στις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Αυτό είναι αποτέλεσμα τόσο της πολιτικής στον τομέα του Τουρισμού που ακολουθεί η ΕΟΚ και τα κράτη μέλη της, όσο και στην προτίμηση των ανθρώπων να κάνουν τις διακοπές τους στην ύπαιθρο. Οι δύσκολες συνθήκες ζωής των μεγάλων πόλεων, δημιουργούν στους ανθρώπους έντονη επιθυμία να βρεθούν κοντά στη φύση για να απολαύσουν τη γαλήνη, την ησυχία αλλά και το διαφορετικό τρόπο ζωής που τους προσφέρει η ελληνική ύπαιθρος.

Το Υπουργείο Γεωργίας προωθεί την ανάπτυξη του αγροτουρισμού στις ορεινές, μειονεκτικές περιοχές που έχουν τη βασική υποδομή και τις δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης, εφαρμόζοντας σχετικό πρόγραμμα σύμφωνα με το οποίο δίνονται οικονομικές ενισχύσεις σε γεωργούς για την πραγματοποίηση αγροτουριστικών, αγροβιοτεχνικών δραστηριοτήτων στη γεωργική τους εκμετάλλευση.

Μέσα από το πρόγραμμα αγροτουρισμού καταβάλλεται προσπάθεια για την οργάνωση και λειτουργία μίας σειράς δραστηριοτήτων στην Κοινότητα ή στην περιοχή. Οι δραστηριότητες αυτές παρέχουν στον επισκέπτη άνετη διαμονή, αναψυχή, ξεκούραση, δυνατότητες για άθληση, για χόμπι κ.α. και είναι:

- ✓ ενοικιαζόμενα επιπλωμένα δωμάτια ή διαμερίσματα
- ✓ εστιατόρια οικογενειακής μορφής με τοπική παραδοσιακή κουζίνα
- ✓ χώροι για άθληση
- ✓ χώροι αναψυχής σε περιοχές με φυσικές ομορφιές
- ✓ πολιτιστικές εκδηλώσεις
- ✓ εργαστήρια παραγωγής ειδών λαϊκής τέχνης με χαρακτηριστικά της τοπικής παράδοσης ή ειδών διατροφής που αξιοποιούν τα ντόπια προϊόντα.

Οι αγρότες και αγρότισσες που πραγματοποιούν αγροτουριστικές δραστηριότητες παρακολουθούν υποχρεωτικά εκπαιδευτικές επαγγελματικές κατάρτισης σε τομείς ανάλογους με την απασχόλησή τους, ώστε να αποκτήσουν επαγγελματική ικανότητα για να παρέχουν στους τουρίστες καλές υπηρεσίες και προϊόντα ποιότητας.

Ο Αγροτουρισμός αφορά σε τουριστικές δραστηριότητες μικρής κλίμακας, οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής, που αναπτύσσονται σε αγροτικό χώρο από ανθρώπους που απασχολούνται στη γεωργία. Βασικό σκοπό έχει να δώσει εναλλακτικές λύσεις στην απασχόληση των γεωργών και να βελτιώσει το εισόδημα και την ποιότητα ζωής τους.

Ο Αγροτουρισμός ξεκίνησε στις όχι ιδιαίτερα ανεπτυγμένες οικονομικά περιοχές της χώρας, έχοντας ουσιαστικούς και μακροπρόθεσμους στόχους:

- Την παραμονή των κατοίκων των περιοχών αυτών στις εστίες τους, ώστε να αποφευχθεί η ερήμωση της υπαίθρου και να αντιμετωπιστεί η αστυφιλία,
- Την αντιμετώπιση της μείωσης της αγροτικής παραγωγής,
- Τη διατήρηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, με την ανακαίνιση παραδοσιακών κτισμάτων,
- Την προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς κάθε περιοχής,
- Τη συμπλήρωση και τη βελτίωση του γεωργικού εισοδήματος.

Η εκμετάλλευση του πλούτου της περιοχής γίνεται από ντόπιους επιχειρηματίες, που δεν παραβλέπουν την πολιτιστική κληρονομιά. Έτσι δίνεται η ευκαιρία στην τοπική κοινωνία να αναπτυχθεί και να διατηρήσει τη λαογραφία ή να αναβιώσει εργασίες και τέχνες ξεχασμένες, για να παράγει παραδοσιακά προϊόντα (υφαντά, κεντήματα, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, ζυμαρικά, αρωματικά φυτά, κ. ά.). Επίσης, να αναβιώσει τοπικά έθιμα και να οργανώσει παραδοσιακές εκδηλώσεις, συντηρώντας τη μνήμη των ανθρώπων. Όλα αυτά συντηρούν και δεν αλλοιώνουν το χαρακτήρα της υπαίθρου, αναδεικνύοντας τη διαφορετικότητα και τη μοναδικότητα του κάθε τόπου. Ακόμα, εξασφαλίζεται η επικοινωνία απομονωμένων περιοχών με αστικά κέντρα, και το σπουδαιότερο, δίνονται προοπτικές στους νέους της περιοχής.

Με το πρόγραμμα του αγροτουρισμού παρέχεται άνετη διαμονή και αναψυχή, ώστε να ξεκουραστεί ο επισκέπτης. Τα αγροτουριστικά καταλύματα, που βρίσκονται σε περιοχές με φυσικές ομορφιές, περιλαμβάνουν ενοικιαζόμενα επιπλωμένα δωμάτια ή διαμερίσματα, εστιατόρια οικογενειακής μορφής με τοπική παραδοσιακή κουζίνα, χώρους άθλησης και αναψυχής, πολιτιστικές εκδηλώσεις, εργαστήρια παραγωγής ειδών λαϊκής τέχνης και διατροφής με ντόπια προϊόντα κ.ά.

Οι αγρότες και αγρότισσες, που ασχολούνται με τον αγροτουρισμό, παρακολουθούν υποχρεωτικά εκπαιδευτικά προγράμματα, ανάλογα με την απασχόλησή τους, ώστε να έχουν ικανοποιητική

επαγγελματική κατάρτιση και να παρέχουν στους επισκέπτες καλές υπηρεσίες και προϊόντα ποιότητας.

Αγροτουρισμός δε σημαίνει ευκαιριακή ή εποχική ενασχόληση, μετατροπή του αγρότη σε ξενοδόχο και απρόσωπη παροχή υπηρεσιών. Η συμμετοχή των γυναικών στον αγροτουρισμό είναι καθοριστική. Πολλά από τα καταλύματα είναι τα ίδια τα σπίτια των γυναικών, που υποδέχονται τους παραθεριστές σε ένα φιλικό και ζεστό περιβάλλον και τους καλούν να ζήσουν για λίγο ως μέλη της οικογένειάς τους. Όλοι σχεδόν οι αγροτουριστικοί ξενώνες βρίσκονται σε γαλήνιες τοποθεσίες, στα ωραιότερα ίσως σημεία της Ελλάδας.

Ο Αγροτουρισμός καλύπτει την ανάγκη του κατοίκου της πόλης για μία πιο στενή επαφή με τη φύση και με πράγματα από καιρό ξεχασμένα, όπως την παρασκευή του ψωμιού και του παραδοσιακού γλυκού, την κατασκευή του υφαντού και του χαλιού στον αργαλειό, το κέντημα παραδοσιακών σχεδίων, τη βόλτα με άλογα ή τον περίπατο στο δάσος.

Η φιλοξενία του επισκέπτη γίνεται σε ένα λιτό περιβάλλον, με τον ιδιαίτερο τοπικό του χαρακτήρα, άνετο, καθαρό και με σπιτική ζεστασιά. Δίνεται η δυνατότητα γνωριμίας της φύσης, της καθημερινής αγροτικής ζωής και των εργασιών της, των τοπικών θητών και εθίμων και η συμμετοχή σε δραστηριότητες, όπως:

- *Αγροτικές δραστηριότητες*, όπως μάζεμα ελιάς, μανιταριών,
- *Οικοτουρισμό*, όπως παρατήρηση φυτών και ζώων, υδροβιότοπων,
- *Άθληση*, όπως πεζοπορία, ποδηλασία, ράφτινγκ,
- *Πολιτιστικές περιηγήσεις*, όπως επισκέψεις σε εκκλησίες, μοναστήρια, παραδοσιακούς οικισμούς, αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία,
- *Μαθήματα*, όπως αργαλειού, παραδοσιακής μαγειρικής.

Ο επισκέπτης θα έχει την ευκαιρία να γνωριστεί με την τοπική κοινότητα. Θα πληροφορηθεί, θα γνωρίσει και θα ανακαλύψει πολλά ενδιαφέροντα πράγματα. Θα απολαύσει τοπικά φαγητά, που βασίζονται σε παραδοσιακές συνταγές και παρασκευάζονται με τοπικά, πιθανόν και βιολογικά προϊόντα.

A. ΜΟΡΦΕΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Οι κυρίαρχες μορφές αγροτουρισμού σε διεθνές επίπεδο είναι οι διακοπές σε αγροκτήματα και οι διακοπές σε αγροτικά καταλύματα (αγροικίες) που βρίσκονται μέσα στον αγροτικό οικισμό.

Η Ελλάδα με τη μεγάλη οικιστική της διασπορά, με την πολυνησιακή της συγκρότηση, με την αποκεντρωμένη μνημειακή της τοπογραφία, με το εναλλασσόμενο τοπίο, με τις μορφολογικές της αντιθέσεις και με τις διαφοροποιημένες κλιματολογικές της συνθήκες, συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις για ανάπτυξη μιας πλατιάς κλίμακας μορφών αγροτουρισμού.

Οι μορφές αυτές μπορούν να καταταχθούν σε **δύο κατηγορίες** :

- ∅ **Ο αμιγής αγροτουρισμός**, όπου οι φιλοξενούμενοι πέρα από τον κύριο προορισμό τους (διακοπές - ανάπαυση), ασχολούνται είτε με αγροτικές εργασίες κατά κανόνα στο αγρόκτημα (περιποίηση ζώων, άρμεγμα, τυροκομία, θερισμός, τρυγητός, λιομάζωμα, οπωροκηπευτική, μελισσοκομία, κτλ.), είτε και πολλές φορές παράλληλα, με ψυχαγωγικές δραστηριότητες, από αυτές που τους προσφέρει το περιβάλλον της αγροτικής περιοχής (κολύμπι, ψάρεμα, πεζοπορία, ορειβασία, κυνήγι, ιππασία, κτλ.).
- ∅ **Ο σύνθετος αγροτουρισμός**, όπου οι τουρίστες, πέρα από τις παραπάνω δραστηριότητες, που μπορούν να αναπτύξουν μάλλον περιθωριακά, ικανοποιούν κύρια, κάποιες προσωπικές ανάγκες τους, που εξειδικεύουν τον αγροτουρισμό της περιοχής, όπως για παράδειγμα τουρισμός υγείας, αθλητισμού, φυσιολατρίας, θρησκείας, πολιτισμού.

Κύριες Μορφές Αμιγή Αγροτουρισμού

- 1) Αγροτουρισμός σε χωριά ιδιαίτερου φυσικού κάλους (ορεινά και μη) που προσελκύουν τους επισκέπτες, αξιοποιώντας την ομορφιά της τοποθεσίας τους.
- 2) Αγροτουρισμός σε νησιωτικές ή παραλιακές περιοχές οι οποίες αξιοποιούν κυρίως τους θερινούς μήνες τον ήλιο και τη θάλασσα.
- 3) Αγροτουρισμός σε παραδοσιακούς οικισμούς οι οποίοι έχουν να αναδείξουν μια ξεχωριστή αρχιτεκτονική που προσελκύει τον κάτοικο των τιμμεντένιων αστικών κέντρων.
- 4) Αγροτουρισμός κοντά σε προστατευόμενες περιοχές, όπως εθνικούς δρυμούς και υδροβιότοπους οι οποίες εκτός από

φυσικό κάλλος, αναλαμβάνουν να εμπλουτίσουν τις γνώσεις των επισκεπτών σε θέματα οικολογίας.

- 5) Αγροτουρισμός σε καταλύματα συνεταιριστικής μορφής, όπου τα μέλη των συνεταιρισμών, κυρίως γυναίκες προσφέρουν προϊόντα δικής τους ή τοπικής παραγωγής και αυθεντική φιλοξενία.

Κύριες Μορφές Σύνθετου Αγροτουρισμού

- 1) Αγροτουρισμός σε περιοχές με ιαματικές πηγές, γνωστές ως λουτροπόλεις, όπου σε ειδικά υδροθεραπευτήρια οι τουρίστες υπόκεινται σε κάποιες θεραπευτικές αγωγές, σε ένα συνδυασμό αποτοξίνωσης και σωματικής καλάρωσης.
- 2) Αγροτουρισμός σε ορεινά χωριά στην περιοχή των οποίων λειτουργεί οργανωμένο χιονοδρομικό κέντρο, που αποτελεί το στοιχείο έλξης των τουριστών.
- 3) Αγροτουρισμός σε αγροτικές περιοχές με αθλητικές εγκαταστάσεις, όπου προσφέρονται όλες οι δυνατότητες για ανάπαυση και άθληση.
- 4) Αγροτουρισμός σε κατασκηνωτικούς χώρους (**camping**), που βρίσκονται στον περίγυρο αγροτικών οικισμών με τους οποίους συνδέονται οικονομικά κοινωνικά και πολιτισμικά.
- 5) Αγροτουρισμός για παιδιά μικρής ηλικίας, που πραγματοποιείται σε παιδικές κατασκηνώσεις με αθλητικές εγκαταστάσεις, πλήρη φιλοξενία και προσφορά μορφωτικού, ψυχαγωγικού προγράμματος.
- 6) Αγροτουρισμός σε κέντρα διερχομένων τουριστών που βρίσκονται σε ειδικούς κόμβους και δέχονται περαστικούς για να τους προσφέρουν φιλοξενία
- 7) Αγροτουρισμός σε αγροτικές περιοχές όπου υπάρχουν πολιτιστικά ενδιαφέροντα. Οι διακοπές στις περιοχές αυτές συνδέονται με πνευματικές ενασχολήσεις.

Όλες οι παραπάνω μορφές αγροτουρισμού στην Ελλάδα εντοπίζονται σε αγροτικές περιοχές, οι τύποι των καταλυμάτων είναι κυρίως δωμάτια εντός της οικίας της αγροτικής οικογένειας ή καταλύματα που αποτελούν προέκταση της κατοικίας, είτε τέλος ανεξάρτητα της οικίας δωμάτια, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η ανεξαρτησία της ιδιωτικής ζωής των κατοίκων και των επισκεπτών.

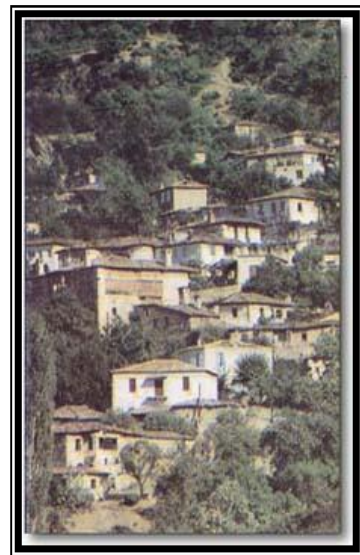
B. ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Οι στόχοι του προγράμματος αγροτουρισμού είναι:

- Η συμπλήρωση και βελτίωση του γεωργικού εισοδήματος.
- Η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας του αγροτικού πληθυσμού.
- Η συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στον τόπο της διαμονής του.

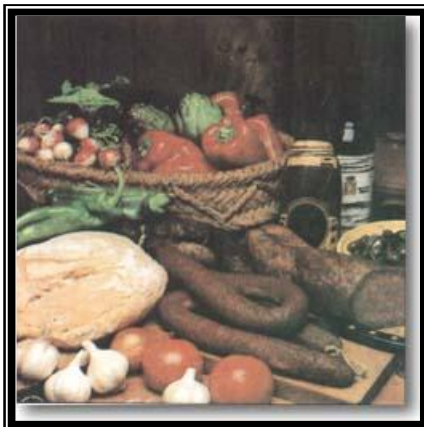
Η βελτίωση και διάθεση των τοπικών γεωργικών και βιοτεχνικών προϊόντων.

- Η προστασία του περιβάλλοντος.
- Η διατήρηση, η προβολή και η αξιοποίηση της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής μας κληρονομιάς και τέλος
- Η ανάπτυξη του αγροτουρισμού που όλο και περισσότερη ζήτηση φαίνεται να έχει στην αγορά του εξωτερικού και του εσωτερικού.

Πλεονεκτήματα και οφέλη

Οι γεωργοί διαθέτουν τα προϊόντα τους στους επισκέπτες. Έτσι οι

επισκέπτες μπορούν να γευθούν τα ολόδροσα νόστιμα φρούτα, τα ολόφρεσκα λαχανικά και άλλα ντόπια γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα, σε μερικές δε περιπτώσεις θα έχουν την ευκαιρία να τα μαζέψουν οι ίδιοι από τα δέντρα ή από το λαχανόκηπο.

Οι αγρότισσες φτιάχνουν διάφορα παραδοσιακά τοπικά παρασκευάσματα αξιοποιώντας τα προϊόντα της γεωργικής τους εκμετάλλευσης και της ντόπιας

παραγωγής που τα διαθέτουν στους επισκέπτες.

Τα παρασκευάσματα αυτά, όπως γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, ζυμαρικά, ελιές, τυριά, κ.α. οι επισκέπτες μπορούν να τα γευτούν στις διακοπές τους, αλλά και να τ' αγοράσουν για το σπίτι τους.

Σε μερικές αγροτικές περιοχές κάποιες από τις γεωργικές εργασίες και τις εργασίες του νοικοκυριού γίνονται με παραδοσιακό τρόπο. Ο επισκέπτης θα έχει την ευκαιρία να δει από κοντά τέτοιες εργασίες και να συμμετέχει ακόμα σ' αυτές αν το θελήσει.

Η εμπειρία αυτή σε πολλούς από τους επισκέπτες θα είναι ίσως πρωτόγνωρη και ιδιαίτερα στα παιδιά των μεγαλουπόλεων που πολλά πράγματα γύρω από την αγροτική ζωή τα γνωρίζουν μόνο από εικόνες.

Με τον αγροτουρισμό επιδιώκεται η διαφύλαξη, η προβολή και η αξιοποίηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Ο αγροτικός κόσμος είναι η κοιτίδα της ελληνικής παράδοσης και μαζί με την όμορφη φύση αποτελούν την φυσιογνωμία της Ελληνικής υπαίθρου.

Στη διάρκεια του έτους οργανώνονται στην ύπαιθρο πολιτιστικές εκδηλώσεις, όπως: Πανηγύρια, ελληνικοί χοροί, αναβίωση παλιών εθίμων κ.α., πού ο επισκέπτης μπορεί να συμμετέχει.

Η ελληνίδα αγρότισσα και σήμερα ακόμα, με την ευαισθησία, τη δεξιοτεχνία, την εργατικότητα και το λεπτό γούστο που την διακρίνουν, συνεχίζει την παράδοση στην υφαντική, στο κέντημα, στο πλέξιμο και φτιάχνει χειροτεχνήματα με χαρακτηριστικά της τοπικής λαϊκής τέχνης.

Σε ορισμένες περιοχές οι επισκέπτες θα βρουν να αγοράσουν διάφορα είδη λαϊκής τέχνης όπως υφαντά, κεραμικά, ξυλόγλυπτα, είδη μεταλλοτεχνίας κ.α.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ

Από το 1992 μέχρι και σήμερα, γίνονται προσπάθειες με πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για την ενίσχυση της Ελληνικής Οικονομίας. Κοινοτικά προγράμματα που έχουν ήδη υλοποιηθεί στη χώρα μας, είναι το **LEADER 1** και το **LEADER 2** και μάλιστα με ιδιαίτερη επιτυχία. Αυτή την περίοδο, βρίσκεται σε εξέλιξη το **LEADER +**, που δίνει μεγάλη βαρύτητα στην ανάπτυξη της ελληνικής υπαίθρου και στην βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων της.

Μεγάλο κομμάτι των προγραμμάτων αυτών αφορά τον τομέα του τουρισμού αφού έχει πλέον αναγνωριστεί η συμβολή του στην εθνική οικονομία, όπως επίσης και η ανθρώπινη πλευρά του.

Σήμερα, ο τουρισμός εμφανίζεται με διάφορες μορφές που έχουν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και ικανοποιούν σε μεγαλύτερο πλέον βαθμό, ανάγκες ή απλά επιθυμίες του σύγχρονου ανθρώπου, πέρα από την απλή τάση για φυγή, αλλαγή παραστάσεων και αναψυχή κονσέρβας που του προσφέρονταν τα προηγούμενα χρόνια.

Όπως λοιπόν έχει ήδη προαναφερθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο εκτεταμένα, έχουν αναπτυχθεί νέες μορφές τουρισμού οι οποίες ονομάζονται 'μορφές εναλλακτικού τουρισμού'. Κάποιες από αυτές

προωθούνται και αναπτύσσονται μέσω των κοινοτικών προγραμμάτων, όπως θα εξεταστεί αναλυτικότερα στο παράρτημα της παρούσας εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Η ΛΕΥΚΑΔΑ

Το νησί της Λευκάδας είναι ένα από τα διαμάντια του Ιονίου Πελάγους. Ελκύει τους επισκέπτες όχι μόνο για τις μεγάλες αμμώδεις παραλίες του και τα κρυστάλλινα νερά του αλλά και για τις βραχώδεις ακτές με τη γοητευτική άγρια ομορφιά τους, τα ορεινά χωριά που βρίσκονται ανάμεσα σε καταπράσινες εκτάσεις που κυριαρχούν οι ελιές, τα παραδοσιακά χωριά με τα πέτρινα σπίτια, τα απομονωμένα μοναστήρια και τα μικρά εκκλησάκια σε εντυπωσιακές βουνοκορφές. Ο καταπληκτικός συνδυασμός του βουνού και της θάλασσας, η αντίθεση του τοπίου, η εύκολη προσβασιμότητά του, τα έθιμα και οι παραδόσεις του, η ιδιαίτερα ανεπτυγμένη υφαντική τέχνη, τα πολιτιστικά δρώμενα και οι τοπικές γιορτές που οι κάτοικοι της Λευκάδας συνεχίζουν να γιορτάζουν με έντονο ενθουσιασμό και η ζεστή ατμόσφαιρα φιλοξενίας που συναντά ο επισκέπτης, είναι κάποια από τα στοιχεία που προσδίδουν στο νησί γοητεία και προκαλούν το ενδιαφέρον κάθε πιθανού επισκέπτη.

Α. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η Λευκάδα είναι νησί του Ιονίου πελάγους και ανήκει στο νησιωτικό σύμπλεγμα των Επτανήσων. Βρίσκεται ανάμεσα στην Κέρκυρα και την Κεφαλονιά. Βρίσκεται πολύ κοντά στις ακτές της δυτικής ηπειρωτικής Ελλάδας. Μια πολύ στενή λωρίδα θάλασσας τη χωρίζει

από την Ακαρνανία και μια πλωτή κινητή γέφυρα, μήκους **50** μέτρων, τη συνδέει μαζί της.

Η Λευκάδα, με έκταση **302,5** τετραγωνικά χιλιόμετρα είναι το τέταρτο σε μέγεθος νησί των Επτανήσων και έχει πληθυσμό **23.000** κατοίκους. Μαζί με τα νησάκια, Μεγανήσι, Κάλαμο, Καστό, Σκορπιό, Σκορπίδι, Μαδουρή, Σπάρτη, Θηλειά, Κυθρό κι άλλα μικρότερα γύρω από αυτά, συναποτελεί διοικητικά τον Νομό της Λευκάδας, που έχει ως πρωτεύουσα την ομώνυμη πόλη και χωρίζεται σε **6** Δήμους (Λευκάδας, Ελλομένου, Απολλωνίων, Καρυάς, Σφακιωτών και Μεγανησίου) και **2** κοινότητες (Καλάμου και Καστού).

Το κλίμα του νησιού είναι μεσογειακό, με κύρια χαρακτηριστικά τη μεγάλη ηλιοφάνεια, τον ήπιο αλλά βροχερό χειμώνα και το ζεστό καλοκαίρι που είναι ευχάριστο χάρις στους δροσερούς του ανέμους. Το έδαφος της Λευκάδας είναι κατά το **70%** ορεινό. Έχει ψηλά βουνά με ψηλότερη κορυφή στο κέντρο τα Σταυρωτά (**1.182** μ.). Ακολουθούν η Ελάτη (**1.126** μ.), ο Αι Λιας (**1.014** μ.) και το Μέγα Όρος (**1.012** μ.). Στη δυτική πλευρά της που είναι απόκρημνη, βρίσκονται πολλές εκτεταμένες παραλίες με άμμο. Διαθέτει, επίσης στενά οροπέδια, εύφορες κοιλάδες και φαράγγια με πλούσια βλάστηση, ενώ έχει αξιόλογη χλωρίδα που περιλαμβάνει ελιές, κυπαρίσσια, ποικιλία πεύκων, μια ειδική ποικιλία δρυός, αρωματικά βότανα και σπάνια λουλούδια.

Το νησί έχει αρκετές πηγές, όπως οι ονομαστές πηγές της Κερασιάς στο Σύβρο, χείμαρρους που κάποτε είναι ορμητικοί και σχηματίζουν μικρούς καταρράκτες, όπως ο Δημοσάρης στην περιοχή του Νυδριού και εντυπωσιακά φαράγγια σαν αυτά της Μέλισσας στους Σφακιώτες και των Χαραδιάτικων. Οι δύο λιμνοθάλασσες, στο βόρειο τμήμα του νησιού, αποτελούν σημαντικούς υδροβιότοπους για πολλά είδη πτηνών.

Πλούσιος είναι ο θαλάσσιος διαμελισμός της Λευκάδας. Αποτελείται από εντυπωσιακές ακτές, χερσονήσους, ακρωτήρια - με ξεχωριστό το ακρωτήριο Λευκάτα - όρμους που αποτελούν εξαιρετικά φυσικά λιμάνια όπως του Βλυχού, των Συβότων, της Ρούδας στα ανατολικά της Λευκάδας και της Βασιλικής στη νότια πλευρά. Πολλοί διαδοχικοί όρμοι υπάρχουν και στο Μεγανήσι, που δημιουργούν μικρά εντυπωσιακά φιόρδ.

Δήμος Λευκάδας

Σημαντικότερες φυσικές ομορφιές που μπορεί ο επισκέπτης να συναντήσει στο ταξίδι της γνωριμίας του με τη Λευκάδα είναι:

Η Γύρα: στενή λωρίδα λευκής αμμουδιάς μήκους 7 χλμ., που αγκαλιάζει τη λιμνοθάλασσα στο βόρειο σημείο του νησιού, κάνοντας το τοπίο μοναδικό. Ξεκινά πίσω σχεδόν από το κάστρο της Αγίας Μαύρας δημιουργώντας την Αμμόγλωσσα και φτάνει έως την άλλη άκρη, πέρα από την πόλη.

Η Λιμνοθάλασσα στην πόλη της Λευκάδας και η Λιμνοθάλασσα των Στενών

αποτελούν τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Έχουν ενταχθεί στο δίκτυο NATURA 2000 ως

προστατευόμενες περιοχές με ιδιαίτερη οικολογική σημασία. Η περιοχή της Λιμνοθάλασσας στην

πόλη της Λευκάδας παρουσιάζει επίσης ενδιαφέρον ως μεταναστευτικός σταθμός πουλιών, χαρακτηρισμένος από τη συνθήκη RAMSAR ως υδροβιότοπος διεθνούς σημασίας. Εκεί συναντά κανείς πολλά και σπάνια είδη πουλιών όπως κύκνους ερωδιούς, καλημάνες, διάφορα είδη γλάρων, παπιών και χηνών. Μέσα στη λιμνοθάλασσα υπάρχει το ιβάρι, ιχθυοκαλλιέργειες με ειδικές, παραδοσιακές καλαμωτές, όπου τα ψάρια ζουν και μεγαλώνουν σε φυσικές συνθήκες.

Ο ελαιώνας: Στα βόρεια της πόλης της Λευκάδας απλώνεται ο ελαιώνας, με υπεραιώνιες ελιές. Όταν πρωτοήρθαν οι Τούρκοι στο νησί υπήρχαν ήδη γύρω στα 8500 ελαιόδεντρα, τόσο στον κάμπο της Λευκάδας, όσο και στα χωριά Απόλπαινα, Φρύνι και Άγιο Νικήτα. Οι Ενετοί που επέστρεψαν το 1684 έκαναν υποχρεωτική τη φύτευση ελαιοδέντρων. Έτσι οι Ενετοί θέλησαν να αντισταθμίσουν τη ζημιά που προκάλεσαν στους κατοίκους καταστρέφοντας τη ναυτιλία και το εμπόριο, μεταφέροντας την πόλη μακριά από το κάστρο κι επιβάλλοντας βαριά φορολογία. Κι ακόμα, αντικαθιστώντας τα σιτηρά, που μέχρι τότε σπέρνονταν στον κάμπο με τις ελιές, κρατούσαν τους κατοίκους σε μειονεκτική θέση για να τους ελέγχουν προμηθεύοντας τους οι ίδιοι το σιτάρι.

Στα βόρεια της πόλης της Λευκάδας απλώνεται ο ελαιώνας, με υπεραιώνιες ελιές. Όταν πρωτοήρθαν οι Τούρκοι στο νησί υπήρχαν ήδη γύρω στα 8500 ελαιόδεντρα, τόσο στον κάμπο της Λευκάδας, όσο και στα χωριά Απόλπαινα, Φρύνι και Άγιο Νικήτα. Οι Ενετοί που επέστρεψαν το 1684 έκαναν υποχρεωτική τη φύτευση ελαιοδέντρων. Έτσι οι Ενετοί θέλησαν να αντισταθμίσουν τη ζημιά

που προκάλεσαν στους κατοίκους καταστρέφοντας τη ναυτιλία και το εμπόριο, μεταφέροντας την πόλη μακριά από το κάστρο κι επιβάλλοντας βαριά φορολογία. Κι ακόμα, αντικαθιστώντας τα σιτηρά, που μέχρι τότε σπέρνονταν στον κάμπο με τις ελιές, κρατούσαν τους κατοίκους σε μειονεκτική θέση για να τους ελέγχουν προμηθεύοντας τους οι ίδιοι το σιτάρι.

Τα Πευκούλια: Μετά το χωριό Τσουκαλάδες και στο δρόμο προς τον Άγιο Νικήτα οι ελιές αντικαθίστανται από ένα δάσος με πεύκα. Είναι τα λεγόμενα Πευκούλια που καλύπτουν όλη την περιοχή αυτή και φτάνουν έως τη θάλασσα, καταλήγοντας σε μια μεγάλη αμμώδη που ονομάζεται κι αυτή Πευκούλια.

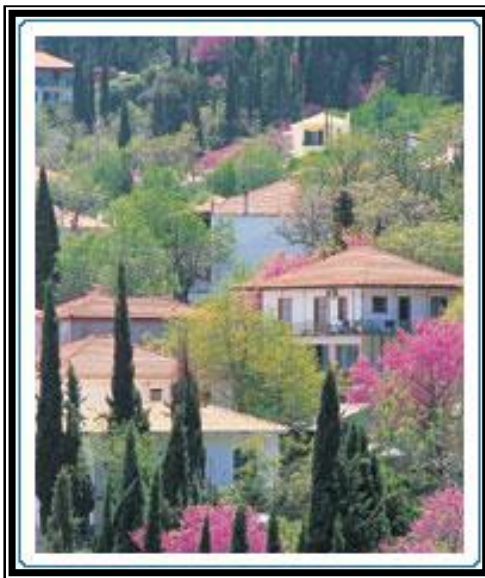
Οι Αλυκές: Από την άλλη πλευρά, προς τα ανατολικά, έξω από την πόλη της Λευκάδας υπάρχουν οι αλυκές της πόλης. Έχουν πάψει να λειτουργούν από το **1947**, αλλά μαζί με τις Αλυκές Αλέξανδρου που βρίσκονται κοντά στον όρμο και το λιμάνι Δρέπανο, αποτελούν σημαντικό κομμάτι της ιστορίας του τόπου, που πρέπει να διαφυλαχθεί. Οι πρώτες αλυκές κατασκευάστηκαν από Φράγκους, του Τόκκους, στις αρχές του **15ου** αιώνα και είχαν έκταση **500** στρέμματα. Αποτελούνταν από **26** αλοπήγια ή τηγάνια. Επί Ενετών οι αλυκές αυτές τροφοδοτούσαν με αλάτι την πιάτσα της Βενετίας και από εκεί όλες τις αγορές της βόρειας Ιταλίας και της Κεντρικής Ευρώπης. Οι δεύτερες αλυκές δημιουργήθηκαν από τους Ενετούς του Μοροζίνι το **1684** σε έκταση **50** στρεμμάτων με **34** τηγάνια. Οι αλυκές της Λευκάδας έδιναν μεγάλες ποσότητες και καλή ποιότητα αλατιού. Προφυλαγμένες από το κύμα, ήταν ανοιχτές περιοχές με μεγάλη ηλιοφάνεια και ξηρό καλοκαίρι. Το θαλασσινό νερό εξατμιζόταν γρήγορα και άφηνε το αλάτι στον πυθμένα του τηγανιού, έμενε λίγες μέρες και μετά μεταφερόταν στους ώμους και στα κεφάλια εργατών και εργατριών στο μεγάλο κεντρικό σωρό για επεξεργασία και συλλογή στα τέλη Αυγούστου. Ήταν σκληρή κι επικίνδυνη δουλειά για τις εργάτριες που κουβαλούσαν ξυπόλητες πάνω τους **25** με **30** κιλά.

Το Δάσος των Σκάρων: ένα σημαντικό μνημείο της φύσης στην περιοχή αυτή είναι το δάσος των Σκάρων. Αυτό το δάσος διαθέτει σπάνια χλωρίδα με ένα δυσεύρετο είδος δρυός. Υπάρχουν αρκετά στοιχεία που αναφέρουν ότι το δάσος αυτό ήταν ιδιοκτησία του Τούρκου Αχμέτ Αγά, επί τουρκοκρατίας, ο οποίος το πούλησε αντί ενός ευτελούς ποσού στους ιερείς της Μονής Αγίου Γεωργίου στους Σκάρους.

Δήμος Καρυάς

Στο Λιβάδι της Καρυάς, ένα μεγάλο πλάτωμα κοντά στους Πηγαδησάνους, υπάρχουν κάθε είδους καλλιέργειες. Εδώ το έδαφος είναι εξαιρετικά εύφορο για σιτηρά, δημητριακά, περιβόλια και αμπέλια.

Άλλη μια ξεχωριστή φυσική ομορφιά που έχει να επιδείξει ο τόπος, είναι οι καταρράκτες της Ακόνης. Οι καταρράκτες παρουσιάζουν και οικολογικό ενδιαφέρον. Η φύση αυτή έχει εκθιαστεί και στο έργο των δύο μεγάλων ποιητών της Λευκάδας, του Αριστοτέλη Βαλαωρίτη και του Αγγελου Σικελιανού.

Πιο πάνω από την Καρυά βρίσκεται η Εγκλουβή. Καθώς το υψόμετρο μεγαλώνει, η βλάστηση αραιώνει και το περιβάλλον γίνεται πιο άγριο και τραχύ. Σε κάθε πλαγιά μικρά τοιχία, οι «λιθιές», συγκρατούν το χώμα και δεν το αφήνουν να κυλήσει προς τα κάτω δημιουργώντας σκαλοπάτια ή βαθμίδες για την καλλιέργεια των αμπελιών. Στο οροπέδιο της Εγκλουβής ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει τους «βάλτους», πέτρινα θολωτά κτίσματα, που χρησίμευαν για αγροτοκαλύβια στα οποία μετοικούσαν οι κάτοικοι το καλοκαίρι.

Δήμος Ελλομένου

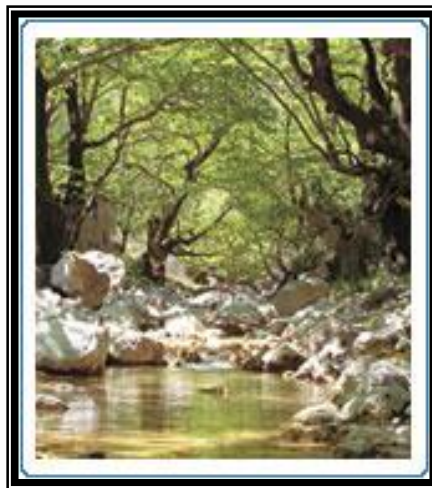
Εδώ η μορφολογία του εδάφους ποικίλει, συνδυάζει την μεγαλύτερη εύφορη πεδιάδα του νησιού, **Εγκλιμένο**, με τους ορεινούς όγκους των Πλατύστομων, Βαυκερής, Νεοχωρίου, Αλάτρου, Φτερνού και με τα τουριστικά παράλια που αποτελούν θέρετρα για χιλιάδες παραθεριστές.

Το Φαράγγι στα Χαραδιάτικα: Η περιοχή των Χαραδιάτικων είναι ξεχωριστή και για το όμορφο φαράγγι της. Πανέμορφο κι αυτό, ανέγγιχτο από ανθρώπινες παρεμβάσεις, είναι ιδανικό για περιπάτους μέσα στη φύση. Στο φαράγγι σώζονται πολλοί νερόμυλοι, απομεινάρια της αγροτικής ζωής του τόπου και μάρτυρες της ύπαρξης ορμητικών υδάτων που εκμεταλλεύονταν οι κάτοικοι για να αλέσουν τις σοδειές τους.

Το Φαράγγι ΔΗΜΟΣΑΡΙ: Συναντάμε ένα γραφικό σκιερό μονοπάτι που σκαρφαλώνει στην πλαγιά του φαραγγιού «Δημοσάρι». Το μονοπάτι είναι διανοιγμένο και ασφαλές και προσφέρεται ιδιαίτερα για τους καλοκαιρινούς μήνες. Στο τέλος του μονοπατιού υπάρχει μια σειρά βράχων απ' όπου κυλάει ορμητικά το νερό σχηματίζοντας καταρράκτη. Το νερό

συγκεντρώνεται σε μια φυσική λεκάνη. Το καλοκαίρι λιγοστεύει, αλλά ο περίπατος μέσα στο καταπράσινο, δροσερό τοπίο έτσι κι αλλιώς είναι απολαυστικός. Το φαράγγι «Δημοσάρι» θεωρείται ένας πολύτιμος βιότοπος.

Η ευρύτερη περιοχή του κόλπου του Βλυχού, η χερσόνησος της Αγ. Κυριακής, τα Πριγκιποννήσια (Μαδουρή, Σκορπιός, Σκορπίδι, Σπάρτη, Χελώνη) και λίγο πιο μακριά ο Πόρος, συνθέτουν μερικά από τα πιο μαγευτικά τοπία του νησιού.

Δήμος Σφακιωτών

Πολλά είναι τα αξιοθέατα και σε τούτο τον τόπο. Η φύση φρόντισε να προικίσει τα μέρη αυτά με σπάνιες ομορφιές. Κάποιες από αυτές είναι:

Το φαράγγι της Μέλισσας, μεταξύ των χωριών Κάβαλος και Απόλπαινα. Μέσα στο

φαράγγι, σώζονται ερείπια μικρών οικισμών. Ανάμεσα τους υπάρχουν πολύ παλιοί νερόμυλοι, ίσως οι παλαιότεροι του νησιού. Η περιοχή έχει συμπεριληφθεί σε ειδικό πρόγραμμα ανάπτυξης, ώστε να γίνει επισκέψιμη για όλους όσους αναζητούν μονοπάτια που τους φέρνουν σε επαφή με την όμορφη φύση.

Στη θέση Βράχα, υπάρχουν πηγές και το μικρό ομώνυμο ποτάμι. Το τοπίο ολοκληρώνεται με το παραδοσιακό πέτρινο γεφύρι.

Η Λαγκάδα, ένα στενό λαγκάδι γεμάτο από μια ειδική αυτοφυή ποικιλία πεύκων που ονομάζεται αλλέπιος πεύκη, που φτάνει μέχρι τη θάλασσα και καταλήγει σε μια εκτεταμένη πανέμορφη αμμουδερή παραλία, την παραλία Πευκούλια, κοντά στο γνωστό παραδοσιακό οικισμό του Αγίου Νικήτα.

Δήμος Απολλωνίων

Η περιοχή αυτή καταλαμβάνει μεγάλο μέρος του νησιού. Περιλαμβάνει όλη τη μεγάλη νότια κοιλάδα, ένα μεγάλο και πολύ εύφορο κάμπο, τα ψηλά βουνά κάτω από την κεντρική Λευκάδα, τις σχετικά ήμερες νοτιοανατολικές ακτές του νησιού, τη χερσόνησο και το ακρωτήριο του Λευκάτα με τα λευκά άγρια βράχια και τέλος τις απόκρημνες δυτικές ακτές που σχηματίζουν τις ωραιότερες παραλίες του νησιού. Η περιοχή έχει πολλά νερά, πλούσια βλάστηση, όμορφα δάση, φαράγγια, σπήλαια και πολλά χωριά. Από τα ωραιότερα αξιοθέατα που συναρπάζουν επισκέπτη είναι στο Συβρό οι **Πηγές της Κερασιάς (βλ. εικόνα)**, το όμορφο **Δάσος της Δάφνης** και η **Σπηλιά Καρούχα**, καθώς και η Χοιροσπηλιά κοντά στο χωριό Εύγηρος. Ενώ η **Λίμνη του Μαραντοχωρίου**, μικρή φυσική λίμνη, σημαντικός υδροβιότοπος για πολλά είδη χλωρίδας και πανίδας.

Η χερσόνησος και το ακρωτήριο του Λευκάτα. Από εκεί αρχίζουν οι απόκρημνες και πιο εντυπωσιακές δυτικές ακτές του νησιού. Το τοπίο ορεινό και άγριο, κατεβαίνει ως την άκρη της θάλασσας, εκεί που τα κάτασπρα βράχια παλεύουν με το τρικυμισμένο πέλαγος. Άγρια και συναρπαστική η ομορφιά αυτού του τοπίου που ο επισκέπτης πλησιάζει από τη θάλασσα ή από τη στεριά.

Δήμος Μεγανησίου

Το Μεγανήσι είναι ένα μικρό κατάφυτο νησί με ελιές και πεύκα που φτάνουν ως την άκρη της θάλασσας. Επίσης διαθέτει αρκετούς

όρμους όπου βρίσκουν καταφύγιο τα σκάφη που πλέουν στο Ιόνιο καθώς και θαλάσσιες σπηλιές.

Η Σπηλιά του Παπανικολή: Η πιο ονομαστή είναι η Σπηλιά του Παπανικολή. Πρόκειται για μια θαλάσσια σπηλιά στο νοτιοδυτικό άκρο του νησιού με βάθος γύρω στα τριάντα μέτρα και αμμουδιά στο εσωτερικό της.

Η παράδοση λέει ότι ήταν μια από τις κρυψώνες του υποβρυχίου του Παπανικολή για να μην τον εντοπίζουν.

Επίσης αξιόλογες σπηλιές είναι **η σπηλιά Γιοβάνη** και **η σπηλιά του Δαίμονα**.

Κοινότητα Καλάμου

Το Πευκοδάσος: Το δάσος αυτό με τα πεύκα είναι από τα σπανιότερα. Αντίστοιχο υπάρχει σύμφωνα με μαρτυρίες μόνο στις Σποράδες του Αιγαίου.

Είναι ένα δάσος πυκνό, δυνατό, ζωντανό, καταπράσινο, φιλόξενο για πολλά είδη πουλιών.

Κοινότητα Καστού

Η Φωκότρυπα: βρίσκεται λίγο πιο βόρεια από το λιμάνι του Καστού, στον Άγιο Αιμιλιανό. Έχει **30** μέτρα περίπου βάθος και μικρή αμμουδιά στο εσωτερικό της.

Από το όνομά της συμπεραίνουμε ότι στην περιοχή έβρισκαν καταφύγιο φώκιες.

B. ΠΑΡΑΛΙΕΣ

Η Λευκάδα είναι πασίγνωστη για τις παραδεισένιες παραλίες, με την ξανθή άμμο και τα τυρκουάζ νερά.

Παραλίες που έχουν βραβευθεί με γαλάζιες σημαίες και βρίσκονται συνεχώς στις πρώτες θέσεις των προτιμήσεων σε διεθνείς ψηφοφορίες στο **internet**.

Η παραλία στο
Αγιοφύλλι

Το "Κάθισμα" στον
'Αγιο Νικήτα'

Πόρτο Κασιόκι

Οι εντυπωσιακές σε μήκος και ομορφιά παραλίες βρίσκονται στη δυτική ακτογραμμή της Λευκάδας. Αμμώδεις, με καθαρά νερά, παραλίες που άλλοτε το πράσινο φτάνει μέχρι την ακτή, άλλοτε βράχοι τέμνουν βίαια και επιβλητικά, παραλίες που συγκλονίζουν:

- **Αμμόγλωσσα,**
- **Κάστρο,**
- **Γύρα,**
- **Άη Γιάννης,**
- **Πευκούλια,**
- **Άγιος Νικήτας,**
- **Μύλος,**
- **Κάθισμα,**
- **Γιαλός,**
- **Εγκρεμνοί και**
- **Πόρτο Κασιόκι.**

Το **Πόρτο Κασιόκι**, το **Κάθισμα** και οι **Εγκρεμνοί** φιγουράρουν στα πρωτοσέλιδα των τουριστικών περιοδικών και εφημερίδων σε Ελλάδα και εξωτερικό και η φήμη τους έχει κάνει το γύρο του κόσμου.

Το **Πόρτο Κασιόκι**, η φημισμένη και βραβευμένη ως η καλύτερη παραλία της Ελλάδας και μια από τις δημοφιλέστερες της Μεσογείου, κόβει την ανάσα από την πρώτη κιόλας ματιά. Απότομα

άσπρα βράχια πάνω από την υπέροχη αμμουδιά και τυρκουάζ νερά δημιουργούν μια απίστευτης ομορφιάς εικόνα.

Η ανατολική και νότια πλευρά της Λευκάδας, προσφέρει απάνεμες, μικρές και μεγάλες παραλίες, με βότσαλο και νερά απολαυστικά: **Λυγιά, Νικιάνα, Περιγιάλι, Νυδρί, Δεσίμι, Πόρος, Αμμούσα, Αγιοφύλλι, Βασιλική.**

Στο Μεγανήσι υπάρχουν πολλές μικρές, υπέροχες παραλίες, σε σχηματισμό φιόρδ: Ο **Αϊ Γιάννης**, τα **Σπήλια**, το **Πασουμάκι**, τα **Αμπελάκια**, ο **Αθερινός**, το **Λιμονάρι**, είναι οι πιο γνωστές παραλίες του Μεγανησίου.

Στα νησάκια Κάλαμο και Καστό θα κολυμπήσετε σε ήσυχες, μοναχικές, βοτσαλωτές παραλίες, με πρόσβαση κυρίως από τη θάλασσα.

Γ. ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΔΡΑΣΕΙΣ

Κυκλική Διαδρομή

Πόλη Λευκάδας, Καρυώτες, Λυγιά, Νικιάνα, Περιγιάλι, Νυδρί, Βλυκό, Πόρος, Σύβοτα, Βασιλική, Αγ. Πέτρος, Αθάνι, Δράγανο, Εξάνθεια, Δρυμόνας, Καλαμίτσι, Αγ. Νικήτας, Τσουκαλάδες, Λευκάδα.

Η πόλη, καλωσορίζει τον επισκέπτη από την πρώτη ματιά, καθώς περνά από τις ακτές της Ακαρνανίας στο νησί από

μια στενή λωρίδα γης και από μια πλωτή γέφυρα 50 μέτρων. Η γέφυρα επιτρέπει και τη διέλευση μικρών πλοίων από τη διώρυγα της Λευκάδας.

Στην είσοδο του νησιού δεσπόζει το κάστρο της Αγίας Μαύρας και αμέσως ο επισκέπτης αντικρίζει την Αμμόγλωσσα, καταπληκτική παραλία και συνεχίζει εάν το επιθυμεί να μπει στη πόλη από τη

Γύρω με τους ανεμόμυλους και την παραλία του Αϊ Γιάννη. Στην είσοδο της πόλης, τον επισκέπτη τον υποδέχονται οι μεγάλοι ποιητές της Λευκάδας, στο πάρκο των ποιητών. Η Δημόσια Βιβλιοθήκη με τη Συλλογή Μεταβυζαντινών Εικόνων Επτανησιακής Τέχνης, η Χαραμόγλειος Ειδική Λευκαδιακή Βιβλιοθήκη, το Αρχαιολογικό Μουσείο, το Μουσείο Φωνογράφου, οι πάμπολλες εκκλησίες (βασιλικές μονόχωρες), ο Ελαιώνας της, τα παραδοσιακά καφενεία της, η μοναδική φύση της, προκαλούν τον επισκέπτη για ένα ονειρεμένο ταξίδι στο νησί των ποιητών και των λογίων.

Ακολουθώντας το δρόμο με νότια κατεύθυνση, παράλληλα προς την ανατολική ακτή του νησιού περνάμε από το χωριό Καλλιγόνι, 2 χλμ. νότια της πρωτεύουσας. Στην περιοχή αυτή βρέθηκαν ερείπια της αρχαίας πόλης Νηρίκου, κατοικημένης από τη 2η χιλιετία π.Χ. Υπάρχουν υπολείμματα από κυκλώπεια τείχη, δεξαμενές, υδραγωγείο καθώς και ερείπια θεάτρου προρωμαϊκής εποχής που ανακάλυψε ο Γερμανός Αρχαιολόγος Δαίρπφελδ. Βρέθηκαν ακόμη τμήματα από βυζαντινά τείχη.

Νοτιότερα βρίσκεται το χωριό **Καρυώτες** με τις αλυκές Αλεξάνδρου και η Λυγιά (6χλμ. από την πόλη), το μεγαλύτερο αλιευτικό κέντρο του νησιού. Παραθαλάσσιο ψαροχώρι κτισμένο γύρω από ένα γραφικό λιμανάκι.

Συνεχίζοντας συναντάμε τη **Νικιάνα** (10χλμ. από την πόλη), πανέμορφο καταπράσινο ψαροχώρι, κτισμένο στους πρόποδες των Σκάρων, συνδυάζει διακοπές βουνού και θάλασσας. Επισκεφθείτε το Μοναστήρι των Αγίων Πατέρων σε ύψωμα του βουνού Σκάρου, όπου γίνεται μεγάλο πανηγύρι την πρώτη Κυριακή μετά την Ανάληψη.

Το Περιγιάλι, 1 χιλιόμετρο πριν το Νυδρί με ωραία θάλασσα και τουριστικά καταλύματα και με μαγευτική θέα προς τα Πριγκηπονήσια.

Από το Περιγιάλι ξεκινάει μικρός δρόμος με δυτική κατεύθυνση για Πλατύστομα, χτισμένο σε ύψωμα με υπέροχη θέα.

Το Νυδρί, από 25ετίας δημοφιλέστερο τουριστικό θέρετρο του νησιού, (16χλμ. από την πόλη) προσφέρει υπέροχη παραλία, διάφανη θάλασσα, δυνατότητα για θαλάσσια σπορ, ενοικίαση σκαφών, πολλά ξενοδοχεία, πανσιόν, ενοικιαζόμενα δωμάτια, ταβέρνες και κέντρα διασκέδασης. Είναι σε γενικές γραμμές ένας κοσμοπολίτικος τόπος που παράλληλα όμως έχει πολλά ενδιαφέροντα και φυσικές ομορφιές. Κτισμένο σε γραφικό τοπίο με θέα τα γύρω νησιά. Κολυμπήστε στο Σκορπιό, το μαγευτικό νησί του Ωνάση, επισκεφθείτε τον τάφο του Γερμανού αρχαιολόγου

Δαίρπηφελδ, το νησί του Βαλαωρίτη Μαδουρή, τους καταρράκτες στο Δημοσάρι, το εκκλησάκι της Αγίας Κυριακής. Στο λιμάνι του Νυδριού συνωσιζονται πολυτελή κότερα, ιστιοπλοϊκά, ψαρόβαρκες, καΐκια και κάθε λογής πλεούμενο. Επίσης το Νυδρί συνδέεται με φέρι-μπόουτ με Μεγανήσι, Ιθάκη και Κεφαλονιά.

Το Βλυκό (20 χλμ. από την πόλη), ανάμεσα από βουνό και θάλασσα, που φωλιάζει στο μυκό του ομώνυμου κλειστού όρμου και σε περιοχή χαρακτηρισμένη ως ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, με τον κατάφυτο λόφο Γένι όπου οι ελιές φτάνουν μέχρι την θάλασσα πάνω από την αμμουδιά Δεσίμι.

Ο Πόρος (27χλμ. από την πόλη) χτισμένος αμφιθεατρικά σε πλαγιά με πολύ πράσινο. Είναι ένα αυθεντικό Λευκαδίτικο χωριό με όμορφα διώροφα σπίτια με κεραμοσκεπή και περιποιημένους κήπους. Μέσα στην ηρεμία της φύσης και τη πλούσια βλάστηση προσφέρει στον επισκέπτη την πεντακάθαρη γαλαζοπράσινη θάλασσα του Μικρού Γιαλού και μεσαιωνικό Πύργο.

Τα Σύβοτα (33χλμ. από την πόλη), είναι ένας γραφικός οικισμός σφηνωμένος μέσα στο γαλήνιο φιόρδ με τους κατάφυτους λόφους γύρω, με το τέλειο φυσικό λιμάνι του, όπου συνωσιζονται κάθε είδους σκάφη και τις μοναδικές ψαροταβέρνες στην άκρη της παραλίας.

Η Βασιλική, (38χλμ. από την πόλη), γραφικό κεφαλοχώρι, χτισμένο στον κόρφο του απάνεμου ομώνυμου όρμου. Είναι περιτυλιγμένο από καταπράσινες πλαγιές, δαντελωτές αμμουδιές και πεντακάθαρες θάλασσες. Τα τελευταία χρόνια έχει εξελιχθεί σε αξιόλογο παραθεριστικό κέντρο και προσφέρει τουριστικά καταλύματα, κάμπινγκ, καταστήματα, ταβέρνες, νυκτερινά κέντρα και δυνατότητες για θαλάσσια σπορ. Ο όρμος της Βασιλικής είναι φημισμένος για το **Wind Surfing**.

Ο Άγιος Πέτρος, χαρακτηριστικό Λευκαδίτικο ορεινό χωριό, με θαυμάσια θέα στη Βασιλική προς νότο.

Το Αθάνι, πανέμορφο καταπράσινο παραδοσιακό χωριό, σε θέση που ελέγχει τις μοναδικές και πεντακάθαρες παραλίες Πόρτο Κασιόκι, Γιαλός, Εγκρεμνοί, και καταλήγετε οδικώς στο νοτιότερο άκρο του νησιού στο ακρωτήριο Λευκάτας ή Κάβος της Νηράς για να επισκεφθείτε τα ερείπια ναού του Απόλλωνα και την εκκλησία του Αγίου Νκολάου.

Ο Δράγανος, ορεινό χωριό με το θαυμάσιο μέλι.

Η Εξάνθεια με τα χρωματιστά, παραδοσιακά σπίτια, χτισμένη αμφιθεατρικά σε πλαγιά.

Ο Δρυμόνας ένα από τα πλέον παραδοσιακά χωριά του Νομού.

Το Καλαμίτσι (23χλμ. νοτιοδυτικά της πόλης), είναι ένα από τα πιο παλιά χωριά της Λευκάδας, ορεινό παραδοσιακό με γραφικούς ανεμόμυλους και παράδοση στην υφαντική, που προσφέρει στον επισκέπτη την φημισμένη παραλία Κάθισμα με τα κρυστάλλινα, γαλαζοπράσινα νερά και την καταπληκτική άμμο.

Ο Άγιος Νικήτας (12χλμ. από την πόλη), ένα παραδοσιακό παραθαλάσσιο ψαροχώρι που έχει μεταμορφωθεί σε ένα από τα μεγαλύτερα παραθεριστικά κέντρα του νησιού, λόγω του όμορφου φυσικού περιβάλλοντος, της κρυστάλλινης θάλασσας και των ωραίων παραλιών του. Με θαυμάσια θέα και ηρεμία σας προσφέρει την ομώνυμη παραλία του Αγίου Νικήτα και τις γειτονικές παραλίες Πευκούλια και Μύλος.

Πευκούλια

Το παραδοσιακό χωριό Τσουκαλάδες (6χλμ. από την πόλη), με το πλούσιο πράσινο και τα γραφικά αγροτόσπιτα προσφέρει ηρεμία και γαλήνη.

Στη διαδρομή προς την πόλη της Λευκάδας επισκεφτείτε το υπέροχο μοναστήρι της Φανερωμένης, θα μας θυμηθείτε.

Ορεινή Διαδρομή

Ανηφορίζοντας από την πόλη 1ος σταθμός το χωριό Λαζαράρα (10χλμ. από την πόλη), έδρα του Δήμου Σφακιωτών, το χρώμα της φύσης, οι καλοσυνάτοι, φιλόξενοι και ευγενείς κάτοικοί του σας προσφέρουν μοναδικές και αξέχαστες διακοπές.

Τα παραδοσιακά ορεινά χωριά Σπανοχώρι, Κάβαλος, Ασπρογερακάτα και Πινακοχώρι, στεφανωμένα με πράσινο, κτισμένα αμφιθεατρικά στο βουνό έχουν ταιριάξει την παράδοση με τον σύγχρονο τρόπο ζωής. Προσφέρουν την ηρεμία της υπαίθρου και την ελκυστική ανθρώπινη επικοινωνία με σεβασμό προς τον επισκέπτη.

Επισκεφθείτε το φαράγγι της Μέλισσας, το Λαογραφικό Μουσείο στον Κάβαλο και δείτε τα πανέμορφα καμπαναριά των Εκκλησιών της περιοχής. Πιείτε τον καφέ σας στα Ασπρογερακάτα κάτω από τα

αιωνόβια πλατάνια. Στη θέση Φρυάς, μεταξύ Καβάλου και Ασπρογερακάτων, σώζονται «Τούρκικα πηγάδια» ιδιαίτερης τεχνοτροπίας από την περίοδο **1478-1684**. Ένα από αυτά υδροδοτούσε όλα τα χωριά του Δήμου.

Συνεχίζοντας τη διαδρομή σας θα συναντήσετε τους Πηγαδισάνους και στη συνέχεια την Καρυά (14χλμ. από την πόλη), ορεινό κεφαλοχώρι με πολλά νερά και βλάστηση. Είναι απλωμένο αμφιθεατρικά σε λόφους και έχει οπίθια χτισμένα με την τοπική αρχιτεκτονική αλλά και παλιούς μύλους. Μπορείτε να επισκεφθείτε το Λαογραφικό Μουσείο Καρυάς και το παλιό Μοναστήρι του Αγ.

Το φαράγγι της
Μέλισσας
στους Σφακιώτες

Ιωάννη στο λιβάδι (17ος αιώνας) και να αγοράσετε χειροποίητα καταπληκτικής τεχνικής κεντήματα, τα «Καρσάνικα κεντήματα». Οποσδήποτε βέβαια θα πιείτε τον καφέ σας ή θα απολαύσετε το ουζάκι σας στην όμορφη πλατεία με τα αιωνόβια πλατάνια..

Μην ξεχάσετε, όσο και ταλαιπωρημένοι να είστε, να συνεχίσετε την διαδρομή σας προς το χωριό Εγκλουβή. Εκεί μπορείτε να αγοράσετε τις καταπληκτικές «φακές Εγκλουβής» και να ανεβείτε να θαυμάσετε τα αγροτικά μνημεία των Βόλτων, ανάβοντας και ένα κεριό στο ξωκλήσι του Αγ. Δονάτου και να θαυμάσετε την πανοραμική θέα από το ψηλότερο μέρος του Νομού από το εκκλησιάκι του Αγ. Ηλία.

Επιστρέψτε στη πόλη με την ίδια διαδρομή ή έχετε και τις εναλλακτικές λύσεις κατεβαίνοντας από το χωριό Εγκλουβή: ή να περάσετε από το ορεινό χωριό Πλατύστομα και να κατεβείτε προς το Περιγιάλι θαυμάζοντας τη θέα από τα Πριγκιποννήσια ή να περάσετε από το ορεινό χωριό Αλέξανδρος και να κατεβείτε προς τη Νικιάνα, περνώντας από το Μοναστήρι των Αγ. Πατέρων στους Σκάρους ή να περάσετε από το ορεινό χωριό Βαυκερή και να κατεβείτε προς Νυδρί θαυμάζοντας από ψηλά την πανέμορφη θέα του νησιώτικου συμπλέγματος.

Θαλάσσιες Διαδρομές

Από το Νυδρί καθημερινά με φέρυ - μπόουτ σε απόσταση τεσσάρων ναυτικών μιλίων μπορείτε να επισκεφθείτε το μικρό κατάφυτο νησί της Λευκάδας το Μεγανήσι.

Έχει τρεις οικισμούς το Βαθύ, το Κατωμέρι και το Σπαρτοχώρι και τρία γραφικά λιμάνια, τα Σπήλια, τον Αθερινό και το Βαθύ.

Μεγανήσι

Από την πόλη της Λευκάδας και το Νυδρί διοργανώνονται ημερήσιες κρουαζιέρες με καΐκια για τα Πριγκιποννήσια (Σκορπιός του Ωνάση, Μαδουρή του Αρ. Βαλαωρίτη, Σπάρτη, Σκορπίδι, Χελώνι και το Μεγανήσι). Επίσης από τη Βασιλική διοργανώνονται ημερήσιες εκδρομές για τις εκπληκτικής ομορφιάς παραλίες Πόρτο Κασιόκι, Εγκρεμνούς και Αγιοφύλλι.

Επίσης μπορείτε να νοικιάσετε από μικρά βαρκάκια έως ταχύπλοα και ιστιοπλοϊκά από γραφεία ενοικιάσεως σκαφών και να απολαύσετε τα απόμερα ερημικά λιμανάκια της χερσονήσου στο Γένη και το Δεσίμι (απέναντι από το Νυδρί) καθώς και του Μεγανησιού και να φθάσετε μέχρι τα κατάφυτα νησάκια Καστό (με την καταπληκτικής ομορφιάς φωκότρυπα) και Κάλαμο (με το πευκοδάσος που φθάνει μέχρι τη θάλασσα).

Δ. Η ΛΕΥΚΑΔΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

Το όνομα της νήσου Λευκάδας προήλθε από το όνομα «Λευκάς πέτρα» ή «Λευκάς άκρα», αρχαιότερη ονομασία του σημερινού Λευκάτα, νοτιότερου ακρωτηρίου του νησιού.

Το Ακρωτήριο Λευκάτας

Από τα λευκά και άγρια βράχια του ακρωτηρίου, όπου ο μύθος θέλει την ποιήτρια Σαπφώ να δίνει τέλος στη ζωή της από έρωτα, πήρε το όνομα πρώτα η πόλη, που ίδρυσαν οι Κορίνθιοι στη

Λευκάδα, και κατόπιν όλο το νησί της Λευκάδας. Κατά το γεωγράφο Στράβωνα μετονόμασαν Λευκάδα την αρχαία πόλη Νήρικο, πρωτεύουσα του νησιού.

Τα ανθρώπινα ίχνη στη Λευκάδα ξεκινούν από την παλαιολιθική εποχή. Ο διαπρεπής Γερμανός αρχαιολόγος Γουλιέλμος Νταίρπφελντ συνεργάτης του Ερρίκου Σλήμαν στην ανασκαφή της Τροίας πραγματοποίησε εκτεταμένες αρχαιολογικές έρευνες στο Νυδρί, έφερε στο φως σημαντικά ευρήματα από την εποχή του Χαλκού (**2.000** π.Χ. περίπου) και διατύπωσε τη θεωρία ότι η Λευκάδα ταυτίζεται με την ομηρική Ιθάκη.

Η αρχαία Νήρικός, του 7ου π.Χ. αιώνα, που ανακαλύφθηκε στο Καλλιγόνι στη θέση Κούλμος, ήταν η πρώτη πρωτεύουσα του νησιού. Περιτοιχιζόταν από μεγάλο τείχος, του οποίου ένα μικρό τμήμα σώζεται και σήμερα.

Πλαταιών, τον Πελοποννησιακό Πόλεμο ως σύμμαχος των Σπαρτιατών, την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

Παρά την σθεναρή αντίστασή της απέναντι στους Ρωμαίους, τον 3ο μ.Χ. αιώνα, η Λευκάδα τελικά υποκύπτει στην υπεροπλία των κατακτητών, τον 2ο αιώνα π.Χ. Στα χρόνια της Ρωμαϊκής κατάκτησης κατασκευάζονται αξιόλογα έργα όπως η λίθινη γέφυρα που συνέδεε την πόλη της Λευκάδας με την Ακαρνανία μήκους **700** μέτρων και ανοικοδομείται το αρχαίο τείχος.

Το **1204** το νησί ενσωματώθηκε στο Δεσποτάτο της Ηπείρου, αλλά από το **1294** η Λευκάδα πέρασε στα χέρια των Φράγκων, αφού δόθηκε ως προίκα στον Κόμη Ιωάννη Ορσίνι που αργότερα έχτισε τον πυρήνα του Κάστρου της Αγίας Μαύρας, που σέκει σήμερα στην είσοδο του νησιού. Η

Η ιστορία της Λευκάδας, από τον 7ο αιώνα π.Χ. όταν γίνεται αποικία των Κορινθίων ως τη Ρωμαϊκή κατάκτηση, είναι συνδεδεμένη πολιτικά με την πόλη της Κορίνθου, την οποία ακολούθησε σ' όλα τα σημαντικά γεγονότα της εποχής: τη ναυμαχία της Σαλαμίνας, τη μάχη των

Πόλεμο ως σύμμαχος των

Το Κάστρο της Αγίας Μαύρας

ιστορία του νησιού, από το 14ο αιώνα ως και την ενσωμάτωσή του στο νεοελληνικό κράτος, είναι πυκνή σε γεγονότα-ορόσημα μιας μακράιωνης ιστορικής περιπέτειας.

Το **1331** οπότε η Λευκάδα καταλαμβάνεται από τους Ανδηγαυούς, ενώ το **1343** γίνεται φέουδο των Τζώρτζι.

Το **1357** γίνεται η «επανάσταση της βουκέντρας», η εξέγερση των χωρικών του νησιού κατά του Γρατιανού Τζώρτζη, γεγονός που ενέπνευσε, αιώνες αργότερα, τον Λευκάδιο ποιητή Αριστοτέλη Βαλαωρίτη να γράψει το έργο του Φωτεινός.

Το **1362** το νησί περνά στους Τόκκους, το **1479** το κατακτούν οι Οθωμανοί, για να γνωρίσει προσωρινά για δύο χρόνια (**1502-3**) την ενετική κυριαρχία και να περάσει ξανά στα χέρια των Τούρκων, για μια παρατεταμένη περίοδο που τελειώνει στα **1684**.

Το έτος αυτό επανέρχονται οι Ενετοί. Η Λευκάδα καταλαμβάνεται από τον Φραγκίσκο Μοροζίνι, η πρωτεύουσα μεταφέρεται έξω από το Κάστρο στη σημερινή της θέση που ονομάζεται Αμαξική και οι Λευκαδίτες κάνουν τον έλεγχο του λιμανιού και το εμπόριο περνά στα χέρια των Ενετών.

Η ενετοκρατία είναι μια ιδιαίτερα δύσκολη περίοδος για τους Λευκαδίτες, που αποκομμένοι από την υπόλοιπη Ελλάδα και με τους Ενετούς αδιάφορους στο να αναπτύξουν ένα κοινωνικό και πολιτιστικό υπόβαθρο όπως έκαναν στη Ζάκυνθο και στην Κέρκυρα δυσκολεύτηκαν να οργανώσουν την κοινωνική τους ζωή και να δημιουργήσουν τη δική τους πνευματική κίνηση. Ωστόσο, στα χρόνια αυτά, οι Ενετοί εκσυγχρόνισαν τη δημόσια ζωή, ιδρύοντας δικαστήρια και βάζοντας τις βάσεις για την οργάνωση των διοικητικών υπηρεσιών.

Ακολουθεί μια περίοδος συνεχών ιστορικών μεταβολών. Οι δημοκρατικοί Γάλλοι διαδέχονται τους Ενετούς το **1797** και αμέσως μετά η Λευκάδα, όπως και όλα τα Επτάνησα περνούν υπό Ρωσοτουρκική επικυριαρχία. Από το **1802**, το νησί αποτελεί τμήμα της Επτανήσου Πολιτείας, του πρώτου ημιανεξάρτητου υπό τη ρωσοτουρκική «προστασία» ελληνικού κρατιδίου.

Το **1807** η Λευκάδα καταλαμβάνεται από τους αυτοκρατορικούς Γάλλους για να περάσει τελικά στα χέρια των Άγγλων, το **1810**, που την ενσωματώνουν στο Ηνωμένο Κράτος των Ιονίων Νήσων.

Παρά τα ψήγματα δημοκρατικών ελευθεριών, η Αγγλική διοίκηση χαρακτηρίστηκε από

Άποψη της Λευκάδας από
το Κάστρο,
Edward Lear, Λονδίνο **1863**

σκληρότητα και επέβαλε βαριά φορολογία στους φτωχούς Λευκαδίτες, μέτρο που είχε ως αποτέλεσμα την εξέγερση των χωρικών της Λευκάδας. Την εποχή εκείνη ωστόσο κατασκευάστηκαν πολλά δημόσια έργα, όπως δρόμοι, γέφυρες και υδραγωγεία.

Η ένωση της Λευκάδας όπως και των Επτανήσων στο σύνολό τους με την Ελλάδα έγινε το **1864** όταν, μετά την

έξωση του Όθωνα, ανέβηκε στο θρόνο ο Γεώργιος ο Α'.

Για λίγα χρόνια το νησί ευημερούσε και η αστική τάξη ανέπτυξε ιδιαίτερα το εμπόριο. Όμως με την είσοδο του **20ου** αιώνα, το έτος **1900**, περονόσπορος κατέστρεψε όλους τους αμπελώνες του νησιού, οδηγώντας στη φτώχεια και την απελπισία τους κατοίκους. Τότε άρχισε το μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα προς την Αμερική και τον Καναδά, που δεν κόπασε παρά μετά το τέλος των μεγάλων πολέμων του αιώνα, οπότε η ζωή άρχισε να βελτιώνεται σταθερά και για τη Λευκάδα, από τις αρχές της δεκαετίας του **1960**.

Ε. ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ-ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ-ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Άνθρωποι του Πνεύματος και της Τέχνης

Η Λευκάδα είναι ένα νησί με μεγάλη πνευματική παράδοση. Η γεωγραφική της θέση - όπως και των άλλων νησιών του Ιονίου - της εξασφάλισε μια πιο στενή σχέση με τη Δύση στα χρόνια που η ηπειρωτική Ελλάδα γνώριζε τον πνευματικό μεσαίωνα της τουρκοκρατίας.

Ο ιδιότυπος επανησιακός πολιτισμός, αλλά και η ξεχωριστή φυσιογνωμία του νησιού που το κατακλύζει ο «βόγκος απ' τα πέλαγα ο βόγκος απ' τα πεύκα», έδωσαν τη δυνατότητα στη Λευκάδα να γεννήσει και να εκθρέψει μερικές από τις πιο αισθαντικές ποιητικές ψυχές. Εδώ γεννήθηκαν ή από δω κατάγονται κορυφαίοι

καλλιτέχνες και επιστήμονες με πανελλήνια αναγνώριση και διεθνή καταξίωση και προβολή.

- **Ιωάννης Ζαμπέλιος (1787-1856)**. Μετά τις σπουδές του στην Ιταλία και το Παρίσι (νομική, φιλολογία, φιλοσοφία), επιστρέφει στη Λευκάδα και διορίζεται εισαγγελέας του κράτους των Ιονίων Νήσων. Μυείται στη Φιλική Εταιρεία, αφιερώνεται ολόψυχα στον Ιερό Σκοπό της και καταξιώνεται ως ο κορυφαίος Φιλικός στη Λευκάδα. Έγραψε δώδεκα τραγωδίες εθνικού περιεχομένου.

- **Λευκάδιος Χερν / Γιακούμο Κοϊζούμι (1850-1904)**. Ένας σπουδαίος Λευκαδίτης λογοτέχνης που μετανάστευσε στην Ιαπωνία και με το έργο του έκανε γνωστή τη χώρα του ανατέλλοντος ηλίου και τον πολιτισμό της, στη Δύση. Θεωρείται εθνικός συγγραφέας της Ιαπωνίας.

- **Σπυρίδων Ζαμπέλιος (1813-1881)**. Γιος του Ιωάννη Ζαμπέλιου. Ιστορικός συγγραφέας, που με το σπουδαιότερο έργο του «Βυζαντιναί μελέται» (1857), προσπάθησε να αποδείξει την ενότητα του βυζαντινού κράτους. Διακρίθηκε και ως μυθιστοριογράφος.

- **Βαλαωρίτης (1824-1879)**. Κορυφαίος λυρικός. Η ποίησή του δονείται από την αγάπη του για την πατρίδα, την ελευθερία και το θαυμασμό του για τους αγωνιστές του '21. Για χρόνια εκπροσώπησε τη Λευκάδα στην Ιόνιο Βουλή, όπου από τις γραμμές των Ριζοσπαστών αγωνίστηκε για την Ένωση. Όταν το όνειρο έγινε πραγματικότητα, έγινε μέλος του Εθνικού Κοινοβουλίου.

- **Άγγελος Σικελιανός (1884-1952)**. Ο εμπνευστής της Δελφικής Ιδέας, ένας μεγάλος λυρικός ποιητής-μύστης, με οικουμενικό όραμα που μπόρεσε να συγκεράσει στην ποίησή του τις αρχαιοελληνικές με τις χριστιανικές αξίες, καταφέροντας να γίνει πανανθρώπινος.

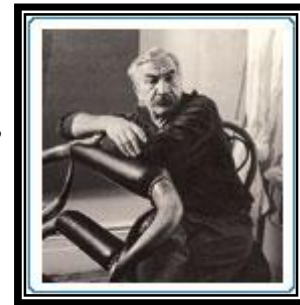

- **Κλεαρέτη Δίπλα-Μαλάμου**. Ποιήτρια και

πεζογράφος, η πρώτη Ελληνίδα που βραβεύτηκε από την Ακαδημία Αθηνών.

- **Νίκος Σβορώνος (1911-1989).** Βυζαντινολόγος και σπουδαίος μελετητής της σύγχρονης ιστορίας μας, με σπουδαίο έργο και διεθνή αναγνώριση.
- **Αριστόξενος Σκιαδάς (1932-1994).** Καταξιωμένος καθηγητής της Κλασικής Φιλολογίας που διετέλεσε αντιπρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών.
- **Νίκος Γ. Κατηφόρης (1903-1967).** Πεζογράφος, θεατρικός συγγραφέας και για πολλά χρόνια χρονογράφος του Ριζοσπάστη.
- **Γεράσιμος Γρηγόρης (1907-1985).** Λογοτέχνης βραβευμένος με δύο κρατικά βραβεία λογοτεχνίας (1958 και 1963).

- **Θεόδωρος Στάμος (1922-1997).**
Ζωγράφος με παγκόσμια απήχηση, πρωτοπόρος του αφηρημένου εκπρεσιονισμού.

- **Νάνος Βαλαωρίτης.** Σπουδαίος υπερρεαλιστής ποιητής, πεζογράφος και θεατρικός συγγραφέας.
- **Αγνή Μπάλτσα.** Κορυφαία λυρική καλλιτέχνης. Μεσόφωνος με αξιοζήλευτη διεθνή καριέρα.

ΣΤ. ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ

Τα ήθη, τα έθιμα και ο δημιουργικός λόγος του λευκαδίτικου λαού στις διάφορες μορφές του, οι ευχές και οι κατάρες, τα παραμύθια και τα αινίγματα, τα σατιρικά του άσματα και οι ευτράπελες διηγήσεις, αποτελούν τους θησαυρούς μιας πλούσιας και μεγάλης παράδοσης που, στις περισσότερες εκφάνσεις της, διατηρείται ζωντανή ως τις μέρες μας.

Πολλά έθιμα συνυφασμένα με το εορτολόγιο και τον κύκλο της ζωής

- Χριστουγεννιάτικα, Πασχαλινά, Αποκριάτικα και Σαρακοστιανά - διατηρούνται μέχρι σήμερα. Τα πιο σημαντικά, είναι:

Χριστουγέννων: Τις παραμονές των Χριστουγέννων οι γυναίκες πλάθουν Χριστόψωμα ή Χριστοκούλουρα και τον σταυρό. Για τα αγόρια φτιάχνουν σταυρούς και για τα κορίτσια τις βλάχες ή μπαλούμπες. Το βράδυ της παραμονής των Χριστουγέννων κόβουν το σταυρό, συγκεντρώνονται όλοι στο σπίτι, γύρω από το στρωμένο τραπέζι, στη μέση του οποίου βάζουν το μπουκάλι με το κρασί. Ο σταυρός χαράσσεται σε τέσσερα κομμάτια και τον βάζουν πάνω στο μπουκάλι. Τότε απλώνοντας όλοι το δεξί τους χέρι, πιάνουν και κόβουν το σταυρό κάνοντας ευχές.

Πρωτοχρονιάς: Την παραμονή της Πρωτοχρονιάς οι Λευκαδίτες βάζουν στα σπίτια τους νεροκρέμμυδα - τις κουτσούνες - για το καλό του σπιτιού και για γούρι και ανήμερα της Πρωτοχρονιάς, υποδέχονται το νέο χρόνο με το έθιμο της Διάνας, στο οποίο πρωταγωνιστικό ρόλο έχει η Φιλαρμονική Λευκάδος. Διάνα θα πει «εωθινός» - ύμνος, τραγούδι ή προσευχή. Την παραμονή της Πρωτοχρονιάς, πριν ξημερώσει, η Φιλαρμονική - που την ακολουθούν μικροί και μεγάλοι, με φωνές και τραγούδια - περιδιαβαίνει στους δρόμους της πόλης παίζοντας χαρμόσινα κομμάτια και τον Εωθινό, ενώ κάνει συνεχώς στάσεις έξω από τα σπίτια, σαν ευχή για το καλό του χρόνου. Η Διάνα είναι πιθανότατα κατάλοιπο από την εποχή της Ενετοκρατίας και της Αγγλοκρατίας.

Θεοφανίων: Την ημέρα των Θεοφανίων, την ώρα που ο δεσπότης ρίχνει το σταυρό, οι παρευρισκόμενοι, βουτούν τρεις φορές στη θάλασσα ένα μάτσο πορτοκάλια που κρατούν δεμένα με σχοινί. Κατόπιν τα κρεμούν στα εικονίσματα, ενώ πετούν, την ίδια στιγμή, εκείνα της προηγούμενης χρονιάς που διατηρούνται αναλλοίωτα.

ΠΑΣΧΑ:

Το Μεγάλο Σάββατο, κατά τις εννιά το πρωί, οι γυναίκες βγαίνουν στο παράθυρο και «ρίχνουν το κομμάτι» στο δρόμο. Πειτούν δηλαδή ένα πήλινο αγγείο, πιάτο, λαγήνι, μπότη και στην ανάγκη ένα κεραμίδι ή κάτι γυάλινο - γενικά ένα εύθραυστο δοχείο που γίνεται κομμάτια. Τα συντρίμμια του σκεύους δεν κάνει να τα μαζέψουν την ίδια μέρα. Το κομμάτι - λέει η παράδοση - το ρίχνουν για να σπάσει η θλίψη, η ησυχία και το πένθος της Μεγάλης Εβδομάδας. Ύστερα, με το χτύπημα της καμπάνας, βγαίνει η Φιλαρμονική στους κεντρικούς δρόμους της πόλης και παίζει εμβατήρια. Έτσι ο ήχος της μουσικής ανακατεύεται με τον, καθόλου μουσικό αλλά χαρούμενο, κρότο των δοχείων που κομματιάζονται.

Z. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΣΧΟΛΙΕΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

Η γεωργία υπήρξε για αιώνες η κυριότερη ενασχόληση των κατοίκων της Λευκάδας και η πιο σημαντική δραστηριότητα απ' όσες εξασφάλιζαν την επιβίωσή τους. Προσφιλείς και προσοδοφόρες αγροτικές εργασίες ήταν η καλλιέργεια της ελιάς - κυρίως στα πεδινά - και η αμπελοκαλλιέργεια - στα ορεινά του νησιού - μια ασχολία αγαπητή στους Λευκαδίτες από την αρχαιότητα. Πολλοί αρχαίοι συγγραφείς - όπως ο Πλίνιος ο Πρεσβύτερος (23-79 μ.Χ.) και ο Αθηναίος (160-250 μ.Χ.), ο συγγραφέας των «Δειπνοσοφιστών» - κάνουν αναφορές στο ονομαστό λευκαδίτικο κρασί. Εκτός από τις γεωργικές εργασίες, άλλες σημαντικές βιοποριστικές ασχολίες των κατοίκων ήταν η κτηνοτροφία και η αλιεία και - κατ' ακολουθία - το εμπόριο και οι πρακτικές τέχνες της καθημερινότητας.

Από την καθαρά γεωργική και κτηνοτροφική απασχόληση των κατοίκων προέκυψαν, παγιώθηκαν και δημιούργησαν τη δική τους παράδοση επαγγέλματα αυτονόητα στις μικρές αγροτικές κοινωνίες: του ζευγά, του θεριστή και του αλωνιστή, του μυλωνά, του λιοτριβιάρη, του σκαφτιά, του χτίστη, του καμινάρη. Τα υπόλοιπα παραδοσιακά επαγγέλματα - του τσαγκάρη, του μαραγκού, του βαρελά, του σιδερά, του ράφτη και του εμπόρου - πλαισίωναν και συμπλήρωναν τα κύρια βιοποριστικά επαγγέλματα των φαμελιών.

Λευκαδίτικο κέντημα

Η σημαντικότερη δραστηριότητα οικοτεχνικού χαρακτήρα - που άνθισε ιδιαίτερα στο παρελθόν και επιβιώνει ως τις μέρες μας - είναι η τέχνη του κεντήματος και του υφαντού, που αναπτύχθηκε σε αρκετούς ορεινούς οικισμούς και κυρίως την Καρυά, που έχει διατηρήσει σε μεγάλο βαθμό την παράδοση και τα έθιμα της.

Τα περίφημα καρσάνικα κεντήματα - για τα οποία φημίζεται - είναι ένα μοναδικό είδος κεντητικής τέχνης, που καλλιέργησε η Μαρία Σταύρακα ή Κουτσοχέρω, όπως την έλεγαν λόγω της αναπηρίας της. Η τεχνική της γνώρισε μεγάλη απήχηση και διαδόθηκε έξω από τα όρια του νησιού, ακόμα και στο εξωτερικό. Εξαιρετικά είναι και τα υφαντά της περιοχής, φτιαγμένα με ασυνήθιστα μοτίβα και περισσή δεξιοτεχνία.

Η. ΛΕΥΚΑΔΙΤΙΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ

Γυναικεία (Νυφική)

Το νυφικό φουστάνι είναι μεταξωτό ή μαλλινομέταξο, σε πυκνή γυαλιστερή ύφανση. Απλώνεται φαρδύ, σχηματίζοντας πλατιές και

φουσκωτές πτυχές. Κάτω στο γύρο του είναι ραμμένα περιφερειακά πλατιά χάρτζα, χρυσαφένια. Στολισμένη με χάρτζα είναι και η καμπιζέλα - το πάνω μέρος του φουστάνιου - καθώς και ο ποδόγυρος.

Τα χρώματα που προτιμούσαν για τα νυφικά φορέματα ήταν το θαλασσί, το ροζ, το μελιτζανί, το λαδί, το τριανταφυλλί. Πάνω από το φόρεμα φορούσαν τον τσουμπέ, έναν επενδύτη με κοντά και περίεργα μανίκια φουσκωτά στους ώμους κι πιο κάτω εφαρμοστά που, σκεπάζοντας την πλάτη, κατεβαίνει ως κάτω στα πόδια και

σέρνεται απλωτός με καλοσιδερωμένες πιέτες. Στο σένωμα των μανικιών υπάρχουν ωραιότατες διακοσμήσεις με χάρτζα, μεταξογάιτανα και χρυσά σιρίτια. Ωραιότατο είναι και το κέντημα της πλάτης στον τσουμπέ. Όλη η επιφάνεια από τους ώμους μέχρι τη μέση είναι στολισμένη με κεντημένα λουλούδια από μετάξι και τη χρυσοκλωστή. Εντυπωσιακό μπροστομάντηλο είναι η σπαλέτα σε χρώμα λευκό, ροζ ή κίτρινο με ολόγυρα κρόσσια καφασωτά.

Απαραίτητο συμπλήρωμα και στολίδι της σπαλέτας είναι τα χρυσαφικά: οι σπίλες, τα ποντάλια, οι καρφοβέλονοι και οι σιηθοβελόνες. Τα ποντάλια και οι σπίλες τα πλαισιώνουν χρυσές αλυσιδίτσες απ' τις οποίες πολλές φορές κρέμονται χρυσές καρδιές.

Εκτός από τα κοσμήματα του λαιμού η εξάρτυση από χρυσαφικά περιελάμβανε και δαχτυλίδια και σκουλαρίκια. Υπέροχο επιστέγασμα της νυφικής στολής ήταν το φέσι. Οι νύφες το φορούν στραβά και πάντα στο αριστερά έτσι που να πιάνει ένα κομμάτι της χωρίστρας και να σκεπάζει λίγο το μέτωπο. Είναι χρυσοκέντητο και όμορφα στολισμένο. Είναι από μαύρο βελούδινο ύφασμα κεντημένο στην επιφάνεια από χρυσοκλωστές άνθη και άλλες γραμμικές συνθέσεις. Το πιο όμορφο και χαρακτηριστικό κόσμημα που στολίζει το φέσι είναι η τρέμουλα, μια μεταλλινή βέργα μήκους 10 εκ. που στέκει όρθιο στην άκρη του φεσιού. Στην κορυφή του ο

μετάλλινος μίσχος έχει ένα άνθος με δύο - τρία χρυσά πλουμισμένα με διαμαντόπετρες. Πάνω από το φέσι μπαίνει το νυφικό αραχνούφαντο κεντητό κεφαλοπάνι, που πέφτει πλούσιο και αστραφτερό στις πλάτες και τους ώμου.

Αυτρική (Γαμπριάτικη)

Ο γαμπρός φορούσε άσπρο ομορφοκεντημένο πουκάμισο κι από πάνω το γελέκι που άλλοτε ήταν σταυρωτό και άλλοτε μονό, φτιαγμένο συνήθως από γαλάζιο βελούδο. Η πλάτη του γελεκιού ήταν από γυαλιστερό μετάξι σε χρώμα βυσσινί, κόκκινο ή παγωνί, με πλατύφυλλα φιόρα. Φορούσε ακόμα βράκα τσόχινη ή διμιτένια, που ήταν κεντημένη στις κάτω άκρες της και κάλτσες που ήταν και αυτές κεντημένες. Τη φορεσιά συμπλήρωναν το ζωνάρι, το φατσολέτο ή φέσι με μαύρη φούντα και, συνήθως, το μαντήλι του λαιμού.

Θ. ΜΟΥΣΙΚΗ

Οι μουσικές προτιμήσεις των διαφόρων περιοχών του νησιού αντικατοπτρίζουν και την πολιτιστική του ανομοιογένεια. Τα χωριά ακούνε λαϊκά και ρεμπέτικα - αποτέλεσμα της μόνιμης επαφής που είχαν με τη Ρούμελη. Η πόλη προτιμά μουσική με χορωδίες και μαντολινάτες, δείγμα της στενής σχέσης της με την Ιταλία, αφού σ' όλη τη διάρκεια της Ενετοκρατίας, κι ως την ένωση με την Ελλάδα, τα παιδιά των πλούσιων οικογενειών σπούδαζαν ιατρική ή νομική στην Ιταλία και έφερναν, όταν γύριζαν, μαζί τους τον πολιτισμό και τις αξίες της Δύσης.

Οι Ενετοί απ' την άλλη, προωθούσαν την κουλτούρα τους σε όλα τα Επτάνησα, με συνέπεια ακόμα και σήμερα να είναι ευδιάκριτη η μεγάλη επιρροή τους στη μουσική παιδεία. Η Λευκάδα έχει την αρχαιότερη (μετά την Κέρκυρα) Φιλαρμονική της Ελλάδας (1850). Το δραστήριο Σωματείο συνέβαλε στην ανάπτυξη της μουσικής παιδείας των Λευκαδιτών ενώ έδωσε το παρόν σε σπουδαία ιστορικά γεγονότα, όπως η Ένωση των Επτανήσων το 1864, οι πρώτοι Ολυμπιακοί Αγώνες της Αθήνας το 1896, η Μεσολυμπιάδα του 1906, κ.ά. Το 1983 της απονέμεται το

βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών. Στη Φιλαρμονική λειτουργεί Μουσική Σχολή, Μπάντα, Μπαντίνα και Μουσικά Σύνολα. Στη Λευκάδα, επίσης, δραστηριοποιούνται συγκροτήματα παραδοσιακών χορών, χορωδίες και μαντολινάτες με πανελλήνια, αλλά και διεθνή προβολή.

I. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Πολεοδομική Οργάνωση της Λευκάδας

Η Χώρα, η πρωτεύουσα του νησιού, αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα μεσαιωνικής πολεοδομίας. Αναπτύχθηκε ακολουθώντας ένα συγκεκριμένο σχέδιο που εκφράζει το φεουδαρχικό τρόπο διοίκησης στα χρόνια της ενετοκρατίας, οπότε και διαμορφώθηκε ο βασικός πολεοδομικός της ιστός.

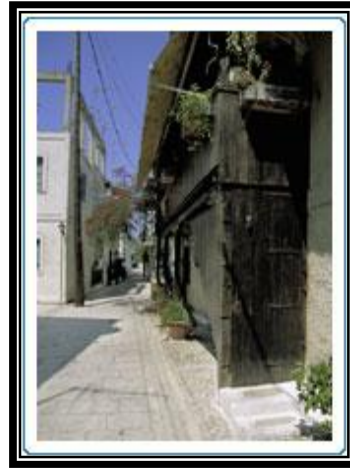
Η πλατεία, μαζί με το ναό του Αγίου Σπυρίδωνα και τον κύριο εμπορικό δρόμο το παζάρι, είναι το κέντρο του οικισμού, που περικλείεται από ένα δρόμο σε σχήμα δακτυλιδιού. Ένας δεύτερος δακτύλιος, παράλληλος με τον πρώτο, σχηματίζεται στη βόρεια πλευρά του οικισμού και, περνώντας μπροστά από τις εκκλησίες της Παναγίας των Ξένων και των Αγίων Αναργύρων, εκβάλλει στον κεντρικό εμπορικό δρόμο. Γύρω από τους παράλληλους αυτούς δακτυλίους, οι δρόμοι είναι διατεταγμένοι σαν ακτίνες που ξεκινούν από το κέντρο, θυμίζοντας «ψαροκόκαλο». Δρόμοι διαφορετικών κατευθύνσεων καταλήγουν σε πλατείες που η θέση τους ορίζεται σχεδόν πάντοτε από την ύπαρξη κάποιας εκκλησίας.

Μετά το σεισμό του **1948** αναπτύχθηκε στη νότια πλευρά του παλιού οικισμού ένα νέο τμήμα της Χώρας, η Νεάπολη. Έτσι η έκταση της πρωτεύουσας του νησιού με τον καιρό διπλασιάστηκε και στις μέρες μας συνεχίζει να μεγαλώνει, αφού το σχέδιο πόλεως του Δήμου Λευκάδας έχει επεκταθεί ακόμα περισσότερο.

Παραδοσιακοί Οικισμοί

Στο νομό Λευκάδας υπάρχουν δύο οικισμοί που έχουν χαρακτηριστεί επίσημα ως παραδοσιακοί και προστατεύονται. Είναι τα Σύβοτα στα νοτιοανατολικά και ο Άγιος Νικήτας στα δυτικά του νησιού.

Υπάρχουν, όμως, πολλά ακόμα χωριά και οικισμοί, κυρίως στα ορεινά της Λευκάδας και στα μικρά νησάκια του νομού, που έχουν διατηρήσει παραδοσιακά στοιχεία στη μορφή και την κατασκευή των κτισμάτων, τα οποία είναι κατασκευασμένα με απλά υλικά και εναρμονισμένα με το φυσικό περιβάλλον. Τα χωριά αυτά, με την απλότητα και τη λιτότητα των οικισμών τους, δίνουν το μέτρο του σεβασμού που έτρεφαν πάντα οι Λευκαδίτες προς τη φύση και αποτελούν «ζωντανές» εικόνες ενός παραδοσιακού τρόπου ζωής. Στοιχεία αυτής

της παράδοσης μπορεί να συναντήσει κανείς σε περιοχές όπως η Κατούνα, η Καρυά, η Βαυκερή, το Νιοχώρι, το Αλατρο, το Κατωχώρι, ο Πόρος, ο Δράγανος, το Καλαμίτσι, η Εξάνθεια, ο Δρυμόνας, ο Δήμος Σφακιωτών, το Μεγανήσι, ο Κάλαμος και ο Ρουπακιάς.

Ένας αυθεντικός οικισμός με αντιπροσωπευτικά κτίσματα της τυπικής λευκαδίτικης αρχιτεκτονικής είναι το χωριό Δρυμόνας, χτισμένο σε μια απάνεμη πλαγιά στο δυτικό τμήμα του νησιού. Τα κεραμόσκεπα σπίτια του, μονώροφα (χαμόγια στην τοπική διάλεκτο) ή διώροφα, ξεχωρίζουν για τη γερή αντισεισμική κατασκευή και τα ιδιαίτερα μορφολογικά τους χαρακτηριστικά: τις δίφυλλες πόρτες και τα παράθυρα, τις εξωτερικές πέτρινες σκάλες, το χαρακτηριστικό εξώστη τον «πόντζο» στην κορυφή του κεφαλόσκαλου, αλλά και τους τοξωτούς θόλους που οδηγούν στο κατώγι, με χαραγμένη πάνω τους την ημερομηνία κατασκευής του σπιτιού. Ανάλογα δείγματα αγροτικής λευκαδίτικης αρχιτεκτονικής υπάρχουν στο χωριό Κοντάραινα και στον οικισμό του Ρουπακιά, που τα γερά αλλά μοναχικά πέτρινα αγροτόσπιτά του στέκουν σαν φύλακες μιας ξεχασμένης εποχής, σκαρφαλωμένα σε μια απότομη πλαγιά.

Αξιόλογα δείγματα παραδοσιακής αρχιτεκτονικής υπάρχουν και στα μικρά νησιά του νομού. Στον Κάλαμο, με το λιτό αγροτικό χαρακτήρα, τα λιθόκτιστα κεραμόσκεπα σπίτια είναι πυκνοχτισμένα πάνω από το λιμάνι, αφήνοντας ανάμεσά τους να σχηματιστούν μικρά φιδωτά σοκάκια.

Το χωριό του Καστού δίνει μιαν άλλη αίσθηση, με τα δίπατα πέτρινα σπίτια του χτισμένα αραιά σε μεγάλα οικόπεδα και τριγυρισμένα από ελιές. Τα χρωματιστά τους παραθυρόφυλλα, τα ξύλινα μπαλκόνια, οι μεγάλες μπαλκονόπορτες και οι σκεπές, φτιαγμένες από κόκκινα κεραμίδια, σχηματίζουν μια εικόνα που αποπνέει την ηρεμία περασμένων εποχών, θυμίζοντας έντονα την Ελλάδα της δεκαετίας του '60.

Στο Μεγανήσι, τα χωριά, με τους γραφικούς δρόμους τους στενούς σαν καντούνια, αποτελούνται από μικρά πέτρινα αγροτικά σπιτάκια κι είναι γεμάτα πηγάδια απ' όπου κάποτε οι κάτοικοι αντλούσαν το λιγοστό νερό. Σήμερα λίγα είναι τα πηγάδια που λειτουργούν. Τα περισσότερα, όμως, χτισμένα με πέτρα, ξεχωρίζουν για την τέχνη της κατασκευής τους, καθώς σχηματίζουν ένα μεγάλο χαμηλό κυκλικό πεζούλι στο κάτω μέρος.

Κατασκευή Κτιρίων

Το λευκαδίτικο δομικό σύστημα μοναδικό στην Ελλάδα και την Ευρώπη είναι χαρακτηριστικό δείγμα αντιπροσωπευτικής αντισεισμικής κατασκευής και γι' αυτό έχει προκαλέσει ζωηρό ενδιαφέρον στην κοινότητα των ευρωπαίων μηχανικών.

Οι σεισμοί αλλά και το σαθρό έδαφος πάνω στο οποίο χτίστηκε η παλιά πόλη της Λευκάδας δημιούργησαν την ανάγκη να επινοηθεί ένας νέος τρόπος οικοδόμησης, ανθεκτικός στις βίαιες δονήσεις, που βασίστηκε κατά κύριο λόγο στην εκτεταμένη χρήση του ξύλου ιδανικού υλικού για αντισεισμικές κατασκευές.

Ολόκληροι κορμοί αγριόδεντρων αλείφονταν με κατράμι και πίσσα και τοποθετούνταν στα θεμέλια σε όλο το μήκος και πλάτος της οικοδομής. Το ξύλινο υλικό της μελλοντικής κατασκευής το τοποθετούσαν για ορισμένο χρονικό διάστημα μέσα στη λάσπη της λιμνοθάλασσας που βρίσκεται κοντά στη Χώρα. Οι κορμοί σκεπάζονταν με μίγμα τριών διαφορετικών υλικών από ψιλή άμμο, πελεκητές πέτρες και σκόνη πορσελάνης. Η θεμελίωση αυτή παρουσίαζε σημαντικό βαθμό σταθερότητας γιατί, σε περίπτωση σεισμού, μπορούσε να κινηθεί σαν ενιαίο σύνολο. Η πιθανότητα να διαρραγεί ή να καθιζήσει τμηματικά γινόταν, μ' αυτόν τον τρόπο, ελάχιστη.

Μετά τη θεμελίωση κατασκευάζονταν οι λίθινοι τοίχοι του ισογείου που τελείωναν στα ανοίγματα των θυρών και των παραθύρων. Στην εξωτερική πλευρά τους κυρίως στα σημεία μεταξύ των ανοιγμάτων τοποθετούνταν σίδερα που αγκιστρώνονταν στο ξύλινο πάτωμα του πρώτου ορόφου για να συγκρατηθεί η ξύλινη κατασκευή πάνω στη λιθοδομή του ισογείου κι έτσι «να δέσει» ολόκληρο το οικοδόμημα.

Αν η κυρίως κατασκευή του ισογείου ήταν λίθινη, η αντίστοιχη του πρώτου ορόφου βασιζόταν πιο πολύ στη χρήση του ξύλου. Οι μαστόροι ένωναν τα μαδερόξυλα στις τέσσερις γωνίες της λιθοδομής για να αρχίσει η ξύλινη κατασκευή, συνδέοντάς τα μεταξύ τους στις γωνίες με ειδικούς αρμούς καρφωμένους με ξύλινα χειροποίητα καρφιά από σκληρό ξύλο υλικό πιο ευλύγιστο στους κραδασμούς του σεισμού. Τα ξύλινα οριζόντια δοκάρια στρώνονταν παράλληλα και τοποθετούνταν σε ειδικές υποδοχές του λίθινου τοίχου ή πάνω στα μαδέρια που ήταν στρωμένα κατά μήκος του τοίχου, φέροντας το πάτωμα του ορόφου. Όταν το απαιτούσε η κατασκευή, τα μαδέρια διαπερνούσαν τον τοίχο εγκάρσια και κάποτε προεξείκαν, σχηματίζοντας έναν ξύλινο πρόβολο για να στηριχτεί ο εξώστης.

Με το τελείωμα της πατωσιάς στήνονταν τα ξύλα για την κατασκευή του τοίχου του πρώτου ορόφου, με μια τεχνοτροπία που λέγεται τσατουμάς. Η κατασκευή άρχιζε με την τοποθέτηση τεσσάρων κορμών στις γωνίες, που στην κορυφή και στη βάση τους στερεώνονταν με χοντρά καρφιά, τα μπρατσόλια, που σχημάτιζαν δύο ορθές γωνίες. Η κατασκευή αυτή έκανε το σπίτι ευλύγιστο για να αντέξει στους σεισμούς και σχημάτιζε την «υποδομή» για την ολοκλήρωση της κατασκευής με την τοποθέτηση των άλλων, μικρότερων, βοηθητικών ξύλων. Έτσι άρχιζε το πλέξιμο της ξυλοδεσιάς που έδινε στο κτίριο το ιδιαίτερο ύφος, την ιδιορρυθμία αλλά και την ελαφράδα του. Τα ενδιάμεσα ανοίγματα που άφηνε η ξυλοδεσιά συμπληρώνονταν με κομμάτια τούβλων ενωμένων με λάσπη από άμμο, ασβέστη και πορσελάνη, που προστάτευαν την πλατιά επιφάνεια του ξύλινου τοίχου από τις σεισμικές δονήσεις κι έτσι αποφεύγονταν «κατακρημνίσεις», παραμορφώσεις και καταστροφές. Τέλος τοποθετούνταν η οροφή του σπιτιού, που ήταν κι αυτή ξύλινη.

Ένα από τα βασικότερα στοιχεία της ξύλινης αντισεισμικής κατασκευής ήταν η επιστήλωσή του από το έδαφος του ισογείου μέχρι το πάτωμα του πρώτου ορόφου μ' ένα δεύτερο ξύλινο σύστημα από κολόνες. Στις πλευρές του εσωτερικού λίθινου τοίχου

ὑψωναν οι μαραγκοί χοντρές κολόνες που τις ένωναν με τα ήδη τοποθετημένα μαδέρια του πατώματος του πρώτου ορόφου. Η τοποθέτηση γινόταν σε μικρή απόσταση από τη λίθινη κατασκευή, ώστε να αποφεύγεται η σύγκρουση της κατασκευής με τον πέτρινο τοίχο σε περίπτωση σεισμικών δονήσεων. Αυτός ήταν ο λεγόμενος «αντισεισμικός αρμός». Οι βαριές ξύλινες κολόνες τοποθετούνταν ανά τέσσερα μέτρα, τόσο στο μήκος των πλευρικών τοίχων όσο και στον ενδιάμεσο χώρο του ισογείου, κάτω από το κεντρικό μαδέρι που στήριζε το πάτωμα του ορόφου. Με το βοηθητικό αυτό επιστήλωμα, σε περίπτωση σεισμού μπορούσε να καταρρεύσει από τη δόνηση ο εξωτερικός λίθινος τοίχος του ισογείου, πάντα όμως προς την πλευρά το δρόμου και ποτέ προς το εσωτερικό του κατωγείου. Έτσι ολόκληρη η ξύλινη κατασκευή του σπιτιού άντεχε στα τραντάγματα και στις βίαιες ωθήσεις.

Με τα χρόνια και τις συχνές καταστροφές από τους σεισμούς, οι κάτοικοι που ξανάφτιαχναν τα σπίτια τους με τα ίδια υλικά φρόντιζαν το πάνω τμήμα να είναι ελαφρύ και το κάλυπταν με λαμαρίνα που συνήθιζαν να βάφουν σε απαλά χρώματα. Αυτή η τεχνική διατηρείται μέχρι σήμερα και πολλά είναι τα σπίτια στο ιστορικό κέντρο της πόλης που έχουν ακόμα λαμαρίνες.

Τα παλιά αρχοντικά και τα πλούσια αστικά σπίτια είχαν τζάκι και ήταν χτισμένα σε μεγάλα οικοπέδα με αυλές και εντυπωσιακές εξώθυρες. Ένα σπίτι που αντιστοιχεί σ' αυτή την περιγραφή είναι η περίφημη οικία Ζουλίνου, όπου σήμερα στεγάζεται η Δημόσια Βιβλιοθήκη και η Συλλογή Μεταβυζαντινών Εικόνων Επτανησιακής Τέχνης.

Το λευκαδίτικο σπίτι με το ελαφρό υλικό του, το ξύλο, δεν επιβάλλεται με το βάρος του ούτε εντυπωσιάζει σαν κτίσμα με τον όγκο του. Είναι λιτό στην έκφρασή του, ελαφρό στο αρχιτεκτονικό του σχήμα και απέριπτο στην εξωτερική του εμφάνιση. Ωστόσο, έχει εκείνη την κατασκευαστική ευστάθεια και πληρότητα που δεν αλλοιώθηκε από εξωγενείς επιρροές. Έτσι διατηρήθηκε μια πρακτική αιώνων, κρατώντας ζωντανή τη δομική παράδοση της Λευκάδας.

Η Λευκάδα διαθέτει αδιαμφισβήτητα φυσικό πλούτο και περιβάλλον κατάλληλο για την ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού. Αυτό που της λείπει είναι η υποδομή. Διαθέτει όμορφα και γραφικά χωριά με έντονο το παραδοσιακό χρώμα. Οι απλές γυναίκες του χωριού έχουν αναπτύξει ιδιαίτερα την τέχνη της υφαντικής και του κεντήματος και φτιάχνουν παραδοσιακά υφαντά γνωστά για το

πολύπλοκο σχέδιο και την αδιαμφισβήτητη ποιότητά τους. Είναι ένας τόπος στον οποίο οι παραδόσεις του, τα ήθη και τα έθιμά του κρατήθηκαν ζωντανά ως σήμερα. Οι κάτοικοι του ασχολούνται σχεδόν εξ ολοκλήρου με την γεωργία και την αλιεία. Παράγουν λάδι, τυρί, παραδοσιακά γλυκά, λουκάνικα και σαλάμι, που είναι γνωστά σε όλη την Ελλάδα για την μοναδική τους γεύση.

Παρ' όλα αυτά, η οικονομία του νησιού αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα και οι κάτοικοί του βρίσκονται αντιμέτωποι με τη μάστιγα της ανεργίας. Οι νέοι αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τον τόπο τους προς αναζήτηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης και επαγγελματικών ευκαιριών. Αναλογιζόμενοι το γεγονός αυτό οι κρατικοί φορείς ξεκίνησαν τα τελευταία χρόνια μια προσπάθεια για την ανάπτυξη της οικονομίας του νησιού μέσω του τουρισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΛΕΥΚΑΔΑ

A. ΓΕΝΙΚΑ

Η Λευκάδα είναι ένα από τα πολλά ελληνικά νησιά των οποίων η οικονομία βασίζεται σχεδόν εξ ολοκλήρου στον τουρισμό, και είναι κλασσικό παράδειγμα προορισμού που παρουσιάζει αργή και εποχιακή τουριστική ανάπτυξη.

Έγιναν προσπάθειες στο παρελθόν από κρατικούς και ιδιωτικούς φορείς για την ενίσχυση της τουριστικής οικονομίας του νησιού, οι οποίες δεν έφεραν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Αυτό οφείλεται στο ότι όλες αυτές οι προσπάθειες δεν ήταν μόνο κακά οργανωμένες αλλά επίσης μερικές φορές αναχρονιστικές και συχνά αταίριαστες με το ιδιαίτερης σοβαρότητας πρόβλημα που αντιμετωπίζει η οικονομία του νησιού.

Γενικά η τουριστική ανάπτυξη στη Λευκάδα βρίσκεται προς το παρόν σε νηπιακό στάδιο σε σχέση με άλλα νησιά του Ιονίου και της Ελλάδας γενικότερα.. Όλοι συμφωνούν στο γεγονός ότι πρέπει να παρθούν σοβαρές αποφάσεις για το μέλλον και να γίνουν τα απαραίτητα βήματα για μια ήπια τουριστική ανάπτυξη. Αυτή η εργασία εξετάζει και αναλύει τη δυνατότητα αγροτουριστικής ανάπτυξης στο νησί.

Σκοπός αυτής της έρευνας- εργασίας είναι να ορίσει και να παραθέσει πληροφορίες σχετικά με την υπάρχουσα κατάσταση όσον αφορά τις τουριστικές υποδομές και τις προσφερόμενες υπηρεσίες όπως επίσης και τις απόψεις εκείνων που απασχολούνται με τον κλάδο του τουρισμού αλλά και εκείνων οι οποίοι ζουν στο νησί και επηρεάζονται άμεσα ή έμμεσα από αυτόν, ανάλογα με το κοινωνικό, το μορφωτικό και το οικονομικό τους επίπεδο.

Διαμονή

Ο Νομός Λευκάδας αποτελεί έναν από τους δημοφιλέστερους τουριστικούς προορισμούς στην Ελλάδα και παράλληλα δέχεται έναν μεγάλο αριθμό ξένων τουριστών από όλο τον κόσμο. Στη Λευκάδα η επιλογή της διαμονής γίνεται μέσα από μια μεγάλη γκάμα προσφορών, σε λογικές τιμές. Τα τελευταία χρόνια έχουν αναπτυχθεί μεγαλύτερης ή μικρότερης κλίμακας, πολύμορφες και σύγχρονες τουριστικές υποδομές, που μπορούν να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις και τις ανάγκες διαμονής κάθε επισκέπτη.

Απλά παραδοσιακά και πολυτελή σύγχρονα ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια, διαμερίσματα, βίλες, δίπλα στη θάλασσα αλλά και στο βουνό, μέσα στους οικισμούς αλλά και έξω απ'αυτούς, σε μέρη πολυσύχναστα ή μακριά από την κίνηση, συνθέτουν ένα σκηνικό ονειρεμένο, ικανό να ικανοποιήσει και τα πιο απαιτητικά γούστα. Τα ξενοδοχεία όπως και τα ενοικιαζόμενα δωμάτια και διαμερίσματα, υπόκεινται σε διαβαθμίσεις που καθορίζονται από τον Ε.Ο.Τ. και κατατάσσονται σε:

Ξενοδοχεία:

Τάξεις (παλιό σύστημα κατάταξης):

Lux, A, B, Γ, Δ, E

Αστέρια (νέο σύστημα κατάταξης): 5, 4*, 3*, 2*, 1**

Ενοικιαζόμενα δωμάτια-διαμερίσματα:

Κλειδιά: 4, 3, 2, 1

Συμπληρωματικές Υπηρεσίες:

Στη Λευκάδα υπάρχει μια υποτυπώδη τουριστική οργάνωση που απαρτίζεται από τουριστικά πρακτορεία και χώρους σίτισης και αναψυχής και γίνεται τα τελευταία χρόνια μια σοβαρή προσπάθεια για να αναπτυχθούν και άλλες συμπληρωματικές υπηρεσίες, απαραίτητες για να καλύψουν τις συνεχώς αυξανόμενες τουριστικές ανάγκες.

B. Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΛΕΥΚΑΔΑ

Έγινε προσπάθεια τα τελευταία χρόνια για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού στη Λευκάδα, μέσω των κοινοτικών προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η μορφή του αγροτουρισμού που επιλέχθηκε ήταν «ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, “ΚΛΙΝΗ ΚΑΙ ΠΡΟΓΕΥΜΑ”». Αυτή η μορφή όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, αφορά τη δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων και ενοικιαζομένων δωματίων σε εξωαστικούς μικροοικισμούς, όχι απαραίτητα αγροτικού χαρακτήρα και τη φιλοξενία τουριστών σε αυτά συνήθως με το σύστημα «**Bed and Breakfast**».

Οι επιχειρήσεις αυτές αποτελούνται συνήθως από 5 – 10 δωμάτια τύπου “**studios**”. Δημιουργήθηκαν από αγρότες της περιοχής με κύριο στόχο την συμπλήρωση του ατομικού τους εισοδήματος, αλλά και λόγω της έλλειψης επαρκούς υποδομής όσον αφορά τα καταλύματα, που ήταν ιδιαίτερα εμφανής τις περιόδους υψηλής ζήτησης (Ιούνιος – Ιούλιος- Αύγουστος).

Λειτουργούν όλο το χρόνο, όμως στην πραγματικότητα ζήτηση υπάρχει μόνο κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Δουλεύουν κυρίως με έλληνες πελάτες οι οποίοι τα επιλέγουν μετά από προτροπή ανθρώπων που τα έχουν ήδη επισκεφθεί ή με επισκέπτες του νησιού που ψάχνουν μια πιο οικονομική λύση όσον αφορά τη διαμονή τους. Σε κάποια από αυτά παρέχεται και πρωινό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗ ΛΕΥΚΑΔΑ

Α. ΜΕΓΑΛΕΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Γερουλής Στέφανος

Η επιχείρηση αποτελείται από 6 ενοικιαζόμενα δωμάτια τύπου 'studios', τα οποία διαθέτουν και κουζίνα. Δεν παρέχεται πρωινό. Είναι οικογενειακή επιχείρηση που λειτουργεί 13 χρόνια, σχεδόν αποκλειστικά κατά την καλοκαιρινή σεζόν και μόνο με έλληνες πελάτες. Έγινε κάποια προσπάθεια από μέρους των ιδιοκτητών για διαφήμιση σε κάποιο περιοδικό η οποία διακόπηκε γιατί τα έξοδα της διαφήμισης δεν έφεραν τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Η επιχείρηση έχει υπογράψει σύμβαση με τον κοινωνικό τουρισμό. Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει είναι αυτό της εποχικότητας.

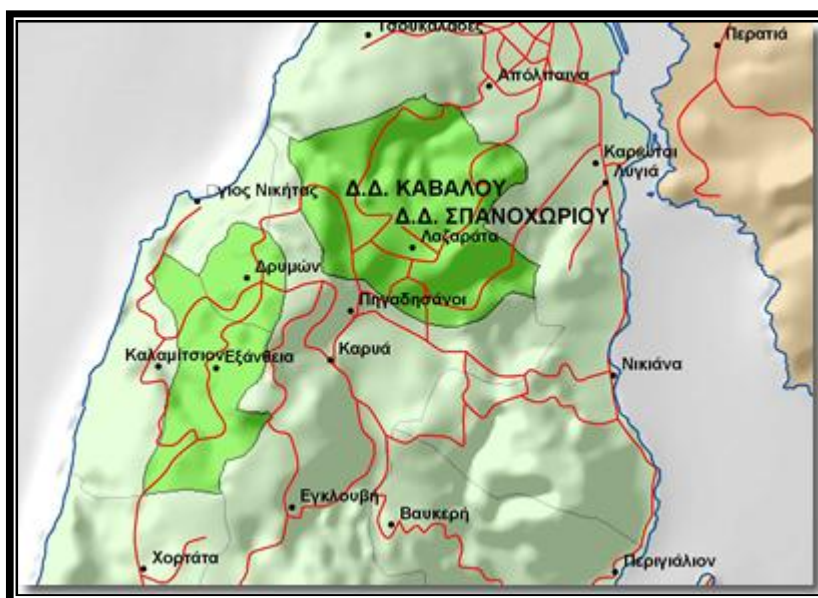
Ροντογιάννης Δημήτρης

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΚΑΒΑΛΟΥ

Διαθέτει παραδοσιακή κατοικία στον παραδοσιακό οικισμό του Καβάλου, η οποία διατίθεται προς ενοικίαση όλο το χρόνο. Η κατοικία αυτή αποτελείται από 2 υπνοδωμάτια, 2 τουαλέτες, κουζίνα και καθιστικό. Δουλεύει μόνο με έλληνες πελάτες. Δεν έγινε ποτέ προσπάθεια για διαφήμιση του χώρου από τον ιδιοκτήτη γι' αυτό και παραμένει ακρησιμοποίητος το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου.

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
ΡΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ		ΠΕΤΡΙΝΟ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΚΤΙΡΙΟ ΣΕ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΟΙΚΙΣΜΟ

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ: 26450 25800

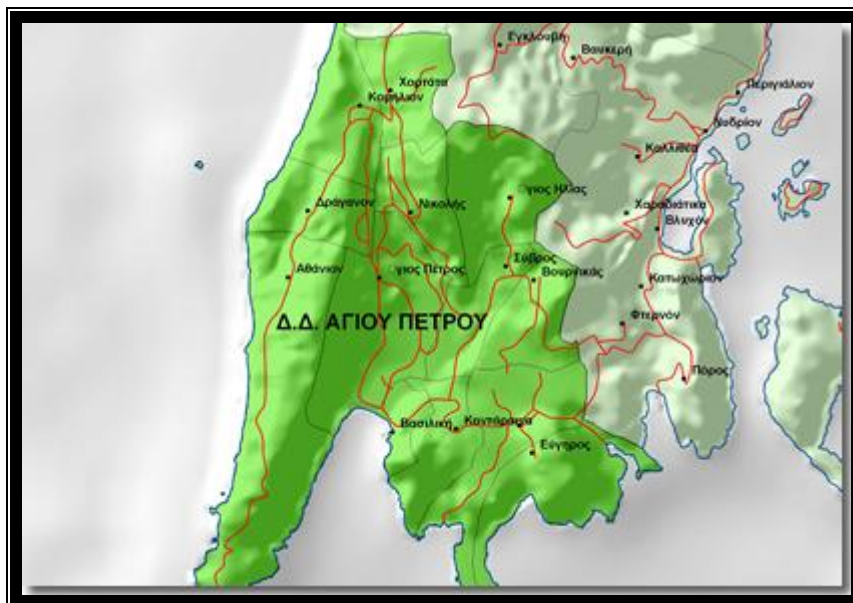

Κατηφόρης Μιχάλης

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΑΓΙΟΥ ΠΕΤΡΟΥ

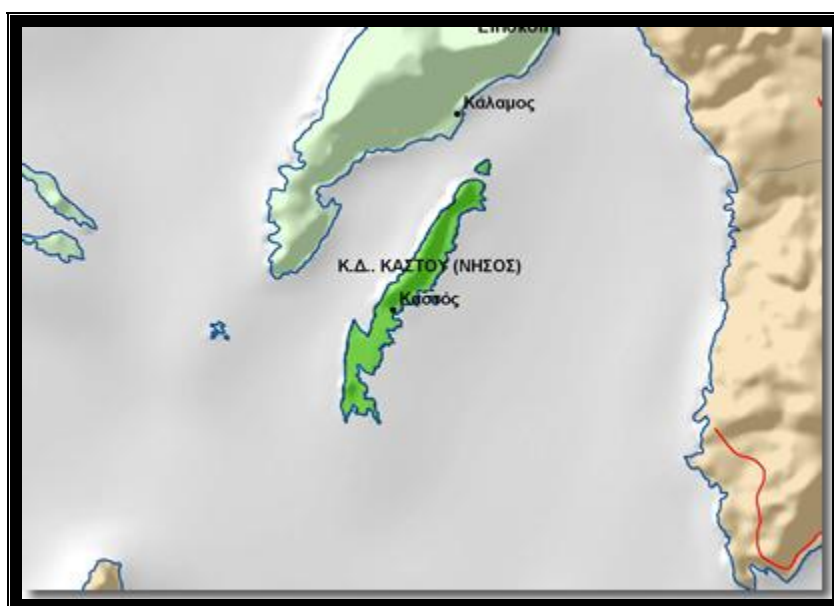
ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
ΚΑΤΗΦΟΡΗΣ ΜΙΧΑΛΗΣ		ΠΕΤΡΙΝΟ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΚΤΙΡΙΟ

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ: 26450 26497

Γιαννούτσος Πέτρος**ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΚΑΣΤΟΥ**

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
ΓΙΑΝΟΥΤΣΟΣ ΠΕΤΡΟΣ		ΠΕΤΡΙΝΟ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΚΤΙΡΙΟ ΣΤΟ ΝΗΣΑΚΙ ΤΟΥ ΚΑΣΤΟΥ

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ: 26560 61346 / 26460 91203

Β. ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ

Όνομα	Διεύθυνση	Αριθμός Κλινών	Κατηγορία	Παρεχόμενες Υπηρεσίες	Τηλ.
ΧΑΛΚΙΑΣ ΜΙΧΑΗΛ	ΑΣΠΡΟΓΕΡΑΚΑΤΑ 31080 ΚΑΡΥΑΙ	10	A	ΠΡΩΙΝΟ	0645-61026
ΚΑΡΑΜΠΑΛΗΣ ΖΩΗΣ	ΚΑΛΑΜΙΤΣΗ 31080 ΚΑΡΥΑΙ	10	A	ΠΡΩΙΝΟ	0645-99417
ΚΑΤΗΦΟΡΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ	ΒΑΣΙΛΙΚΗ 31082	10	A	ΠΡΩΙΝΟ	0645-31082
ΓΕΡΟΥΛΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ	ΒΑΣΙΛΙΚΗ 31082	10	A	ΠΡΩΙΝΟ	0645-31252
ΦΙΛΙΠΠΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ	ΠΕΡΙΓΙΑΛΙ ΠΛΑΤΥΣΤΟΜΩΝ 31100 ΛΕΥΚΑΔΑ	10	A	ΠΡΩΙΝΟ	0645-92044
ΚΑΡΑΒΙΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	ΣΥΒΡΟΣ 31082 ΒΑΣΙΛΙΚΗ	10	A	ΠΡΩΙΝΟ	0645-39396
ΜΑΡΓΕΛΗΣ ΣΠΥΡΟΣ	ΑΓ.ΠΕΤΡΟΣ 31082 ΒΑΣΙΛΙΚΗ	10	A	ΠΡΩΙΝΟ	0645-93289
ΓΑΖΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ	ΚΑΛΑΜΙΤΣΙ 31080 ΚΑΡΥΑΙ	10	A	ΠΡΩΙΝΟ	0645-99413
ΒΕΡΓΙΝΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ	ΤΣΟΥΚΑΛΑΔΕΣ 31100 ΛΕΥΚΑΔΑ	10	A	ΠΡΩΙΝΟ	0645-97216
ΜΕΤΑΞΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	ΠΟΡΟΣ 31082	10	A	ΠΡΩΙΝΟ	0645-95085, 95100
ΒΕΡΓΙΝΗΣ ΣΠΥΡΟΣ	ΚΑΛΑΜΙΤΣΙ 31080	10	A	ΠΡΩΙΝΟ	0645-99411
ΒΛΑΧΟΥ ΑΓΓΕΛΙΚΗ	ΕΞΑΝΘΕΙΑ 31080	6	A	ΠΡΩΙΝΟ	0645-99307
ΡΕΚΑΤΣΙΝΑ ΕΛΙΣΑΒΕΤ	ΠΕΡΙΓΙΑΛΙ ΠΛΑΤΥΣΤΟΜΩΝ 31100 ΛΕΥΚΑΔΑ	10	A	ΠΡΩΙΝΟ	0645-92428
ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ	ΝΕΟΧΩΡΙ 31100 ΛΕΥΚΑΔΑ	8	A	ΠΡΩΙΝΟ	0645-92544
ΦΑΤΟΥΡΟΥ ΚΕΡΑΣΟΥΛΑ	ΕΥΓΗΡΟΣ 31082 ΒΑΣΙΛΙΚΗ	10	A	ΠΡΩΙΝΟ	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΗΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ

Αναπόσπαστο κομμάτι της πολιτιστικής κληρονομιάς της Λευκάδας είναι και η πατροπαράδοτη κουζίνα και τα παραδοσιακά της προϊόντα.

Μέλι από το θυμάρι που φυτρώνει στο Δράγανο και Αθάνι, παστέλια και μαντολάτα, σουμάδα (αναψυκτικό από πικραμύγδαλο, φώτο αριστερά), λικέρ όπως το ροζολί, η μέντα, το τριαντάφυλλο, παραδοσιακή λαδόπιτα, λαδοκούλουρα, λάδι από τις υπεραιωνόβιες ελιές, φακές από την

Εγκλουβή, σαλάμι αέρος και λουκάνικα, αβγοτάραχο από το ιβάρι της λιμνοθάλασσας, λευκό και κόκκινο κρασί είναι προϊόντα της λευκαδίτικης γης που αξίζει να δοκιμάσει κανείς

Ειδικά το κρασί που παράγεται από τη σπάνια ποικιλία «Βερτζαμί» ή **barzamino**, (που προφανώς έφεραν μαζί τους οι Βενετσάνοι το **1684**), καλλιεργείται στους Δήμους Σφακιωτών, Καρυάς, Απολλωνίων και Ελλομένου σε υψόμετρα από **200** μ. έως **700** μ.

και θεωρείται από τις καλύτερες ποικιλίες που βγάζει η χώρα μας. Άλλες ποικιλίες λευκαδίτικου κρασιού είναι το γιοματάρι, μαύρο γλυκό, το κεροπάτι, το λευκό και το λάγκερο, απαλό και ελαφρύ κρασί. Από τα αρχαία χρόνια η αμπελοκαλλιέργεια αποτελούσε μια από τις πιο προσφιλείς και προσοδοφόρες αγροτικές εργασίες, κυρίως στα ορεινά και λιγότερο στα πεδινά του νησιού. Πολλοί αρχαίοι συγγραφείς αναφέρονταν στο λευκαδίτικο κρασί, όπως ο Πλίνιος ο Πρεσβύτερος (23-79 μ.Χ.) και ο Αθήναιος (160-250 μ.Χ.) στο έργο του «Δειπνοσοφισταί».

Στο Νομό δραστηριοποιείται η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Λευκάδας που ιδρύθηκε το 1915 με την επωνυμία «ΤΑΟΛ» και προσφέρει προϊόντα αποκλειστικά από τη Λευκάδα, τα οποία διακρίνονται για τα ποιοτικά χαρακτηριστικά τους, όπως λευκά και κόκκινα κρασιά που παράγονται κύρια από τις ποικιλίες σταφυλιών «Βαρδέα» και «Βερτζαμί» αντίστοιχα, καθώς και έξτρα παρθένο ελαιόλαδο.

Τα ψάρια και γενικότερα τα θαλασσινά προϊόντα είναι επίσης αρίστης ποιότητας προερχόμενα από τους γύρω κόλπους και το Ιόνιο Πέλαγος, τις περισσότερες φορές με παραδοσιακούς τρόπους αλιείας.

Αυτό όμως που μαγεύει τον επισκέπτη είναι τα τοπικά χειροτεχνήματα, υφαντά, και τα φημισμένα λευκαδίτικα κεντήματα απaráμιλλης ομορφιάς.

Περίφημα είναι τα κεντήματα της Καρυάς, με μια ιδιαίτερη τεχνική κεντήματος που δεν απαντάται σε καμιά άλλη περιοχή της Ελλάδας. Το κέντημα της Καρυάς, η γνωστή «Καρσάνικη βελονιά» είναι μία τεχνική κεντήματος εντελώς διαφορετική από κάθε άλλη βελονιά στον ελλαδικό χώρο και πέραν αυτού. Αποτελεί σύλληψη και δημιουργία των γυναικών της Καρυάς όπου πήρε και το όνομά της.

Παραδοσιακά προϊόντα Λευκάδας

Επίσης και το πλέξιμο δαντέλας συνήθως λευκής σε διάφορα μεγέθη, ακόμη και για κουβέρτες με σχέδια που έχουν τις ρίζες τους στη βυζαντινή εποχή ακόμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Α. ΔΙΕΘΝΕΣ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΦΟΛΚΛΟΡ

Το Διεθνές Φεστιβάλ Φολκλόρ της Λευκάδας συμπληρώνει φέτος 45 χρόνια ζωής. Πρόκειται για ένα θεσμό που προωθεί, από την ίδρυσή του το 1962 από τον Αντώνη Τζεβελέκη, μέχρι σήμερα, την ιδέα της ειρήνης, της φιλίας, της συναδέλφωσης αλλά και της αλληλεγγύης των λαών του κόσμου μέσα από τις λαϊκές μορφές τέχνης του χορού και της μουσικής. Μέσα από τις πλούσιες παραδόσεις και τους καταξιωμένους λαϊκούς κώδικες έκφρασης και επικοινωνίας.

Το Διεθνές Φεστιβάλ Φολκλόρ της Λευκάδας είναι ο αρχαιότερος πολιτιστικός θεσμός στη χώρα μας στους τομείς του χορού και της μουσικής, της παγκόσμιας παραδοσιακής κληρονομιάς, με πανελλήνια και διεθνή καταξίωση.

Μέσα από τη γλώσσα της φαντασίας και της δημιουργικότητας οι λαοί του κόσμου συναντώνται επί 45 συναπτά έτη κάθε Αύγουστο στη Λευκάδα ανταλλάσσοντας ότι πολυτιμότερο διαθέτουν: τα δημιουργήματα της πνευματικής και καλλιτεχνικής τους έκφρασης έτσι όπως αυτά σμιλεύτηκαν δια μέσου των αιωνόβιων παραδόσεων τους. Για να συνεχίσουν μέσα από τη μέθεξη αυτή και μέσα από τη γλώσσα της δημιουργίας, τη δρομολόγηση νέων μορφών επικοινωνίας και συνεργασίας σε μια βάση που, εξ'αντικειμένου, τους δίνει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσουν από κοινού την πρόσβαση στο δικαίωμα της διαφοράς. Γιατί είναι σε όλους μας γνωστό ότι η γλώσσα της τέχνης αμβλύνει τις λοιπές καταβολές: πολιτικές, κοινωνικές, οικονομικές κ.α. αφήνοντας ελεύθερο το επίπεδο της επικοινωνίας.

Το φεστιβάλ λαμβάνει χώρα την τελευταία εβδομάδα κάθε Αυγούστου, (από Κυριακή σε Κυριακή), ξεκινώντας με την μεγάλη παρέλαση της ειρήνης και της φιλίας, την βραδινή τελετή έναρξης (1η Κυριακή) με την ολιγόλεπτη εμφάνιση όλων των συγκροτημάτων, τις σταδιακές εμφανίσεις τους κατά τη διάρκεια της εβδομάδας και φτάνει στο αποκορύφωμά του με την μεγαλειώδη τελετή λήξης, τις ανταλλαγές δώρων και τον τελικό χορό της ειρήνης από όλα μαζί τα συγκροτήματα την 2η Κυριακή.

Συμμετοχές:

Στο Διεθνές Φεστιβάλ Φολκλόρ της Λευκάδας κατά τις 4 αυτές δεκαετίες έχουν συμμετάσχει εκατοντάδες συγκροτήματα από ανάλογες χώρες του εξωτερικού καθώς και από τη χώρα μας. Μπορούμε λοιπόν να αναφερόμαστε σε χιλιάδες ξένων και ντόπιων

καλλιτεχνών: χορευτών, τραγουδιστών, μουσικών κ.λπ. αν λάβουμε υπόψη μας ότι κάθε χρόνο οι ανωτέρω συμμετέχοντες πλησιάζουν το νούμερο των 800 ξένων χορευτών, μουσικών και περίπου 300 Λευκαδιτών.

Εθελοντισμός:

Στην εκτέλεση της διοργάνωσης συμμετέχουν δεκάδες νέες και νέοι της πόλης της Λευκάδας, ηλικίας 15-18 ετών ως διερμηνείς, συνοδοί και ξεναγοί.

Χώροι Φεστιβάλ

1962-1982: Κεντρική Πλατεία

1983-1989: Στην Πλατεία Μαρκά

1989-1998: Στο Κάστρο Αγία Μαύρα Λευκάδας

1999-2002: Στη Δυτική Παραλία-Πολιτιστικό Κέντρο

2002-σήμερα: Στον προαύλιο χώρο του Δημοτικού Σχολείου Λευκάδας.

Οργανωτές Φεστιβάλ (1962-σήμερα)

1962-1965: Επιτροπή : Σύλλογος Λευκαδίων, Ορφεύς Λευκάδας, Δήμος Λευκάδας, Επιφανείς Λευκαδίτες.

Υπεύθυνος: Αντώνης Τζεβελέκης.

1966-1967: Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού.

1968-1973: Δήμος Λευκάδας.

Υπεύθυνος Προγράμματος: Γιάννης Αθηνιώτης

1974: Δεν έγινε λόγω των γεγονότων της Κύπρου.

1975-1978: Δήμος Λευκάδας.

Υπεύθυνος : Αντώνης Τζεβελέκης.

1979-σήμερα: Πνευματικό Κέντρο Δήμου Λευκάδας.

B. ΔΗΜΟΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ

Στη Λευκάδα πρωτοεμφανίστηκαν οι θεσμοί των Γιορτών Λόγου και Τέχνης (1955), καθώς και του Διεθνούς Φεστιβάλ Φολκλόρ (1962), που λειτουργούν αδιάκοπα έως σήμερα, αξιοποιώντας την παλαιότερη επανησιακή παράδοση. Οι θεσμοί αυτοί αγκαλιάστηκαν αμέσως από την τοπική κοινωνία, έγιναν πόλος έλξης για τους τουρίστες και βρήκαν μιμητές στο Πανελλήνιο. Θέατρο, μουσική, εκθέσεις ζωγραφικής και φωτογραφίας, συνέδρια, βραδιές ποίησης, μπαλέτου, καντάδες, βαρκαρόλα, χορωδιακές βραδιές, συναυλίες, συνυπάρχουν κάθε καλοκαίρι και ενισχύουν την πολιτιστική παράδοση του νησιού. Τον Αύγουστο, οι δρόμοι της πόλης γεμίζουν από χορευτές απ' όλο τον κόσμο, που διασχίζουν χορεύοντας και τραγουδώντας την κεντρική αγορά με τις σημαίες και τα λάβαρα τους να προπορεύονται. Οι Γιορτές μετρούν πάμπολλες εξαιρετικές στιγμές στην ιστορία τους. Κορυφαία ανάμεσά τους, η έκτακτη εμφάνιση της Μαρίας Κάλλας το 1964, τελευταία καλλιτεχνική παρουσία της μπροστά στο ελληνικό κοινό.

Γ. ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΥΑΣ

Γιορτή φακής στον Άγιο Δονάτο: Στο εκκλησάκι του Αγίου Δονάτου, στις 7 Αυγούστου μέρα της γιορτής του αγίου, γίνεται ξακουστό πανηγύρι στην περιοχή. Οι νοικοκυρές του χωριού μαγειρεύουν παραδοσιακά φακές της Εγκλουβής σε μεγάλα τσουκάλια και κερνούν τους καλεσμένους μαζί με ελιές και παστές σαρδέλες.

Αναπαράσταση Λευκαδίτικου Γάμου: Ο λευκαδίτικος γάμος ξαναζωντανεύει σ' όλες της φάσεις του: προξενιό, μαλλιά, προζύμια, καρφώματα, γαμήλια τελετή, φόρτωμα κρεβατιών, γλέντι τάβλας.

Γιορτή Ριγανάδας: Γίνεται από το 1983. Συγκεντρώνεται κόσμος στην πλατεία του χωριού, όπου μοιράζεται η ριγανάδα, πρόχειρο αλλά νόστιμο και αρωματικό φαγητό. Είναι μουσκεμένο χωριάτικο ψωμί, που πάνω ρίχνουν λάδι, αλάτι και ρίγανη, το γνωστό αρωματικό επιτραπέζιο φυτό, που στη Λευκάδα έχει την τιμητική του.

Δ. ΔΗΜΟΣ ΣΦΑΚΙΩΤΩΝ

Γιορτές κρασιού: Πραγματοποιούνται διαρκώς από το 1983, κάθε Αύγουστο στην πλατεία του Φρυά με το ομώνυμο ιστορικό πηγάδι. Οι εκδηλώσεις περιλαμβάνουν βραδιές με δημοτική και λαϊκή μουσική, γλέντι χορό και εκθέσεις τοπικών παραδοσιακών προϊόντων και έργων λαϊκής χειροτεχνίας.

Τα 'Αϊ Γιαννιού τα Λάμπαρδα: Η εκδήλωση γίνεται κάθε χρόνο στις 24 Ιουνίου στο χωριό Πινακοχώρι, και η εκδήλωση περιλαμβάνει εθιμικά δρώμενα καθώς και λαϊκή και δημοτική μουσική.

Ε. ΔΗΜΟΣ ΜΕΓΑΝΗΣΙΟΥ

Γιορτή σαρδέλας: Διοργανώνεται στα τέλη Ιουλίου, στη πλατεία στο Βαθύ, με παραδοσιακή ορχήστρα, με ψητά ψάρια κυρίως σαρδέλες και άφθονο ντόπιο κρασί.

Σκακιστική βραδιά: Διοργανώνεται στις αρχές Αυγούστου, στο Κατωμέρι - κεντρική πλατεία ή στο Σπαρτοχώρι, πρώην κτίριο ΚΕΦΟ, με συμμετοχή ενός μετρ του σκακιού. Διοργανώνεται το Σιμουλιτανέ (ένας ενάντια σε όλους). Συνήθως συμμετέχουν νεαρά άτομα, όπως μαθητές, σπουδαστές και φοιτητές.

ΣΤ. ΔΗΜΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝΙΩΝ

Λαϊκά δρώμενα: αλώνισμα, αναπαράσταση κατασκευής νοτιολευκαδίτικων κεραμιδιών.

Ζ. ΔΗΜΟΣ ΕΛΛΟΜΕΝΟΥ

Λαϊκά δρώμενα κι έθιμα Κατωχωρίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ - ΣΠΟΡ

A. WIND-SURFING

Η Λευκάδα είναι ένας παράδεισος του **windsurfing**. Η παραλία της Βασιλικής που συγκαταλέγεται ανάμεσα στις δέκα καλύτερες του κόσμου και στις τρεις καλύτερες της Ευρώπης, μαζί με την παραλία του Αϊ Γιάννη καλύπτουν σχεδόν όλες τις ανάγκες των «απανταχού φίλων» του σπορ.

Η περιοχή του Ιονίου τους καλοκαιρινούς μήνες «δροσίζεται» με τη βοήθεια των θερμικών ανέμων (μαϊστρος - **mistral**). Οι άνεμοι αυτοί μαζί και με την μορφολογία της περιοχής με την οποία συνδέονται, είναι η αιτία για τις πολύ καλές στατιστικές αέρα, που επιτρέπουν στους **surfers** να «απογειώνονται» σε νέα κόλπα και μανούβρες.

Κάθε μεσημέρι, την ίδια περίπου ώρα, στις δύο αυτές παραλίες ο θερμικός αέρας εμφανίζεται και δυναμώνει σταθερά μέχρι αργά το απόγευμα. Στη Βασιλική μάλιστα, το φαινόμενο είναι εντυπωσιακό.

Σε ένα κλειστό κόλπο, που το πρωί είναι ιδανικός για την εκμάθηση των αρχαρίων καθώς δεν έχει καθόλου κύμα και η θάλασσα είναι αρκετά ρηχή, η διεύθυνση του ανέμου που πολλοί φίλοι του σπορ

τον αποκαλούν «Eric ή φαινόμενο» αλλάζει, και η θάλασσα μέχρι εκείνη την ώρα ήσυχη, ασπρίζει δίνοντας σ' όλους το σύνθημα για να ριχτούν στη μάχη. Η στατιστική της παραλίας είναι εντυπωσιακή: Μάιος - 15 ημέρες του μήνα, Ιούνιος - 20 μέρες του μήνα, Ιούλιος - 25, Αύγουστος - 20, Σεπτέμβριος- 15 ημέρες του μήνα...

Η δύναμη του αέρα κυμαίνεται από τα 4 με 5 **bft.** έως και τα 6-7 και τις πολύ καλές μέρες τα 8 **bft.** Η Βασιλική είναι ένας σερφότοπος που είναι ιδανικός για όσους θέλουν να εξασκηθούν στο **slalom** και στο **freestyle** με συνθήκες **side shore**. Η ύπαρξη πολλών σχολών **windsurfing** και εξειδικευμένων καταστημάτων για το σπορ κάνει τα πράγματα εύκολα για όσους θέλουν να δοκιμάσουν ή να εξελιχθούν στο άθλημα.

Στη βόρεια πλευρά του νησιού και κοντά στην πόλη της Λευκάδας βρίσκουμε την παραλία του Αϊ Γιάννη που έχει παρόμοιες στατιστικές αέρα με τη Βασιλική αλλά διαφορετικές συνθήκες μέσα στο νερό. Οι φίλοι του **wave** θα βρουν εδώ την ιδανική παραλία για να δοκιμάσουν ένα καινούργιο εναέριο **trick**. Τα πελαγίσια κύματα που συναντούν όσοι κάνουν **surfing** εκεί προσφέρονται για μεγάλες συγκινήσεις.

Τέλος, γι' αυτούς που δεν συνδέουν την Λευκάδα μόνο με τις καλοκαιρινές τους διακοπές θα πρέπει να τονιστεί πως και το χειμώνα, με τη βοήθεια του καλού κλίματος, υπάρχουν θαυμάσιες ευκαιρίες για πολύ καλό **surfing**.

B. KITE-SURFING

Στους Μύλους, μία από τις παραλίες της πόλης της Λευκάδας, κάθε χρόνο πετούν στον αέρα όλο και περισσότεροι «αετοί» από **Kite surf**. Το καινούριο αυτό **extreme sport** φιλοξενείται κάθε καλοκαίρι

στους Μύλους όπου διεξάγονται οι αγώνες **Kite Surf Open**, από τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λευκάδας, με την συμμετοχή Ελλήνων και ξένων αθλητών. Το συναρπαστικό αυτό άθλημα, ανεβάζει την αδρεναλίνη καθώς ο ευνοϊκός μαΐστρος που πνέει όλο τον χρόνο δίνει μεγάλες ταχύτητες στα **kite 30-40** μιλίων και προσφέρει θέαμα σε όσους το παρακολουθούν.

Γ. ΠΟΔΗΛΑΣΙΑ

Το νησί της Λευκάδας είναι ένας τόπος ποδηλάτου. Ξεκινώντας από την πρωτεύουσα του νησιού, τη Λευκάδα, με ένα ποδήλατο πολύ εύκολα μπορείς να γνωρίσεις όλη την πόλη και τα περίχωρα. Μπορείς να ποδηλατήσεις στο ιστορικό κέντρο και να φθάσεις στις κοντινές παραλίες γύρω από την πόλη.

Μοναδικής ομορφιάς διαδρομή με ποδήλατο είναι ακόμη ο γύρος της λιμνοθάλασσας από το Ενετικό κάστρο της Αγίας Μαύρας περνώντας δίπλα στις υπέροχες αμμουδιές που περιτριγυρίζουν την πόλη, τη Γύρα, τους Μύλους, τον Αϊ Γιάννη μέχρι την πόλη της Λευκάδας.

Επίσης από τον ελαιώνα της πόλης μέχρι το χωριό Φρύνη και το ιστορικό Μοναστήρι της Φανερωμένης που δεσπόζει πάνω στο λόφο κι από 'κει συνεχίζοντας μέχρι τους Τσουκαλάδες και τον Άγιο Νικήτα.

Το νησί προσφέρεται και για ορεινή ποδηλασία. Η ενδοχώρα του νησιού είναι καταπράσινη με ψηλά βουνά και γραφικά χωριά, γεμάτα μονοπάτια που φέρνουν τον ποδηλάτη πιο κοντά στη φύση, ανακαλύπτοντας μέρη συναρπαστικά.

Οργανωμένα **club** με προγράμματα ορεινής ποδηλασίας

λειτουργούν σε αρκετά μέρη του νησιού. Στην πόλη της Λευκάδας, στο Νυδρί και την Βασιλική υπάρχουν γραφεία ενοικιάσεως ποδηλάτων που μπορούν να σας εξασφαλίσουν όλα τα απαραίτητα για να γνωρίσετε το νησί ποδηλατώντας.

Δ. MOUNTAIN-BIKE

Το νησί της Λευκάδας προσφέρεται και για ορεινή ποδηλασία. Η ενδοχώρα του είναι καταπράσινη με ψηλά βουνά και γραφικά χωριά, γεμάτα μονοπάτια που φέρνουν τον ποδηλάτη πιο κοντά στη

φύση, και του δίνουν τη δυνατότητα να ανακαλύψει μέρη συναρπαστικά.

Οργανωμένα **club** με προγράμματα ορεινής ποδηλασίας λειτουργούν σε αρκετά μέρη του νησιού.

Με απλό ποδήλατο ή **mountain bike** ακολουθείστε τον περιαστικό ποδηλατόδρομο από τον κάμπο της Βασιλικής και του Αγίου Πέτρου προς το Σύβρο, την *Κουτάραινα*, τη λίμνη στο *Μαραντοχώρι* και την ορεινή διαδρομή *Αθάνι, Χορτάτα, Νικολή*.

Ακόμα, το φαράγγι της *Μέλισσας* στους *Σφακιώτες*, το χωριό *Χαραδιάτικα* με τις πηγές και τα φαράγγια του, το φαράγγι στο *Δημοσάρι* με τους υπέροχους καταρράκτες, το δάσος της *Δάφνης*

και οι πηγές της *Κερασιάς* στο Σύβρο είναι ιδανικά για **mountain bike**.

Ε. ΠΑΡΑΠΕΝΤΕ

Το αλεξιπτώτο πλαγιάς (παραπέντε) πήρε το όνομά του από τις γαλλικές λέξεις **parachute** (αλεξιπτώτο) και **pent** (πλαγιά). Είναι η πιο απλή μορφή πτήσης.

Ο χειριστής απογειώνεται από μια βουνοπλαγιά και εκμεταλλεύεται τα ρεύματα του αέρα για να παρατείνει την πτήση του κατολισθαίνοντας, πριν προσγειωθεί.

Στην Λευκάδα η πτήση με αλεξιπτώτο πλαγιάς γίνεται με διπλό αλεξιπτώτο και έμπειρο χειριστή.

Όποιος αποφασίσει να ζήσει αυτή την εμπειρία, μετά από μια αξέχαστη πτήση θα κάνει μια συναρπαστική προσγείωση στο Κάθισμα, μια από τις ομορφότερες παραλίες του Νησιού.

ΣΤ. ΙΠΠΑΣΙΑ

Στην πεδιάδα της Βασιλικής αλλά και στον ελαιώνα της πόλης της Λευκάδας, υπάρχουν σχολές ιππασίας που αποτελούν βάσεις για αξέχαστες εξορμήσεις.

Ιδανικές διαδρομές για ιππασία είναι από τον κάμπο της *Βασιλικής* και του Αγίου Πέτρου προς τον *Αϊ Γιάννη Ροδάκι*, τη λίμνη *Μαραντοχωρίου*, την περιοχή *Ρουπακιά* κ.λπ.. Αλλά και τα υπέροχα μονοπάτια πάνω από την εκκλησία του *Αγίου Ιωάννη Αντιζούση* στην περιοχή του Αϊ Γιάννη δίπλα στη πόλη της Λευκάδας.

Στο Νότιο άκρο του νησιού, στη Βασιλική, λειτουργεί ο τοπικός ιππικός όμιλος, που δίνει τη δυνατότητα ίππευσης σε μικρές ομάδες καθώς και μαθήματα για παιδιά. Οι περιηγήσεις με τα άλογα οδηγούν μέσα από την εύφορη κοιλάδα της Βασιλικής, από ελαιώνες και τα βουνά τριγύρω. Τα άλογα του ομίλου είναι άριστα εκπαιδευμένα και ήσυχα και έτσι δεν είναι απαραίτητη η προηγούμενη εμπειρία. Οι περιηγήσεις που διοργανώνει γίνονται πάντα υπό την επιτήρηση ενός εκπαιδευτή και διαρκούν μία ως τρεις ώρες, μπορούν όμως να κρατήσουν και περισσότερο - έως μισή ημέρα.

Λίγο πιο έξω από την πόλη της Λευκάδας, στο χωριό *Απόλπαινα*, βρίσκεται σε μια έκταση **100** στρεμμάτων, μια ιδιαίτερα καλά οργανωμένη φάρμα ιππασίας όπου οι λάτρεις του *Natural Horse Riding* μπορούν να κάνουν μαθήματα ιππασίας και ταυτόχρονα να απολαύσουν το βουνό και την θάλασσα παρέα με το άλογο.

Τα μαθήματα ιππασίας στη φάρμα - που διαθέτει **5** άλογα ελληνικής καταγωγής (Αραβάνικα) - διαρκούν περίπου **45** λεπτά και περιλαμβάνουν θεωρία και διάφορες ασκήσεις μέσα σε περιφραγμένο χώρο που καταλαμβάνει έκταση ενός στρέμματος. Παρέχεται πλήρης εξοπλισμός. Βασική προϋπόθεση είναι η συμμετοχή στην προετοιμασία του αλόγου, έτσι ώστε να μπορεί να εξοικειωθεί και ένας αρχάριος αναβάτης. Η κάθε βόλτα (μικρές ή μεγάλες διαδρομές όλο το χρόνο), διαρκεί περίπου **3-4** ώρες ανάλογα με την προγραμματισμένη διαδρομή.

Τα προγράμματα των διαδρομών είναι, κατά βάση, δύο:

- Η βόλτα στο βουνό: *Απόλπαινα* - *Φαράγγι της Μέλισσας* - *Τσουκαλάδες (Αϊ Γιώργης)* - *Απόλπαινα*.
- Η βόλτα στη θάλασσα: *Απόλπαινα* - *Φρύνι* - *Αϊ Γιάννης* - *Φρύνι* - *Απόλπαινα*.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13

ΠΕΡΙΠΑΤΗΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

Η ορεινή Λευκάδα γεμάτη χαράδρες, φαράγγια, πηγές, πλούσια βλάστηση, σπάνια λουλούδια και γραφικά μονοπάτια είναι ιδανική για περιπάτους και εκδρομές στη φύση.

Τα μονοπάτια στο βουνό των Σκάρων με το όμορφο δάσος της Βελανιδιάς, το φαράγγι της Μέλισσας στους Σφακιώτες, το φαράγγι

στο *Δημοσάρι*, οι καταρράκτες του *Νυδριού* μέσα στο καταπράσινο και δροσερό τοπίο και το δάσος της *Δάφνης* στο *Σύβρο*, δημιουργούν αξεπέραστες συγκινήσεις σ' αυτούς που θα επιχειρήσουν να περιπλανηθούν περπατώντας.

Κοντά στην πόλη της Λευκάδας, όμορφες διαδρομές που προσφέρονται για περίπατο είναι ο γύρος της λιμνοθάλασσας στο βόρειο τμήμα της πόλης της Λευκάδας, ο *Ελαιώνας* της πόλης, το *Φρύνι* και η *Απόλπαινα*, μέχρι το *Μοναστήρι της Φανερωμένης*.

Πιο αναλυτικά, οι πιο όμορφες περιπατητικές διαδρομές στη Λευκάδα, είναι:

- Ø Από το χωριό *Χοριάτα*, στα *Σταυρωτά* (υψόμετρο **1.141μ**) και το οροπέδιο *Εγκλουβής*.
- Ø Από το χωριό *Άγιος Ηλίας* προς *Σταυρωτά* και οροπέδιο *Εγκλουβής*.
- Ø Από *Εγκλουβή* προς *Άγιο Δουάτο*.
- Ø Από το χωριό *Νικιάνα* προς *Σκάρους*.
- Ø Από *Βλυχό* προς περιοχή *Γέτι* και *Αγία Κυριακή*.
- Ø Από *Νυδρι* στο φαράγγι *Δημοσάρι*.
- Ø Από *Κάβαλο* στο φαράγγι της *Μέλισσας*.
- Ø Από *Καρυά* στο λιβάδι *Καρυάς - Ι.Μ. Αγίου Ιωάννη*.
- Ø Από το *Φρύνι* στην *Ι.Μ. Φανερωμένης*.
- Ø Από *Χαραδιάτικα* στο Φαράγγι *Αλάτρου*.
- Ø Από *Παλαιοκατούνα* στο *Νιοχώρι*.
- Ø Από *Βουρνικά* στην *Ι.Μ. Αγίου Ιωάννη* στο *Ροδάκι*.
- Ø Από *Σύβρο* στο *Σπήλαιο Καρούχα*.
- Ø Από *Μαραντοχώρι* στην *Αμμούσα*.
- Ø Από *Δράγανο* στο *Γυαλό*.
- Ø Από *Αθάνι* στους *Εγκρεμνούς*.
- Ø Από *Άγιο Πέτρο* προς *Ρουπακιά*.
- Ø Από *Σπαρτοχώρι Μεγανησίου* στον *Άγιο Ιωάννη*.
- Ø Από *Κατωμέρι Μεγανησίου* στον *Αθερινό*.
- Ø *Λευκάδα - Κάστρο - Γύρα - Λευκάδα* (δρόμος που περικλείει τη Λιμνοθάλασσα στο Δήμο Λευκάδας).
- Ø Από τον *Κάλαμο* στην *Επισκοπή*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΟΙ ΜΙΚΡΕΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΛΕΥΚΑΔΑ

Α. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΠΟΧΙΚΟΤΗΤΑΣ

Ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο **τουρισμός** της Λευκάδας είναι το **θέμα της εποχικότητας**. Αυτό το φαινόμενο είναι ιδιαίτερα έντονο στις ορεινές κυρίως περιοχές αλλά και στο σύνολο του νησιού, όπου περισσότερο από το **90%** των τουριστικών και ξενοδοχειακών καταλυμάτων `κατεβάζουν τα ρολά τους` για την περίοδο Νοεμβρίου - Μαρτίου είτε γιατί θεωρούν ότι η λύση αυτή είναι πιο συμφέρουσα για την επιχείρηση (αφού οι υπάλληλοι θα παίρνουν το ανεργιακό τους επίδομα) είτε γιατί δεν έχουν καταφέρει να εξασφαλίσουν συμβόλαια με Πράκτορες ή άλλως πως για να έχουν μία τέτοια πληρότητα που να δικαιολογεί και την συνέχιση των εργασιών τους κατά τους χειμερινούς μήνες.

Όποιος και να είναι λοιπόν ο λόγος του προσωρινού κλεισίματος των ξενοδοχείων οι υπάλληλοι που μένουν για μεγάλο χρονικό διάστημα χωρίς επαφή με το επάγγελμα τους και το περιβάλλον του ξενοδοχείου μέχρι να επαναλειτουργήσει η μονάδα στην οποία απασχολούνται, εκτός του ότι ξεχνούν (και αυτό είναι απόλυτα

φυσιολογικό) κάποια βασικά θέματα που αφορούν στην εκτέλεση των καθηκόντων τους (π.χ. διαδικασίες, προγράμματα **software**, θέματα που έχουν να κάνουν με το **savoir vivre**, λεπτομέρεια στην εξυπηρέτηση και την επίλυση δύσκολων καταστάσεων κ.τ.λ.) αυτή η `νεκρή` περίοδος τους ωθεί στο να απασχοληθούν με άλλα επαγγέλματα που καμία σχέση δεν έχουν με το επάγγελμα του ξενοδοχοῦπαλλήλου.

Οι **αρνητικές επιπτώσεις** στα όσα έχω αναφέρει πιο πάνω εμφανίζονται όταν οι υπάλληλοι επιστρέφουν στα ξενοδοχεία με την αρχή της νέας σαιζόν και τότε όλοι είναι μάρτυρες μίας διακαούς προσπάθειας έτσι ώστε οι υπάλληλοι να βρουν τον παλιό καλό εαυτό τους και να προσαρμοστούν και πάλι στις συνθήκες που επιβάλλει ο χώρος στον οποίο εργάζονται.

Και όμως ελάχιστα είναι τα ξενοδοχεία που με **προγράμματα επιμόρφωσης και περαιτέρω κατάρτισης** κρατούν τους υπαλλήλους `ξύπνιους` και τους προετοιμάζουν κατάλληλα για να είναι πανέτοιμοι με την άφιξη των πρώτων πελατών. Στην περίοδο κατά την οποία τα ξενοδοχεία είναι κλειστά επιβάλλεται όπως προσφέρονται **ενδοεπιχειρησιακά προγράμματα**, τα οποία να παραδίδονται είτε από ειδικούς συμβούλους είτε από τους διευθυντές των εκάστοτε τμημάτων με τη συμμετοχή και συμβολή των υπαλλήλων έτσι ώστε να συζητούνται διεξοδικά τα λάθη και οι τυχόν παραλείψεις από την προηγούμενη σαιζόν, αλλά και η παρακολούθηση προγραμμάτων που θα συμβάλουν στην αύξηση της παραγωγικότητας, τη σωστή χρήση της νέας τεχνολογίας, προγράμματα για καλύτερη επικοινωνία και εξυπηρέτηση, προγράμματα αναβάθμισης ποιότητας και προσφοράς υπηρεσιών κ.ο.κ.

Εκτός του ότι τα προγράμματα αυτά θα βοηθήσουν στην διεύρυνση των γνώσεων του προσωπικού και στη βελτίωση της προσφοράς υπηρεσιών, είναι συνάμα και ένα κίνητρο και μία ένδειξη της σοβαρής προσπάθειας που καταβάλλεται από το εκάστοτε ξενοδοχείο για να αναβαθμίσει την **ποιότητα** του. Η ποιότητα του ανθρώπινου παράγοντα αποτελεί και την ουσιώδη διαφορά μεταξύ καλών και πολύ καλών ξενοδοχειακών μονάδων. Η επένδυση στον ανθρώπινο παράγοντα μέσα από τα διάφορα προγράμματα επιμόρφωσης και περαιτέρω κατάρτισης είναι εκέγγυο για μακρόχρονη και σίγουρη επιτυχία και πρόοδο της επιχείρησης.

Μέσα από τα διάφορα προγράμματα ο ξενοδόχος μπορεί να εκμεταλλευτεί με την καλή έννοια της λέξης τις δυνατότητες και τις

ιδιαίτερες ικανότητες των υπαλλήλων του και να βάλει γερά θεμέλια στην αιεφορία και την ποιότητα της επιχείρησης του.

Αναλογιζόμενοι όμως την ιδιότητα και την κύρια απασχόληση των ανθρώπων που διαθέτουν αγροτουριστικές επιχειρήσεις στη Λευκάδα, οι οποίοι ουδεμία σχέση έχουν με το χώρο του τουρισμού, θα καταλάβουμε πόσο σημαντική αλλά και επιβεβλημένη είναι η κρατική παρέμβαση και συνεισφορά με ειδικά επιμορφωτικά προγράμματα έτσι ώστε να αναπτύξουν την τουριστική αντίληψη και συνείδηση των ανθρώπων αυτών. Με σωστό προγραμματισμό και συνεχείς προσπάθειες είναι πιθανό στα επόμενα χρόνια να βελτιωθούν οι προσφερόμενες τουριστικές υπηρεσίες, να αυξηθεί η τουριστική κίνηση στο νησί και κατά συνέπεια να βελτιωθεί το ατομικό εισόδημα και ο τρόπος ζωής των κατοίκων.

Η περίοδος της τουριστικής κίνησης στο νησί είναι πολύ περιορισμένη. Αυξημένη ζήτηση παρατηρείται κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες. Η τουριστική σεζόν ξεκινά από τα μέσα του Μαΐου και τελειώνει περίπου στα τέλη Σεπτεμβρίου. Τον υπόλοιπο χρόνο οι τουριστικές επιχειρήσεις στο νησί υπολειτουργούν ή παραμένουν κλειστές. Όσον αφορά συγκεκριμένα τις αγροτουριστικές επιχειρήσεις λειτουρρούν μόνο τους καλοκαιρινούς μήνες που υπάρχει πολύ αυξημένη ζήτηση (Ιούλιο – Αύγουστο).

Β. ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Οι ιδιοκτήτες του μεγαλύτερου μέρους των αγροτουριστικών επιχειρήσεων, είναι άνθρωποι οι οποίοι δεν έχουν ιδιαίτερες γνώσεις στον τομέα του τουρισμού. Το γεγονός αυτό έχει σαν συνέπεια να υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις και προβλήματα όσον αφορά τις παρεχόμενες τουριστικές υπηρεσίες αλλά και τη λειτουργία των επιχειρήσεων γενικότερα. Η πολύ χαμηλή ζήτηση δεν επιτρέπει στους επιχειρηματίες να προσλάβουν εξειδικευμένο προσωπικό.

Γ. ΜΗ ΥΠΑΡΞΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑΣ ΠΡΩΘΗΣΗΣ, ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ

Οι αγροτουριστικές επιχειρήσεις του νησιού απευθύνονται σε μικρό αριθμό πελατών, λόγω μεγέθους και περιορισμένης σε έκταση παροχής τουριστικών αγαθών - υπηρεσιών. Η οργάνωση και χρήση τουριστικού μάρκετινγκ, όπως και η οποιαδήποτε είδους διαφήμιση και προβολή τους, είναι σχεδόν αδύνατη γιατί το κόστος είναι πολύ υψηλό. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τον περιορισμένο κύκλο εργασιών των επιχειρήσεων αυτών, δεν επιτρέπει στους ιδιοκτήτες τους να κάνουν οποιαδήποτε προσπάθεια για την προβολή και ανάπτυξη του τουριστικού τους προϊόντος. Εξαρτώνται λοιπόν από τη γενική τουριστική κίνηση του νησιού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15

ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΩΝ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

Α. ΠΡΟΒΟΛΗ

Η **αναζήτηση και εφαρμογή νέων ιδεών**, που μπορούν να προσδώσουν στα τουριστικά προϊόντα και υπηρεσίες των Ιονίων Νήσων μια προστιθέμενη αξία, ώστε να τα καταστήσουν πιο ανταγωνιστικά, συζητήθηκαν, μεταξύ άλλων θεμάτων, στην συνεδρίαση του Περιφερειακού Συμβουλίου, που πραγματοποιήθηκε πριν λίγες μέρες στη **Λευκάδα**, υπό τη προεδρεία του Γενικού Γραμματέα της ΠΙΝ (Περιφέρεια Ιονίων Νήσων), κ. **Σωτήρη Βόσδου**.

Η **ΠΙΝ** προσπαθεί σε συνεργασία και με άλλους φορείς να υλοποιήσει ένα **πilotικό πρόγραμμα** για την ανεύρεση νέων και εφαρμόσιμων καινοτόμων ιδεών. Το πρόγραμμα αυτό συγχρηματοδοτείται από το Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης και έχει σαν στόχο την γενικότερη ανάπτυξη των Επτανήσιων ενισχύοντας την επιχειρηματικότητα σε όλους τους τομείς. Θεωρώντας ότι ο τουριστικός τομέας είναι ο κατεξοχήν κύριος πόλος της οικονομικής ανάπτυξης των Ιονίων Νησιών υπάρχει αισιοδοξία ότι η ενίσχυση μέσων και δραστηριοτήτων ανάπτυξης μέσω αυτής της προσπάθειας στον τουριστικό τομέα, η αξιοποίηση των ιστορικών και πολιτισμικών στοιχείων και η σωστή χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας θα προσδώσει ένα πολύ **ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στα Ιόνια Νησιά**, καθώς και τη δυνατότητα στον επίδοξο επισκέπτη να δει τι προσφέρουν.

Δυναμικά συνεχίζεται η προβολή της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων στις τουριστικές εκθέσεις του εξωτερικού, με την συμμετοχή στην τουριστική έκθεση **TUR** στο Γκέτεμπορκ (**23-26** Μαρτίου **2006**) και στην **MITT** της Μόσχας (**22-25** Μαρτίου **2006**). Όπως αναφέρεται σε σχετική ανακοίνωση της **ETIN** (Εταιρία Τουρισμού Ιονίων Νήσων), στην έκθεση **TUR** η Ελλάδα έκλεψε τις εντυπώσεις, συμμετέχοντας με ένα από τα καλύτερα, μεγαλύτερα και αρτιότερα περίπτερα. Τα πρώτα στοιχεία από τον Ε.Ο.Τ. της Σκανδιναβίας μιλούν φέτος για αύξηση της κίνησης προς τα Ιόνια Νησιά από την Σουηδία κατά **4%**, από την Νορβηγία κατά **15%** και από τη Δανία κατά **37%**. Την ίδια ώρα τα επίσημα στοιχεία κάνουν λόγο για αύξηση **60%** των κρατήσεων μέσω **internet**.

Την έκθεση **TUR** επισκέφτηκαν συνολικά **53.000** άτομα, **5.500** περισσότερα από πέρσι, ενώ κατά τη διάρκεια της έκθεσης έλαβαν χώρα **4.000** επαγγελματικά ραντεβού. Σημειώνεται ότι η επόμενη έκθεση τουρισμού του Γκέτεμπορκ θα πραγματοποιηθεί από **22** έως **25** Μαρτίου **2007**.

Ιδιαίτερα δυναμική ήταν επίσης η παρουσία της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων στην Έκθεση Τουρισμού της Μόσχας (**MITT**), που έλαβε χώρα από **22 - 25** Μαρτίου **2006** στο κέντρο της Μόσχας. Η Κέρκυρα, η Κεφαλονιά και η Ζάκυνθος ανέπτυξαν τις δραστηριότητές τους μέσα από μεμονωμένα περίπτερα, σε συνεργασία με σημαντικούς τουριστικούς πράκτορες της Ρωσίας.

Αξίζει να σημειωθεί η οργανωμένη παρουσία της Κεφαλονιάς, που παρέθεσε συνέντευξη τύπου στους δημοσιογράφους και **tour operators**, με σκοπό τη διαφαινόμενη εκκίνηση πτήσεων και επίσημων τσάρτερ το **2006**. Στο πάνελ προέδρευσε ο αντινομάρχης Κεφαλονιάς και Ιθάκης, κ. **Σωτ. Κουρής**. Επίσης σημαντικές ήταν οι τοποθετήσεις που πραγματοποίησαν η κυρία **Λάντου** από την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, οι τουριστικοί πράκτορες που δραστηριοποιούνται σε Κεφαλονιά και Λευκάδα, καθώς και του ιδιοκτήτη της αεροπορικής εταιρίας που θα πετάξει την επόμενη χρονιά στα αντίστοιχα νησιά. Αρωγός σε όλη αυτή την προσπάθεια ήταν το επιμελητήριο Κεφαλονιάς, με τον Πρόεδρο, κ. **Μιχαλάτο**, και αντιπρόεδρο, κ. **Παντελιό**, όπου στα πλαίσια της τουριστικής προβολής παρέθεσε δείπνο σε Ελληνικό εστιατόριο. Συμμετοχή σε όλες τις εκδηλώσεις είχε και η Νομαρχία Λευκάδας, με την παρουσία του Αντινομάρχη, κ. **Γ. Ζαβιτσάνου** και την κ. **Ε. Σταύρακα** επίσης από την Νομαρχία Λευκάδας. Από την Κέρκυρα παραβρέθηκε η κυρία **Μ. Γεωργούλη**, επιχειρηματίας.

Για το περίπτερο της Περιφέρειας των Ιονίων Νήσων υπήρξε έντονο ενδιαφέρον των τουριστικών πρακτόρων, αλλά και των Ρώσων πολιτών που κατέκλυσαν τον χώρο, ζητώντας πληροφορίες για τα

νησιά. Τα Ιόνια Νησιά είχαν την μεγαλύτερη αντιπροσώπευση από όλα τα περίπτερα της Ελλάδας και η Ζάκυνθος με **18** άτομα την μεγαλύτερη αντιπροσώπευση.

Το περίπτερο των Ιονίων Νήσων υποστήριξαν επίσης οι κ.κ. Α. Μποτόνης επιχειρηματίας, Ν. Μποτώνη, εκπρόσωπος περιπτέρου, Γ. Λουσίκος επιχειρηματίας, Χ. Τετράδη επιχειρηματίας, Ιρμα Ντρέκερ επιχειρηματίας, Μ. Μπολίδης τουριστικός πράκτορας, Κ. Χριστοφόρου επιχειρηματίας, Σ. Βασιλειάδου επιχειρηματίας, Σ. Λιβέρης επιχειρηματίας, Κ. Κούκος επιχειρηματίας, Ν. Δημόπουλος Μέλος Επιτροπής Τουρισμού. Την ΕΤΙΝ εκπροσώπησε ο Νομαρχιακός Σύμβουλος της Ζακύνθου, κ. **Ν. Γιακουμέλος**.

Β. ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ

Η προβολή του Νομού Λευκάδας από τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λευκάδας-Ν.Ε.Τ.Π. Ν.Λευκάδας, στις μεγάλες Ευρωπαϊκές αγορές αλλά και στην Ελληνική επικράτεια συνδυάστηκε την τουριστική περίοδο **2005** με διάφορες προωθητικές ενέργειες, οι κυριότερες των οποίων ήταν:

1. Άμεση Πληροφόρηση:

- ∅ Διανομή έντυπου διαφημιστικού υλικού (φόλντερ, φυλλάδια, οδηγοί, χάρτες, αφίσες κ.λπ.) και οπτικοακουστικού υλικού (βιντεοκασέτες, **CD-ROM**) σε: Τουριστικές Εκθέσεις, Γραφεία Ε.Ο.Τ. στο εξωτερικό και εσωτερικό, συλλόγους, τουριστικούς πράκτορες, οργανωμένες ομάδες περιηγητών, επιχειρηματίες που ασχολούνται με τον τουρισμό, ημερίδες, συνέδρια, σχολεία, πανεπιστήμια, πολιτιστικές και λοιπές εκδηλώσεις κ.λπ..

2. Έντυπο υλικό:

- ∅ Έκδοση-επανεκτύπωση τουριστικού οδηγού «Απέραντη Γαλήνη» **34** σελίδων σε οκτώ γλώσσες (Ελληνικά, Αγγλικά, Γερμανικά, Γαλλικά, Ιταλικά, Ρώσικα, Κινέζικα, Ιαπωνικά).
- ∅ Επανεκτύπωση **9** διαφορετικών θεμάτων πόστερ και αφισών.
- ∅ Έκδοση-επανεκτύπωση **15** θεμάτων κάρτ ποστάλ.
- ∅ Έκδοση διαφημιστικών εντύπων και αφισών για τους αγώνες **KITE SURF 2005**.

3. Οπτικοακουστικό και λοιπό διαφημιστικό υλικό:

- Ø Σχεδίαση και κατασκευή διαδικτυακού χώρου (web site) της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Λευκάδας-Ν.Ε.Τ.Π. Ν.Λευκάδας, σε δύο γλώσσες (ελληνικά, αγγλικά).
- Ø Παραγωγή τουριστικού ντοκιμαντέρ για το Νομό Λευκάδας σε μορφή DVD, σε δύο γλώσσες (ελληνικά, αγγλικά).
- Ø Αναπαραγωγή ντοκιμαντέρ «Ταξιδεύοντας στη Λευκάδα» από VHS σε DVD.
- Ø Ψηφιοποίηση και αρχειοθέτηση σλάιτς και φωτογραφιών.
- Ø Αναπαραγωγή CDs με φωτογραφίες της Λευκάδας.
- Ø Εμπλουτισμός τράπεζας πληροφοριών με φωτογραφικό υλικό.

4. Συμμετοχή σε 19 Διεθνείς Τουριστικές Εκθέσεις

- Ø VAKANTIEBEURS, Ουτρέχτη, 11-16/1/2005
- Ø MATKA, Ελσίνκι, 20-23/1/2005
- Ø FERIENMESSE, Βιέννη, 20-23/1/2005
- Ø SLOVAKIA TOUR, Μπρατισλάβα, 20-23/1/2005
- Ø HOLIDAY WORLD, Πράγα, 17-20/2/2005
- Ø BIT, Μιλάνο, 12-15/2/2005
- Ø CBR, Μόναχο, 19-23/2/2005
- Ø SALON MONDIAL DU TOURISME, Παρίσι, 17-20/3/2005
- Ø ITB, Βερολίνο, 11-15/3/2005
- Ø BTF, Βρυξέλλες, 3-7/2/2005
- Ø MITT, Μόσχα, 23-26/3/2005
- Ø TUR, Γκέτεμποργκ, 17-20/3/2005
- Ø UTAZAS, Βουδαπέστη, 17-20/3/2005
- Ø BORSA MEDITERRANEA, Νάπολη, 8-10/4/2005
- Ø ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ, Αθήνα, 7-10/4/2005
- Ø Μόσχα, 12-16/5/2005
- Ø TT WARSAW TOUR, Βαρσοβία, 22-24/9/2005
- Ø PHILOXENIA, Θεσσαλονίκη, 3-6/11/2005
- Ø WORLD TRAVEL MARKET, Λονδίνο, 14-17/11/2005

5. Διαφήμιση σε Μ.Μ.Ε.:

- Ø Συνεντεύξεις Νομάρχη σε τηλεοπτικούς-ραδιοφωνικούς σταθμούς, εφημερίδες και περιοδικά.
- Ø Διαφημιστικές καταχωρήσεις σε εφημερίδες και περιοδικά στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό καθώς και σε διαδικτυακούς χώρους.
- Ø Μετάδοση διαφημιστικών σποτ από ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς σταθμούς.

6. Φιλοξενία δημοσιογράφων-προσωπικότητων:

- Ø Φιλοξενία Ελλήνων δημοσιογράφων καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και σε συνεργασία με τον Ε.Ο.Τ. Ρωσίας και τουριστικά γραφεία του Νομού φιλοξενία 12 Ρώσων δημοσιογράφων και τουριστικών πρακτόρων.

- Ø Φιλοξενία του Αυστριακού Ολυμπιονίκη στο αγώνισμα της σκοποβολής κ. **Christian Planer**, σε συνεργασία με το Γραφείο του Ε.Ο.Τ. Αυστρίας και προβολή του γεγονότος από μεγάλα ραδιοτηλεοπτικά και έντυπα Μ.Μ.Ε. της Αυστρίας.
- Ø Αποστολή δεμάτων με αναμνηστικά δώρα, παραδοσιακά προϊόντα και διαφημιστικό υλικό σε γραφεία του Ε.Ο.Τ. στο εξωτερικό, σε δημοσιογράφους, τουριστικούς πράκτορες κ.λπ..

7. Εκδηλώσεις:

- Ø Αγώνες **KITE SURF OPEN 2005** στον Αϊ Γιάννη-Μύλοι Λευκάδας **22-24/7/2005** με μεγάλη συμμετοχή αθλητών και δημοσιογράφων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Όπως διαπιστώθηκε στην πορεία αυτής της εργασίας, η Λευκάδα διαθέτει τον φυσικό πλούτο, το πολιτιστικό υπόβαθρο και τις δραστηριότητες εκείνες που θεωρούνται απαραίτητες για την ανάπτυξη του «Αγροτικού Τουρισμού».

Οι επενδύσεις που έγιναν ως τώρα στο νησί για τη δημιουργία αγροτουριστικών επιχειρήσεων, ξεκίνησαν από ιδιωτική πρωτοβουλία και ήταν μικρές σε αριθμό. Όσοι από τους ντόπιους κατοίκους αποφάσισαν να ασχοληθούν με τον τομέα του τουρισμού, δεν είχαν ούτε τις απαραίτητες γνώσεις, ούτε τα απαραίτητα κεφάλαια για να δημιουργήσουν επιχειρήσεις τέτοιες ώστε να προσελκύσουν αξιόλογο αριθμό επισκεπτών στο νησί.

Θα πρέπει λοιπόν να βρεθούν τρόποι, μέσω επιμορφωτικών προγραμμάτων ή άλλων μεθόδων, να ενημερωθούν όσο το δυνατόν καλύτερα οι άνθρωποι που έχουν επιχειρήσεις αγροτουρισμού, έτσι ώστε οι όποιες υπηρεσίες παρέχονται να ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες του τουρίστα καταναλωτή. Θεωρείται όμως εξίσου σημαντικό να ενημερωθεί και η τοπική κοινωνία γενικότερα, για τη σημασία του τουρισμού στην οικονομία του νησιού, με στόχο την ανάπτυξη τουριστικής συνείδησης στους κατοίκους, οι οποίοι είναι και οι άμεσοι αποδέκτες των όποιων θετικών ή αρνητικών επιρροών του τουριστικού φαινομένου.

Αν συνδυάσουμε την περιορισμένη γνώση με την έλλειψη υποδομής και υπηρεσιών στο νησί όσον αφορά τον αγροτουρισμό, αλλά και γενικότερα, θα διαπιστώσουμε πως οι επιχειρήσεις αυτές ήταν εξαρχής καταδικασμένες.

Παρ' όλα αυτά η Λευκάδα διαθέτει το φυσικό περιβάλλον που απαιτείται για την ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού. Αυτό που λείπει είναι μια προσεκτικά σχεδιασμένη τουριστική πολιτική που θα οδηγήσει σε ικανοποιητική τουριστική ανάπτυξη. Αυτό όμως δεν είναι δυνατόν να επιτευχθεί χωρίς τη συμβολή των τοπικών κρατικών φορέων, και οποιαδήποτε προσπάθεια κι αν γίνει θα πρέπει να γίνει σε συνδυασμό με την γενικότερη τουριστική πολιτική της χώρας στον τομέα του αγροτικού τουρισμού αλλά και του τουρισμού γενικότερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η κοινοτική πρωτοβουλία **LEADER+**, και τα προγράμματα που έχουν υλοποιηθεί στην Λευκάδα και στην Ελλάδα γενικότερα, είναι μια ευκαιρία που δίνεται στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της χώρας μας να αποκτήσουν ενεργό ρόλο στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας. Μεγάλο κομμάτι των επενδυτικών αυτών προγραμμάτων αφορά την ανάπτυξη του αγροτουρισμού, φαινόμενο με σημαντικές επιπτώσεις, τόσο στον κοινωνικό όσο και στον οικονομικό τομέα.

Η οικονομική του σημασία είναι εύκολο να γίνει αντιληπτή εάν λάβει κανείς υπόψη του το γεγονός ότι τα έξοδα και έσοδα του διεθνούς τουρισμού για την Ελλάδα έχουν πολλαπλασιαστεί κατά τις τελευταίες δεκαετίες σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο ρόλος του τουρισμού όσον αφορά την ισοσκέλιση του ισοζυγίου των πληρωμών, μια και αποτελεί πηγή εισαγωγής συναλλάγματος.

Τέλος ο τουρισμός με μια κατάλληλη βέβαια πολιτική, μπορεί να οδηγήσει σε μια σωστή περιφερειακή ανάπτυξη και κατά συνέπεια σε μια ισορροπημένη οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας.

Εξάλλου, στον τομέα του τουρισμού, απασχολείται ένας πολύ μεγάλος αριθμός ατόμων, ενώ με την συνεχή επέκταση των τουριστικών δραστηριοτήτων, δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας. Προσθέτοντας σ' αυτές και τον επίσης μεγάλο αριθμό θέσεων εργασίας για την εξυπηρέτηση των καθαρά τουριστικών

επιχειρήσεων, είναι εύκολο ν' αντιληφθεί κανείς ότι αποτελεί ένα μέσο καταπολέμησης της ανεργίας.

Ο τουρισμός επίσης παίζει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο και όσον αφορά την αλληλογνωριμία και κατά συνέπεια τη σωστότερη κατανόηση μεταξύ των διαφόρων λαών. Μπορεί να οδηγήσει στην εξάλειψη προκαταλήψεων και εσφαλμένων εντυπώσεων και, για τους πιο αισιόδοξους, να οδηγήσει στην εδραίωση της ειρήνης στον κόσμο.

Επιπλέον, βοηθά το άτομο να ξαναβρεί την ισορροπία του, οργανώνοντας κατάλληλα ένα σημαντικό τμήμα από το χρόνο που μένει ελεύθερος από τις δεσμεύσεις που προέρχονται από την εργασία του.

Του δίνει τη δυνατότητα να βρεθεί σε ένα περιβάλλον διαφορετικό από το συνηθισμένο του, μακριά από τα προβλήματα και τις πιέσεις της καθημερινής του ζωής, οικογενειακής και επαγγελματικής. Να δημιουργήσει νέες ανθρώπινες σχέσεις, να αποκτήσει νέες εμπειρίες, ακόμα και γνώσεις που να βοηθήσουν στην ανάπτυξη της προσωπικότητάς του.

Τα νέα κυρίως άτομα, δίνοντας διέξοδο στις αναζητήσεις τους για περισσότερη ελευθερία, διευρύνουν τους ορίζοντές τους και ικανοποιούν την ανάγκη τους για αναζήτηση.

Με τις δυνατότητες που δίνει ο τουρισμός, κατά κύριο λόγο ο ομαδικός αλλά και ο ατομικός ακόμη, έρχεται το άτομο σε επαφή με άγνωστους σ' αυτό μέχρι τότε λαούς και πολιτισμούς και είναι σε θέση να θαυμάσει η έστω να προβληματιστεί με τα δημιουργήματά τους.

Ταυτόχρονα, επιτυγχάνεται η προσέγγιση του κόσμου των πόλεων με τον κόσμο της υπαίθρου, η συμφιλίωση των ανθρώπων της πόλης με τη φύση από την οποία διαφορετικά θα είχαν αποκοπεί, με ολέθριες βέβαια επιπτώσεις για την ισορροπία τους.

Όλα αυτά τα έχει αντιληφθεί η Ευρωπαϊκά Κοινότητα και η Ελληνική Κυβέρνηση γι' αυτό και τα διάφορα επενδυτικά προγράμματα που προωθούνται στην χώρα μας, όπως το **LEADER+** δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στον τομέα του τουρισμού.

Βέβαια και η ανάπτυξη των άλλων τομέων που περιλαμβάνονται στα προγράμματα αυτά, έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με τον τουρισμό. Η ανάπτυξη της υπαίθρου και η βελτίωση της αγροτικής οικονομίας θα βελτιώσει το βιοτικό επίπεδο μεγάλου μέρους του ελληνικού

πληθυσμού, κάτι που θα συντελέσει και στην ανάπτυξη του τουρισμού.

Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι, η κρατική μέριμνα είναι το πρώτο σημαντικό βήμα μα και είναι η μοναδική ευκαιρία της ελληνικής υπαίθρου να διώξει από πάνω της το μανδύα του μειονεκτικού και χωρίς μέλλον τμήματος της χώρας. Με όπλα την ενεργοποίηση, τις πρωτότυπες ιδέες, την αγάπη για τα τοπικά προϊόντα, τη φύση και τον τοπικό πολιτισμό και την εθελοντική συνεργασία, το κράτος μα και οι ίδιοι οι κάτοικοι ακόμη και των πλέον ορεινών και μειονεκτικών περιοχών μπορούν να οδηγήσουν τον τόπο που ζουν αυτοί και τα παιδιά τους σε μια αειφόρο ανάπτυξη, σε μια ολοκληρωμένη ανάπτυξη που δεν θα έχει ημερομηνία λήξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο αγροτουρισμός ανταποκρίνεται ιδανικά στην ανάγκη αναζήτησης νέων κατευθύνσεων για την αναβάθμιση του τουρισμού μας - και νέων διεξόδων για την εθνική μας ανάπτυξη. Αποτελεί ένα μοντέλο ολιστικής βιώσιμης ανάπτυξης - αναζωογόνησης των ορεινών και περιφερειακών περιοχών της χώρας. Γεφυρώνει τις παραδοσιακές δραστηριότητες, που τείνουν να εξαφανιστούν, με τη σύγχρονη επιχειρηματική δράση - τον λαϊκό τεχνίτη και τον ντόπιο παραγωγό με τον σύγχρονο επενδυτή. Δημιουργεί πρόσθετο εισόδημα για τον αγρότη και γενικότερα για τις τοπικές κοινωνίες, επιμηκύνοντας την τουριστική περίοδο και συγκρατώντας τον πληθυσμό στην ύπαιθρο. Διασφαλίζει τη σύζευξη της οικονομικής ανάπτυξης με την φυσική ομορφιά και την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου.

Ο αγροτουρισμός, είναι το διαφορετικό - το ξεχωριστό - που όλοι αναζητούμε, στην εποχή αυτή της γενικευμένης μαζικοποίησης - του απρόσωπου τουρισμού και της απρόσωπης ζωής. Αποτελεί, ταυτόχρονα, και «οδηγό» για ν' ανακαλύψουμε - και ν' αναδείξουμε, όχι μόνο προς τους ξένους αλλά και προς τους συμπατριώτες μας - την άγνωστη χώρα μας και όλα όσα αυτή έχει να προσφέρει.

Η Ελλάδα είναι μια χώρα με μοναδικά πλεονεκτήματα για αγροτουριστική δραστηριότητα. Η ποικιλία που προσφέρει το γεωργικό τοπίο και οι δραστηριότητες που αναπτύσσουν οι Έλληνες γεωργοί, δύσκολα συναντιώνται. Παρόλα αυτά και ενώ εξαγγέλλονται προγράμματα, υλοποιούνται σεμινάρια, καταρτίζονται μελέτες, τα αποτελέσματα δεν είναι τα καλύτερα. Και αυτό γιατί οι

προσπάθειες δεν είναι προς τη σωστή κατεύθυνση. Γιατί λείπει η ουσία και το περιεχόμενο. Γιατί λείπει το <προιον>.

Αγροτουρισμός δεν είναι οι υποδομές. Δεν είναι τα καταλύματα, οι ταβέρνες και οι παραδοσιακοί φούρνοι. Αγροτουρισμός είναι να φέρεις τον φιλοξενούμενο μέσα στη μαγεία της γεωργίας. Να αγγίξει χώμα, να μαζέψει τα αυγά από τις κότες και να ζυμώσει μαζί με την γιαγιά. Να βρει έναν ευγενικό και φιλόξενο άνθρωπο που να αγαπάει τον τόπο του, να μιλάει μια ξένη γλώσσα και να έχει τις γνώσεις και τη δυνατότητα να τον βάλει μέσα στην καθημερινότητα της αγροτικής ζωής.

Χρειάζεται όμως σωστός σχεδιασμός και χάραξη συγκεκριμένης τουριστικής πολιτικής, συνεργασία και προσδιορισμός κοινών στόχων. Οι βιαστικές και απυκολόγητες ενέργειες πουθενά δεν οδήγησαν όλα αυτά τα χρόνια.

Αν όλα που έχω καταθέσει είναι γνωστά και χιλιοειπωμένα τότε **είναι καιρός να γίνουν πράξη** και να υιοθετηθούν από όλους όσους ασχολούνται με τον τουρισμό και ειδικότερα τον αγροτουρισμό στην Λευκάδα και στην Ελλάδα γενικότερα, ειδικά από αυτούς των οποίων οι επιχειρήσεις μένουν για αρκετό χρόνο εκτός λειτουργίας. **Συντήρηση δεν θέλει μόνο ο κτιριακός εξοπλισμός, αλλά και ο νους.**

ΜΕΡΟΣ Β΄
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

LEADER I

Στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας **LEADER I** πραγματοποιήθηκαν **1.732** έργα και δράσεις, από τα οποία **163** αφορούσαν ενέργειες τεχνικής στήριξης στην αγροτική ανάπτυξη, **154** επαγγελματική κατάρτιση, **807** επενδύσεις αγροτουρισμού, **258** επενδύσεις μικρών επιχειρήσεων και βιοτεχνιών, **264** επενδύσεις αξιοποίησης και εμπορίας της γεωργικής, δασοκομικής και αλιευτικής παραγωγής, τα **86** επενδύσεις αξιοποίησης και προστασίας του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Στις παρακάτω ενότητες θα αναλυθούν τα μέτρα που περιλαμβάνει το **LEADER 1**.

A. ΜΕΤΡΟ

“ΤΕΧΝΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ”

Στο Μέτρο 1 εντάχθηκαν **8** έργα και έχουν υλοποιηθεί όλα.

Στρατηγικοί στόχοι

Μέσα στους στρατηγικούς στόχους του προγράμματος ήταν η στήριξη της τοπικής οικονομικής δραστηριότητας για την αύξηση του ανταγωνισμού των τοπικών επιχειρηματικών φορέων.

Ο στόχος αυτός θεωρείται ότι έχει επιτευχθεί με τη στήριξη της παραγωγής και την προώθηση αγροτικών ή άλλων προϊόντων με ιδιαίτερο τοπικό χρώμα και αυτό έγινε με:

- Ø την καθιέρωση εμπορικού σήματος
- Ø την οργάνωση πωλήσεων
- Ø την έρευνα αγοράς
- Ø τη συμμετοχή σε εκθέσεις

Πορεία υλοποίησης του Μέτρου

Η τεχνική στήριξη του μέτρου βοήθησε σημαντικά τους φορείς που ήταν ενταγμένοι να αναπτύξουν τις δραστηριότητές τους, με τη βοήθεια σύγχρονης τεχνολογίας και μελετών και τους πρόσφερε τις κατάλληλες γνώσεις για να βελτιώσουν τις συνθήκες εμπορίας των προϊόντων τους. Βέβαια υπήρξαν και υπάρχουν, σοβαρές ελλείψεις σε τεχνική υποδομή και εκ του αποτελέσματος εκτιμάται ότι δεν αξιοποιήθηκαν στο μέτρο του δυνατού, οι δυνατότητες του προγράμματος για ποιοτικά άλματα στην εμφάνιση και διακίνηση των προϊόντων.

Δείκτες επιπτώσεων Μέτρου (ΠΙΝΑΚΑΣ 1)

α. Επιπτώσεις στο παραγωγικό περιβάλλον	
Αύξηση αγροτικού και τοπικού εισοδήματος	υ
Στήριξη της απασχόλησης	υ
Βελτίωση της παραγωγικότητας με χρήση σύγχρονης τεχνολογίας	υ
Ορθολογική τουριστική παρέμβαση μέσα από ενιαία στρατηγική	υ
Τουριστική ανάπτυξη ήπιας μορφής	υ
Επιμήκυνση τουριστικής περιόδου (σε ημέρες)	υ
Βελτίωση ποιότητας παρεχόμενων υπηρεσιών	υ
Προώθηση τοπικών προϊόντων	υ
Στήριξη και προβολή τουριστικών προϊόντων	υ
Αύξηση συμπληρωματικού εισοδήματος	υ
Σύνδεση εκπαίδευσης με την πράξη	
Αύξηση επισκεπτών στην περιοχή	
Τουριστική προβολή περιοχής	
Αξιοποίηση έργων υποδομής του Κ.Π.Σ.	
Προβολή τοπικού προγράμματος	υ

Αξιοποίηση τοπικής αγροτικής παραγωγής	u
Οργανωμένη προσφορά υπηρεσιών	u
Στήριξη πρωτοβουλιών των γυναικών	
Στήριξη ΜΜΕ με έμφαση στον εκσυγχρονισμό, την παραγωγικότητα και την καινοτομία	
Αύξηση ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ	
Αξιοποίηση συγκριτικού πλεονεκτήματος της περιοχής	u
Αξιοποίηση κτηνοτροφικής παραγωγής και στήριξη κτηνοτρόφων	
Στήριξη παραγωγής νέων προϊόντων και υπηρεσιών	
Βελτίωση χρονοαποστάσεων και μείωση διάρκειας μετακινήσεων	
Αύξηση επιβατικής κίνησης	
Αύξηση εμπορευματικής κίνησης	
Αύξηση τοπικού εισοδήματος	u
Αύξηση αναλογίας κλινών ανά 1000 κατοίκους	
Αύξηση αριθμού θέσεων εργασίας	
Νέα συμβόλαια συνεργασίας	u u
Εφαρμογή προγραμμάτων προώθησης	u u
Αύξηση ενδιαφέροντος των κατοίκων για πληροφόρηση και αξιοποίηση των χρηματοδοτικών δυνατοτήτων	
β. Επιπτώσεις στο φυσικό - πολιτιστικό περιβάλλον	
Ανάδειξη και αξιοποίηση τουριστικών πόρων	u u
Αναβάθμιση περιοχής	u u
Καλλιέργεια οικολογικής συνείδησης	
Αξιοποίηση περιοχών φυσικού κάλλους	
Διατήρηση και προβολή πολιτιστικής κληρονομιάς	
Προστασία περιβάλλοντος και βελτίωση ποιότητας ζωής	
Αξιοποίηση παραδοσιακής κληρονομιάς	
Αναβίωση παραδοσιακών μεθόδων παραγωγής	
Προστασία πανίδας και χλωρίδας της περιοχής	
Προβολή ιστορικών και φυσικών πλεονεκτημάτων της περιοχής	
γ. Επιπτώσεις στο κοινωνικό περιβάλλον	
Συγκράτηση του πληθυσμού στον αγροτικό χώρο	u
Στήριξη κοινωνικών δραστηριοτήτων	
Βελτίωση κοινωνικής υποδομής	
Σύνδεση μεταναστών με τον τόπο καταγωγής	
Ενίσχυση αθλητικών δραστηριοτήτων	
Βελτίωση συνθηκών ζωής στους ορεινούς οικισμούς	
Αύξηση ατόμων που καταρτίζονται για να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα από τη διαφοροποίηση της εργασίας και τις νέες ανάγκες που προκύπτουν από τη διαδικασία κατευθυνόμενης ανάπτυξης	
Αύξηση πολιτιστικής κίνησης και ανάδειξη πολιτιστικής ταυτότητας	
Ενθάρρυνση τοπικών πρωτοβουλιών	

* Οι δείκτες επιπτώσεων απεικονίζονται με αναγραφή της ένδειξης u στο σημείο που αντιστοιχεί

B. ΜΕΤΡΟ

“ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ”

Στο **Μέτρο 2** (επαγγελματική κατάρτιση) εντάχθηκαν αρχικά 5 δράσεις από τις οποίες έχουν υλοποιηθεί οι 4.

Στρατηγικοί στόχοι

Στόχος του προγράμματος ήταν η αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού για να μπορεί να αξιοποιήσει τις υπάρχουσες δυνατότητες, να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για ανάπτυξη νέων και κυρίως για την επιτυχία του ίδιου του προγράμματος. Τα εκπαιδευτικά σεμινάρια απευθύνονταν σε ήδη απασχολούμενους στις επιχειρήσεις αλλά και σε ανέργους με σκοπό την διατήρηση αλλά και την δημιουργία θέσεων εργασίας μέσα από την εξειδίκευση, και την εισαγωγή καινοτόμων τεχνικών στην παραγωγή.

Πορεία υλοποίησης του Μέτρου

Το μέτρο αυτό είχε πολύ μικρό ειδικό βάρος στο συνολικό πρόγραμμα (ποσοστό μόλις 1,5 %). Εκτιμάται ότι σε μεγάλο βαθμό αξιοποιήθηκε στην σωστή κατεύθυνση της κινητοποίησης των φορέων υλοποίησης για ενεργητική συμμετοχή στο πρόγραμμα.

Δείκτες επιπτώσεων Μέτρου

α. Επιπτώσεις στο παραγωγικό περιβάλλον		
Αύξηση αγροτικού και τοπικού εισοδήματος		υ
Στήριξη της απασχόλησης		υ
Βελτίωση της παραγωγικότητας με χρήση σύγχρονης τεχνολογίας		υ
Ορθολογική τουριστική παρέμβαση μέσα από ενιαία στρατηγική		
Τουριστική ανάπτυξη ήπιας μορφής		υ
Επιμήκυνση τουριστικής περιόδου (σε ημέρες)		
Βελτίωση ποιότητας παρεχόμενων υπηρεσιών		
Προώθηση τοπικών προϊόντων		υ
Στήριξη και προβολή τουριστικών προϊόντων		
Αύξηση συμπληρωματικού εισοδήματος		υ
Βελτίωση συνθηκών ζωής στους ορεινούς οικισμούς		υ
Αύξηση ατόμων που καταρτίζονται για να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα από τη διαφοροποίηση της εργασίας και τις νέες ανάγκες που προκύπτουν από τη διαδικασία κατευθυνόμενης ανάπτυξης		υ
Αύξηση πολιτιστικής κίνησης και ανάδειξη πολιτιστικής ταυτότητας		
Ενθάρρυνση τοπικών πρωτοβουλιών		

* Οι δείκτες επιπτώσεων απεικονίζονται με αναγραφή της ένδειξης **υ** στο σημείο που αντιστοιχεί

Γ. ΜΕΤΡΟ

“ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ”

Στο **Μέτρο 3** (αγροτουρισμός) εντάχθηκαν αρχικά **20** έργα, μετά τις συμπληρωματικές αυξήσεις έγιναν **31** τα οποία έχουν υλοποιηθεί στο σύνολό τους.

Ο αγροτουρισμός αποτέλεσε τον κορμό του προγράμματος με επενδύσεις κύρια σε καταλύματα που εντοπίζονται στην περιοχή Γρεβενών (ορεινός όγκος Πίνδου).

Στρατηγικοί στόχοι

Στόχος του προγράμματος ήταν η ανάδειξη τουριστικών πόρων και η οργάνωση στοιχειώδους τουριστικής υποδομής. Η υποδομή αυτή ήταν αναγκαία για να στηριχθεί οποιαδήποτε προσπάθεια προσέλκυσης επισκεπτών, σύνδεση μεταναστών με τον τόπο καταγωγής τους μέσα από την ανάδειξη και αξιοποίηση χώρων φυσικού κάλλους, αναψυχής, και λειτουργία καταλυμάτων.

Για το λόγο αυτό έχει γίνει:

- √ ανακαίνιση ξενώνων
- √ δημιουργία και εξοπλισμός ενοικιαζόμενων δωματίων
δημιουργία χώρων αναψυχής και περιπάτων
- √ γραφείο (περίπτερο) προβολής, πληροφόρησης και προώθησης
προϊόντων, δραστηριοτήτων και χαρακτηριστικών της περιοχής
- √ δημιουργία αναψυκτηρίων
- √ γραφείο διαχείρισης αγροτουρισμού
- √ αναστήλωση μνημείου αγροτικής παραγωγής κλπ.

Πορεία υλοποίησης του Μέτρου

Η πορεία υλοποίησης του μέτρου κρίνεται θετική.

Τα μέχρι στιγμής αποτελέσματα από την παρέμβαση στον αγροτουρισμό κρίνονται ιδιαίτερα ενθαρρυντικά. Το πρόγραμμα **LEADER** είναι ενταγμένο στην αναπτυξιακή λογική της τοπικής

κοινωνίας, σύμφωνα με την οποία ο τουρισμός αποτελεί προτεραιότητα της αναπτυξιακής διαδικασίας στον Νομό Γρεβενών.

Με σημείο αναφοράς το χιονοδρομικό κέντρο Βασιλίτσας έχει αναπτυχθεί αξιόλογη κίνηση με παράλληλη αύξηση της ζήτησης υπηρεσιών διαμονής, διατροφής και άλλων δραστηριοτήτων.

Εδώ θα αναφέρουμε τα έργα που υλοποιήθηκαν στο μέτρο αυτό, μιας και αφορούν τον τομέα του τουρισμού.

Έργα Μέτρου 3 LEADER I

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ / ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΤΟΠΟΣ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΠΟΣΟ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗΣ
Εκσυγχρονισμός Ξενώνα	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΕΡΑΤΥΡΑΣ	ΕΡΑΤΥΡΑ	44.128.571	30.890.000
Ενοικιαζόμενα δωμάτια	ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ	ΝΕΡΑΪΔΑ	13.000.000	7.800.000
Ολοκλήρωση ναυταθλητικών εγκαταστάσεων	ΝΑΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΛΙΜΝΗ ΠΟΛΥΦΥΤΟΥ	9.058.300	6.340.810
Κατασκηνώσεις στην Αγία Τριάδα	ΔΗΜΟΣ ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ	ΒΕΛΒΕΝΤΟ	84.505.495	59.153.847
Ξενώνας, επιμορφωτικό κέντρο	ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΒΙΩΝ	ΣΕΡΒΙΑ	162.635.610	113.844.927
Οργάνωση βοτανικού κήπου	ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΒΙΩΝ	ΣΕΡΒΙΑ	32.657.000	22.859.900
Οργάνωση χώρου αναψυχής	ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΠΟΛΗΣ	ΝΕΑΠΟΛΗ	18.430.000	11.058.000
Γραφείο Τουρισμού - Προβολής	ΔΗΜΟΣ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ	ΣΙΑΤΙΣΤΑ	10.196.000	7.137.200
Ενοικιαζόμενα δωμάτια	ΓΚΟΛΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ	ΡΟΔΙΑ	20.333.333	12.200.000
Σύνολο			1.077.485.282	690.623.108

Δείκτες επιπτώσεων Μέτρου

α. Επιπτώσεις στο παραγωγικό περιβάλλον	
Αύξηση αγροτικού και τοπικού εισοδήματος	5
Στήριξη της απασχόλησης	5
Βελτίωση της παραγωγικότητας με χρήση σύγχρονης τεχνολογίας	
Ορθολογική τουριστική παρέμβαση μέσα από ενιαία στρατηγική	5
Τουριστική ανάπτυξη ήπιας μορφής	5
Επιμήκυνση τουριστικής περιόδου (σε ημέρες)	5
Βελτίωση ποιότητας παρεχόμενων υπηρεσιών	5
Προώθηση τοπικών προϊόντων	5
Στήριξη και προβολή τουριστικών προϊόντων	
Αύξηση συμπληρωματικού εισοδήματος	5
Σύνδεση εκπαίδευσης με την πράξη	
Αύξηση επισκεπτών στην περιοχή	5
Τουριστική προβολή περιοχής	5
Αξιοποίηση έργων υποδομής του Κ.Π.Σ.	5
Προβολή τοπικού προγράμματος	5
Αξιοποίηση τοπικής αγροτικής παραγωγής	5
Οργανωμένη προσφορά υπηρεσιών	5
Στήριξη πρωτοβουλιών των γυναικών	
Στήριξη Μ.Μ.Ε. με έμφαση στον εκσυγχρονισμό, την παραγωγικότητα και την καινοτομία	
Αύξηση ανταγωνιστικότητας των Μ.Μ.Ε.	
Αξιοποίηση συγκριτικού πλεονεκτήματος της περιοχής	5
Αξιοποίηση κτηνοτροφικής παραγωγής και στήριξη κτηνοτρόφων	
Στήριξη παραγωγής νέων προϊόντων και υπηρεσιών	
Βελτίωση χρονοαποστάσεων και μείωση διάρκειας μετακινήσεων	
Αύξηση επιβατικής κίνησης	
Αύξηση εμπορευματικής κίνησης	
Αύξηση τοπικού εισοδήματος	5
Αύξηση αναλογίας κλινών ανά 1000 κατοίκους	5
Αύξηση αριθμού θέσεων εργασίας	5
Νέα συμβόλαια συνεργασίας	
Εφαρμογή προγραμμάτων προώθησης	
Αύξηση ενδιαφέροντος των κατοίκων για πληροφόρηση και αξιοποίηση των χρηματοδοτικών δυνατοτήτων	

β. Επιπτώσεις στο φυσικό - πολιτιστικό περιβάλλον	
Ανάδειξη και αξιοποίηση τουριστικών πόρων	υ
Αναβάθμιση περιοχής	υ
Καλλιέργεια οικολογικής συνείδησης	υ
Αξιοποίηση περιοχών φυσικού κάλλους	υ
Διατήρηση και προβολή πολιτιστικής κληρονομιάς	υ
Προστασία περιβάλλοντος και βελτίωση ποιότητας ζωής	υ
Αξιοποίηση παραδοσιακής κληρονομιάς	υ
Αναβίωση παραδοσιακών μεθόδων παραγωγής	
Προστασία πανίδας και χλωρίδας της περιοχής	υ
Προβολή ιστορικών και φυσικών πλεονεκτημάτων της περιοχής	υ
γ. Επιπτώσεις στο κοινωνικό περιβάλλον	
Συγκράτηση του πληθυσμού στον αγροτικό χώρο	υ
Στήριξη κοινωνικών δραστηριοτήτων	
Βελτίωση κοινωνικής υποδομής	
Σύνδεση μεταναστών με τον τόπο καταγωγής	υ
Ενίσχυση αθλητικών δραστηριοτήτων	υ
Βελτίωση συνθηκών ζωής στους ορεινούς οικισμούς	υ
Αύξηση ατόμων που καταρτίζονται για να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα από τη διαφοροποίηση της εργασίας και τις νέες ανάγκες που προκύπτουν από τη διαδικασία κατευθυνόμενης ανάπτυξης	
Αύξηση πολιτιστικής κίνησης και ανάδειξη πολιτιστικής ταυτότητας	υ
Ενθάρρυνση τοπικών πρωτοβουλιών	υ

* Οι δείκτες επιπτώσεων απεικονίζονται με αναγραφή της ένδειξης **υ** στο σημείο που αντιστοιχεί

Δ. ΜΕΤΡΟ

“ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ (ΜΜΕ)”

Στο **Μέτρο 4** (*μικρομεσαίες επιχειρήσεις*) εντάχθηκαν αρχικά **4** έργα μετά τις συμπληρωματικές αυξήσεις έγιναν **8** τα οποία και υλοποιήθηκαν στο σύνολό τους.

Στρατηγικοί στόχοι

Οι μικρές μεταποιητικές επιχειρήσεις αποτελούν εναλλακτική λύση τόσο από άποψη εισοδήματος, όσο και απασχόλησης. Οι επενδύσεις που ενισχύονται από το πρόγραμμα έχουν σα στόχο τη διαμόρφωση ευνοϊκού επιχειρηματικού κλίματος, ειδικά στους νέους, ώστε να αξιοποιηθούν υπαρκτές πρώτες ύλες και ανθρώπινο δυναμικό για μια κατά το δυνατόν σφαιρική ανάπτυξη.

Πρέπει να αναφέρουμε εδώ ότι ενισχύθηκαν κυρίως επιχειρήσεις που είχαν μικρές δυνατότητες πρόσβασης σε χρηματοδοτικά προγράμματα.

Πορεία υλοποίησης του Μέτρου

Η πορεία του μέτρου κρίνεται θετική όχι μόνο επειδή οι προβλεπόμενες δαπάνες υλοποιήθηκαν αλλά κυρίως γιατί ενισχύθηκαν σοβαρές τοπικές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες, οι οποίες ήδη άρχισαν να αποδίδουν.

Δείκτες επιπτώσεων του μέτρου

α.	Επιπτώσεις στο παραγωγικό περιβάλλον	
	Αύξηση αγροτικού και τοπικού εισοδήματος	υ
	Στήριξη της απασχόλησης	υ
	Βελτίωση της παραγωγικότητας με χρήση σύγχρονης τεχνολογίας	υ
	Ορθολογική τουριστική παρέμβαση μέσα από ενιαία στρατηγική	
	Τουριστική ανάπτυξη ήπιας μορφής	
	Επιμήκυνση τουριστικής περιόδου (σε ημέρες)	
	Βελτίωση ποιότητας παρεχόμενων υπηρεσιών	
	Προώθηση τοπικών προϊόντων	
	Στήριξη και προβολή τουριστικών προϊόντων	
	Αύξηση συμπληρωματικού εισοδήματος	
	Σύνδεση εκπαίδευσης με την πράξη	
	Αύξηση επισκεπτών στην περιοχή	
	Τουριστική προβολή περιοχής	
	Αξιοποίηση έργων υποδομής του Κ.Π.Σ.	
	Προβολή τοπικού προγράμματος	
	Αξιοποίηση τοπικής αγροτικής παραγωγής	
	Οργανωμένη προσφορά υπηρεσιών	
	Στήριξη πρωτοβουλιών των γυναικών	
	Στήριξη Μ.Μ.Ε. με έμφαση στον εκσυγχρονισμό, την παραγωγικότητα και την καινοτομία	υ
	Αύξηση ανταγωνιστικότητας των Μ.Μ.Ε.	υ
	Αξιοποίηση συγκριτικού πλεονεκτήματος της περιοχής	
	Αξιοποίηση κτηνοτροφικής παραγωγής και στήριξη κτηνοτρόφων	
	Στήριξη παραγωγής νέων προϊόντων και υπηρεσιών	
	Βελτίωση χρονοαποστάσεων και μείωση διάρκειας μετακινήσεων	
	Αύξηση επιβατικής κίνησης	
	Αύξηση εμπορευματικής κίνησης	
	Αύξηση τοπικού εισοδήματος	υ
	Αύξηση αναλογίας κλινών ανά 1000 κατοίκους	
	Αύξηση αριθμού θέσεων εργασίας	υ
	Νέα συμβόλαια συνεργασίας	
	Εφαρμογή προγραμμάτων προώθησης	
	Αύξηση ενδιαφέροντος των κατοίκων για πληροφόρηση και αξιοποίηση των χρηματοδοτικών δυνατοτήτων	
β.	Επιπτώσεις στο φυσικό - πολιτιστικό περιβάλλον	
	Ανάδειξη και αξιοποίηση τουριστικών πόρων	
	Αναβάθμιση περιοχής	
	Καλλιέργεια οικολογικής συνείδησης	
	Αξιοποίηση περιοχών φυσικού κάλλους	
	Διατήρηση και προβολή πολιτιστικής κληρονομιάς	υ
	Προστασία περιβάλλοντος και βελτίωση ποιότητας ζωής	
	Αξιοποίηση παραδοσιακής κληρονομιάς	υ
	Αναβίωση παραδοσιακών μεθόδων παραγωγής	
	Προστασία πανίδας και χλωρίδας της περιοχής	
	Προβολή ιστορικών και φυσικών πλεονεκτημάτων της περιοχής	

γ.	Επιπτώσεις στο κοινωνικό περιβάλλον	u
	<p>Συγκράτηση του πληθυσμού στον αγροτικό χώρο Στήριξη κοινωνικών δραστηριοτήτων Βελτίωση κοινωνικής υποδομής Σύνδεση μεταναστών με τον τόπο καταγωγής Ενίσχυση αθλητικών δραστηριοτήτων Βελτίωση συνθηκών ζωής στους ορεινούς οικισμούς Αύξηση ατόμων που καταρτίζονται για να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα από τη διαφοροποίηση της εργασίας και τις νέες ανάγκες που προκύπτουν από τη διαδικασία κατευθυνόμενης ανάπτυξης Αύξηση πολιτιστικής κίνησης και ανάδειξη πολιτιστικής ταυτότητας Ενθάρρυνση τοπικών πρωτοβουλιών</p>	

* Οι δείκτες επιπτώσεων απεικονίζονται με αναγραφή της ένδειξης **u** στο σημείο που αντιστοιχεί

Ε. ΜΕΤΡΟ

“ΕΠΙΤΟΠΟΥ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ)”

Στο **Μέτρο 5** (επιτόπου αξιοποίηση και εμπορεία των τοπικών προϊόντων) εντάχθηκαν αρχικά 7 έργα μετά τις συμπληρωματικές αυξήσεις έγιναν 11 τα οποία έχουν υλοποιηθεί στο σύνολό τους.

Στρατηγικοί στόχοι

Οι μικρές εκτάσεις από δυναμικές καλλιέργειες δεν ευνόησαν την ανάπτυξη μεταποιητικών επιχειρήσεων που να αξιοποιούν την τοπική γεωργική παραγωγή. Οι Συνεταιρισμοί που δραστηριοποιούνται μέσα στην περιοχή **LEADER** και ασκούν κάποια δραστηριότητα μεταποιητική με τον ένα ή τον άλλο τρόπο βοηθήθηκαν από το πρόγραμμα.

Σε αντίθεση με την γεωργία, η κτηνοτροφία μπορούμε να πούμε ότι είναι αναπτυγμένη, αφού αποτελείται από χιλιάδες αιγοπρόβατα και συντηρεί μεγάλο μέρος του πληθυσμού. Έχουμε μεγάλη παραγωγή γάλακτος στην περιοχή η οποία σχεδόν στο σύνολο της, χρησιμοποιείται για την παρασκευή τυριού και η άριστη ποιότητα είναι το κυριότερο πλεονέκτημά της.

Το μέτρο αυτό περιλαμβάνει ενέργειες που αποβλέπουν στον εκσυγχρονισμό της παραγωγής, την διεύρυνση των προσφερόμενων προϊόντων, την οργανωτική ανασυγκρότηση των επιχειρήσεων, την επέκταση σε νέες αγορές, την δημιουργία και προώθηση προϊόντων ονομασίας προέλευσης που θα καλύπτουν είτε τις ανάγκες του αγροτουρισμού, είτε άλλες εσωτερικές ή εξωτερικές αγορές. Θα αποτελέσουν δε κίνητρο για συγκράτηση πληθυσμού στην περιοχή.

Η ενίσχυση τυροκομικών μονάδων για αγορά σύγχρονου εξοπλισμού δίνει το στίγμα και για άλλες μονάδες που λειτουργούν με παραδοσιακή μορφή.

Πορεία υλοποίησης του Μέτρου

Η πορεία υλοποίησης του μέτρου κρίνεται ιδιαίτερα θετική. Η υλοποίηση των ενεργειών έχει ενισχύσει τις ανταγωνιστικές δυνατότητες των τοπικών επιχειρήσεων και επιπλέον έχει δημιουργήσει ευνοϊκό επιχειρηματικό περιβάλλον για νέες δραστηριότητες. Επίσης έχει βοηθήσει τη διασύνδεση της τοπικής παραγωγής μέσα από τυποποίηση, συσκευασία και προώθηση τοπικών προϊόντων, με την τουριστική αγορά και την γενικότερη προβολή της περιοχής.

Δείκτες επιπτώσεων Μέτρου

α. Επιπτώσεις στο παραγωγικό περιβάλλον	
Αύξηση αγροτικού και τοπικού εισοδήματος	2
Στήριξη της απασχόλησης	2
Βελτίωση της παραγωγικότητας με χρήση σύγχρονης τεχνολογίας	2
Ορθολογική τουριστική παρέμβαση μέσα από ενιαία στρατηγική	
Τουριστική ανάπτυξη ήπιας μορφής	
Επιμήκυνση τουριστικής περιόδου (σε ημέρες)	
Βελτίωση ποιότητας παρεχόμενων υπηρεσιών	
Προώθηση τοπικών προϊόντων	2
Στήριξη και προβολή τουριστικών προϊόντων	
Αύξηση συμπληρωματικού εισοδήματος	2
Σύνδεση εκπαίδευσης με την πράξη	
Αύξηση επισκεπτών στην περιοχή	
Τουριστική προβολή περιοχής	
Αξιοποίηση έργων υποδομής του Κ.Π.Σ.	
Προβολή τοπικού προγράμματος	2
Αξιοποίηση τοπικής αγροτικής παραγωγής	2
Οργανωμένη προσφορά υπηρεσιών	
Στήριξη πρωτοβουλιών των γυναικών	2
Στήριξη ΜΜΕ με έμφαση στον εκσυγχρονισμό, την παραγωγικότητα και την καινοτομία	2
Αύξηση ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ	2
Αξιοποίηση συγκριτικού πλεονεκτήματος της περιοχής	
Αξιοποίηση κτηνοτροφικής παραγωγής και στήριξη κτηνοτρόφων	2
Στήριξη παραγωγής νέων προϊόντων και υπηρεσιών	
Βελτίωση χρονοαποστάσεων και μείωση διάρκειας μετακινήσεων	
Αύξηση επιβατικής κίνησης	
Αύξηση εμπορευματικής κίνησης	
Αύξηση τοπικού εισοδήματος	2
Αύξηση αναλογίας κλινών ανά 1000 κατοίκους	
Αύξηση αριθμού θέσεων εργασίας	2
Νέα συμβόλαια συνεργασίας	
Εφαρμογή προγραμμάτων προώθησης	2

	Αύξηση ενδιαφέροντος των κατοίκων για πληροφόρηση και αξιοποίηση των χρηματοδοτικών δυνατοτήτων	
β.	Επιπτώσεις στο φυσικό - πολιτιστικό περιβάλλον	
	Ανάδειξη και αξιοποίηση τουριστικών πόρων	
	Αναβάθμιση περιοχής	
	Καλλιέργεια οικολογικής συνείδησης	
	Αξιοποίηση περιοχών φυσικού κάλλους	
	Διατήρηση και προβολή πολιτιστικής κληρονομιάς	
	Προστασία περιβάλλοντος και βελτίωση ποιότητας ζωής	
	Αξιοποίηση παραδοσιακής κληρονομιάς	
	Αναβίωση παραδοσιακών μεθόδων παραγωγής	
	Προστασία πανίδας και χλωρίδας της περιοχής	υ
	Προβολή ιστορικών και φυσικών πλεονεκτημάτων της περιοχής	
γ.	Επιπτώσεις στο κοινωνικό περιβάλλον	
	Συγκράτηση του πληθυσμού στον αγροτικό χώρο	υ
	Στήριξη κοινωνικών δραστηριοτήτων	
	Βελτίωση κοινωνικής υποδομής	
	Σύνδεση μεταναστών με τον τόπο καταγωγής	
	Ενίσχυση αθλητικών δραστηριοτήτων	
	Βελτίωση συνθηκών ζωής στους ορεινούς οικισμούς	
	Αύξηση ατόμων που καταρτίζονται για να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα από τη διαφοροποίηση της εργασίας και τις νέες ανάγκες που προκύπτουν από τη διαδικασία κατευθυνόμενης ανάπτυξης	
	Αύξηση πολιτιστικής κίνησης και ανάδειξη πολιτιστικής ταυτότητας	
	Ενθάρρυνση τοπικών πρωτοβουλιών	

* Οι δείκτες επιπτώσεων απεικονίζονται με αναγραφή της ένδειξης **υ** στο σημείο που αντιστοιχεί

ΣΤ. ΜΕΤΡΟ

“ΕΡΓΑ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑ”

Στο **Μέτρο 6** (έργα τεχνικής υποδομής και άλλα) εντάχθηκαν αρχικά 5 έργα μετά τις συμπληρωματικές αυξήσεις έγιναν 7 τα οποία έχουν υλοποιηθεί στο σύνολό τους.

Το μέτρο περιλαμβάνει έργα και ενέργειες με εντελώς διαφορετικό περιεχόμενο και σκοπό, τα οποία όμως ξεχωριστά εκπληρώνουν τους στόχους του προγράμματος, είτε αυτόνομα, είτε συμπληρωματικά προς άλλα έργα ή ενέργειες.

Στρατηγικοί στόχοι

Σημαντικό μέρος αποτελούν έργα όπως :

- ✓ **οδική σύνδεση και**
- ✓ **περιπατητικό μονοπάτι**

τα οποία βοηθούν την λειτουργία και ανάδειξη τουριστικών πόλων ή ολοκληρώνουν το δίκτυο της περιοχής.

Η οδική σύνδεση είναι έργο που διευκολύνει την εύκολη πρόσβαση, την ταχύτητα επικοινωνίας και την δυνατότητα καλύτερης αξιοποίησης του δικτύου μέσα από κατευθυνόμενη κίνηση των επισκεπτών.

Η υλοποίησή του έχει συμβάλλει στην συγκοινωνιακή σύνδεση τμημάτων της περιοχής δράσης μεταξύ τους και με τον τρόπο αυτό θα βοηθηθεί η δράση των περιοχών αυτών μέσα από ενιαία στρατηγική και αμφίδρομη τροφοδότηση των υποπεριοχών μεταξύ τους.

Επίσης, το μέτρο περιλαμβάνει έργα αξιοποίησης του φυσικού τοπίου - **Διαμορφώσεις χώρων αναψυχής**, έργα διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς-**Λαογραφικό Μουσείο**, καθώς και ένα σύγχρονο **εδαφολογικό εργαστήριο** για αναλύσεις εδάφους, νερών, φυλλοδιαγνωστικής κλπ. με βασικό σκοπό την στήριξη του πρωτογενή τομέα.

Πορεία υλοποίησης του Μέτρου

Η πορεία υλοποίησης του μέτρου κρίνεται ιδιαίτερα θετική. Η υλοποίηση των ενεργειών έχει ενισχύσει τις ανταγωνιστικές δυνατότητες των τοπικών επιχειρήσεων και επιπλέον έχει δημιουργήσει ευνοϊκό επιχειρηματικό περιβάλλον για νέες δραστηριότητες. Επίσης έχει βοηθήσει τη διασύνδεση της τοπικής παραγωγής μέσα από τυποποίηση, συσκευασία και προώθηση τοπικών προϊόντων, με την τουριστική αγορά και την γενικότερη προβολή της περιοχής.

Εδώ αναφέρονται τα έργα του μέτρου αυτού, μιας και έχουν άμεση σχέση με τον τουρισμό.

Δείκτες επιπτώσεων Μέτρου

α. Επιπτώσεις στο παραγωγικό περιβάλλον	
Αύξηση αγροτικού και τοπικού εισοδήματος	u
Στήριξη της απασχόλησης	
Βελτίωση της παραγωγικότητας με χρήση σύγχρονης τεχνολογίας	
Ορθολογική τουριστική παρέμβαση μέσα από ενιαία στρατηγική	u
Τουριστική ανάπτυξη ήπιας μορφής	
Επιμήκυνση τουριστικής περιόδου (σε ημέρες)	
Βελτίωση ποιότητας παρεχόμενων υπηρεσιών	
Προώθηση τοπικών προϊόντων	u
Στήριξη και προβολή τουριστικών προϊόντων	
Αύξηση συμπληρωματικού εισοδήματος	
Σύνδεση εκπαίδευσης με την πράξη	
Αύξηση επισκεπτών στην περιοχή	
Τουριστική προβολή περιοχής	
Αξιοποίηση έργων υποδομής του Κ.Π.Σ.	
Προβολή τοπικού προγράμματος	
Αξιοποίηση τοπικής αγροτικής παραγωγής	
Οργανωμένη προσφορά υπηρεσιών	
Στήριξη πρωτοβουλιών των γυναικών	
Στήριξη ΜΜΕ με έμφαση στον εκσυγχρονισμό, την παραγωγικότητα και την καινοτομία	u
Αύξηση ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ	
Αξιοποίηση συγκριτικού πλεονεκτήματος της περιοχής	
Αξιοποίηση κτηνοτροφικής παραγωγής και στήριξη	

κτηνοτρόφων	
Στήριξη παραγωγής νέων προϊόντων και υπηρεσιών	
Βελτίωση χρονοαποστάσεων και μείωση διάρκειας μετακινήσεων	υ
Αύξηση επιβατικής κίνησης	υ
Αύξηση εμπορευματικής κίνησης	υ
Αύξηση τοπικού εισοδήματος	υ
Αύξηση αναλογίας κλινών ανά 1000 κατοίκους	
Αύξηση αριθμού θέσεων εργασίας	υ
Νέα συμβόλαια συνεργασίας	
Εφαρμογή προγραμμάτων προώθησης	
Αύξηση ενδιαφέροντος των κατοίκων για πληροφόρηση και αξιοποίηση των χρηματοδοτικών δυνατοτήτων	
β. Επιπτώσεις στο φυσικό - πολιτιστικό περιβάλλον	
Ανάδειξη και αξιοποίηση τουριστικών πόρων	υ
Αναβάθμιση περιοχής	υ
Καλλιέργεια οικολογικής συνείδησης	
Αξιοποίηση περιοχών φυσικού κάλλους	υ
Διατήρηση και προβολή πολιτιστικής κληρονομιάς	υ
Προστασία περιβάλλοντος και βελτίωση ποιότητας ζωής	υ
Αξιοποίηση παραδοσιακής κληρονομιάς	υ
Αναβίωση παραδοσιακών μεθόδων παραγωγής	υ
Προστασία πανίδας και χλωρίδας της περιοχής	
Προβολή ιστορικών και φυσικών πλεονεκτημάτων της περιοχής	
γ. Επιπτώσεις στο κοινωνικό περιβάλλον	
Συγκράτηση του πληθυσμού στον αγροτικό χώρο	υ
Στήριξη κοινωνικών δραστηριοτήτων	υ
Βελτίωση κοινωνικής υποδομής	
Σύνδεση μεταναστών με τον τόπο καταγωγής	υ
Ενίσχυση αθλητικών δραστηριοτήτων	
Βελτίωση συνθηκών ζωής στους ορεινούς οικισμούς	υ
Αύξηση ατόμων που καταρτίζονται για να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα από τη διαφοροποίηση της εργασίας και τις νέες ανάγκες που προκύπτουν από τη διαδικασία κατευθυνόμενης ανάπτυξης	
Αύξηση πολιτιστικής κίνησης και ανάδειξη πολιτιστικής ταυτότητας	υ
Ενθάρρυνση τοπικών πρωτοβουλιών	

* Οι δείκτες επιπτώσεων απεικονίζονται με αναγραφή της ένδειξης **υ** στο σημείο που αντιστοιχεί

Έργα Μέτρου 6 του LEADER I

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ / ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΤΟΠΟΣ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΠΟΣΟ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗΣ
Διαμόρφωση χώρου αναψυχής	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΕΛΑΤΗΣ	ΕΛΑΤΗ	8.771.404	6.139.983
Περιπατητικός διάδρομος στη θέση φαράγγι	ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΒΙΩΝ	ΣΕΡΒΙΑ	41.835.000	29.284.500
Αναπαλαίωση Αγροτικού-Λαογραφικού Μουσείου	ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ	ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	34.857.143	24.400.000
Οδική Σύνδεση Βλάστης-Σισανίου	ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΒΛΑΣΤΗ-ΣΙΣΑΝΙ	117.550.000	78.888.946
Έργα διαμόρφωσης στην είσοδο του Νομού	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΠΟΛΥΡΡΑΧΟΥ	ΠΟΛΥΡΡΑΧΟΣ	13.800.000	9.660.000
Εξοπλισμός-εγκατάσταση εδαφολογικού εργαστηρίου	Ε.Γ.Σ. ΚΟΖΑΝΗΣ-ΣΕΡΒΙΩΝ	ΣΕΡΒΙΑ	28.499.000	19.949.300
Εκτύπωση ιστορικών-λαογραφικών εντύπων	ΚΑΣΤΡΑ ΣΕΡΒΙΩΝ	ΣΕΡΒΙΑ	5.172.000	3.620.400
Σύνολο			250.484.547	171.943.129

Z. ΜΕΤΡΟ

“ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ”

Στρατηγικοί στόχοι

Για την υλοποίηση του προγράμματος **LEADER** απαιτήθηκε η δημιουργία ειδικού τμήματος, με δική του στελέχωση και εξοπλισμό, μέσα στην ANKO Α.Ε. για να καλύψει τις ανάγκες της Ομάδας Τοπικής Δράσης που έχει σαν σκοπό :

- √ Την προώθηση σύνταξης των αναγκαίων μελετών εφαρμογής
- √ Τον συντονισμό και τεχνική υποβοήθηση για την υλοποίηση των έργων που εντάχθηκαν στο πρόγραμμα **LEADER**
- √ Την στενή παρακολούθηση της υλοποίησης των έργων, με σκοπό την εντατικοποίηση των εργασιών, την αντιστοιχία προγράμματος δράσης και υλοποιηθέντος έργου, την λύση προβλημάτων, ή την προώθησή τους για επίλυση όπου απαιτείται.
- √ Τη στενή συνεργασία με το υπουργείο Γεωργίας για την επίλυση προβλημάτων και την αποστολή σ' αυτό στοιχείων υλοποίησης φυσικού αντικειμένου και πληρωμών στους τελικούς δικαιούχους.
- √ Την στενή συνεργασία με τις τριμελείς επιτροπές ελέγχου μία για τον Νομό Γρεβενών και μία για τον Νομό Κοζάνης) για τον έλεγχο της προόδου των έργων. Τις πληρωμές στους τελικούς δικαιούχους
- √ Την αξιολόγηση της πορείας του προγράμματος και προτάσεις για την βελτίωσή του.

Πορεία υλοποίησης του Μέτρου

Η πορεία του μέτρου κρίνεται ικανοποιητική, παίρνοντας υπόψη ότι το πρόγραμμα έχει υλοποιηθεί στο σύνολό του ενώ η συμμετοχή του μέτρου 7 στο συνολικό πρόγραμμα είναι μόλις 5,8 %.

Δείκτες επιπτώσεων Μέτρου

α. Επιπτώσεις στο παραγωγικό περιβάλλον	
Αύξηση αγροτικού και τοπικού εισοδήματος	
Στήριξη της απασχόλησης	
Βελτίωση της παραγωγικότητας με χρήση σύγχρονης τεχνολογίας	
Ορθολογική τουριστική παρέμβαση μέσα από ενιαία στρατηγική	υ
Τουριστική ανάπτυξη ήπιας μορφής	
Επιμήκυνση τουριστικής περιόδου (σε ημέρες)	
Βελτίωση ποιότητας παρεχόμενων υπηρεσιών	
Προώθηση τοπικών προϊόντων	
Στήριξη και προβολή τουριστικών προϊόντων	υ
Αύξηση συμπληρωματικού εισοδήματος	
Σύνδεση εκπαίδευσης με την πράξη	
Αύξηση επισκεπτών στην περιοχή	
Τουριστική προβολή περιοχής	υ
Αξιοποίηση έργων υποδομής του Κ.Π.Σ.	
Προβολή τοπικού προγράμματος	
Αξιοποίηση τοπικής αγροτικής παραγωγής	
Οργανωμένη προσφορά υπηρεσιών	υ
Στήριξη πρωτοβουλιών των γυναικών	υ
Στήριξη ΜΜΕ με έμφαση στον εκσυγχρονισμό, την παραγωγικότητα και την καινοτομία	
Αύξηση ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ	
Αξιοποίηση συγκριτικού πλεονεκτήματος της περιοχής	
Αξιοποίηση κτηνοτροφικής παραγωγής και στήριξη κτηνοτρόφων	
Στήριξη παραγωγής νέων προϊόντων και υπηρεσιών	
Βελτίωση χρονοαποστάσεων και μείωση διάρκειας μετακινήσεων	
Αύξηση επιβατικής κίνησης	
Αύξηση εμπορευματικής κίνησης	
Αύξηση τοπικού εισοδήματος	
Αύξηση αναλογίας κλινών ανά 1000 κατοίκους	
Αύξηση αριθμού θέσεων εργασίας	υ
Νέα συμβόλαια συνεργασίας	
Εφαρμογή προγραμμάτων προώθησης	
Αύξηση ενδιαφέροντος των κατοίκων για πληροφόρηση και αξιοποίηση των χρηματοδοτικών δυνατοτήτων	
β. Επιπτώσεις στο φυσικό - πολιτιστικό περιβάλλον	
Ανάδειξη και αξιοποίηση τουριστικών πόρων	
Αναβάθμιση περιοχής	
Καλλιέργεια οικολογικής συνείδησης	
Αξιοποίηση περιοχών φυσικού κάλλους	
Διατήρηση και προβολή πολιτιστικής κληρονομιάς	
Προστασία περιβάλλοντος και βελτίωση ποιότητας ζωής	
Αξιοποίηση παραδοσιακής κληρονομιάς	
Αναβίωση παραδοσιακών μεθόδων παραγωγής	
Προστασία πανίδας και χλωρίδας της περιοχής	

	Προβολή ιστορικών και φυσικών πλεονεκτημάτων της περιοχής	
γ.	Επιπτώσεις στο κοινωνικό περιβάλλον	
	Συγκράτηση του πληθυσμού στον αγροτικό χώρο Στήριξη κοινωνικών δραστηριοτήτων Βελτίωση κοινωνικής υποδομής Σύνδεση μεταναστών με τον τόπο καταγωγής Ενίσχυση αθλητικών δραστηριοτήτων Βελτίωση συνθηκών ζωής στους ορεινούς οικισμούς Αύξηση ατόμων που καταρτίζονται για να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα από τη διαφοροποίηση της εργασίας και τις νέες ανάγκες που προκύπτουν από τη διαδικασία κατευθυνόμενης ανάπτυξης Αύξηση πολιτιστικής κίνησης και ανάδειξη πολιτιστικής ταυτότητας Ενθάρρυνση τοπικών πρωτοβουλιών	υ

* Οι δείκτες επιπτώσεων απεικονίζονται με αναγραφή της ένδειξης **υ** στο σημείο που αντιστοιχεί

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

LEADER II

A. ΓΕΝΙΚΑ

Το **Leader II** είναι μια πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αγροτική ανάπτυξη και αποτελεί τη συνέχεια του **Leader I**.

Στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας **LEADER II** υλοποιήθηκαν συνολικά **3.270** έργα και δράσεις, εκ των οποίων **1.150** ήταν έργα αγροτουρισμού και εναλλακτικών μορφών τουρισμού, **508** επενδύσεις μικρών επιχειρήσεων και βιοτεχνιών, **765** έργα αξιοποίησης και εμπορίας της γεωργικής, δασοκομικής και αλιευτικής παραγωγής, **600** επενδύσεις προστασίας και ανάδειξης περιβάλλοντος και πολιτιστικής κληρονομιάς, **16** σχέδια διακρατικής συνεργασίας, **2** σχέδια απόκτησης ικανοτήτων, **70** δράσεις στήριξης των φορέων υλοποίησης κα **160** καταρτίσεις.

Στο πλαίσιο της κοινοτικής πρωτοβουλίας **LEADER II**, είχε εγκριθεί, από την Ευρωπαϊκή Ένωση, για το διάστημα **1994-2001**, πρόγραμμα πλαίσιο ύψους περίπου **64** δις. δρχ., από τα οποία η κοινοτική συμμετοχή ανήλθε σε **51,7** δις. δρχ. και η Εθνική συμμετοχή σε **12,3** δις. δρχ.

Εφαρμόστηκε κυρίως σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της χώρας, ώστε να ενισχυθεί η προσπάθεια ανάκαμψής τους και να βελτιωθεί η ποιότητα της ζωής των κατοίκων των περιοχών αυτών.

Ενδιάμεσος φορέας διαχείρισης της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας στη χώρα μας έχει οριστεί το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Σε σχετική σύμβαση που υπέγραψε η χώρα μας με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ως ενδιάμεσος φορέας ορίστηκε το Υπουργείο Γεωργίας, ήταν δηλαδή το Υπουργείο η υπεύθυνη αρχή για την διαχείριση και την παρακολούθηση της πρωτοβουλίας **LEADER II** σε επίπεδο χώρας.

Φορείς υλοποίησης της πρωτοβουλίας ήταν οι Ομάδες Τοπικής Δράσης στις οποίες συμμετέχουν κυρίως τοπικοί συλλογικοί φορείς (οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, ενώσεις ή επιχειρήσεις ΟΤΑ, γεωργικοί Συνεταιρισμοί ή ενώσεις τους, άλλοι κοινωνικοί ή επαγγελματικοί φορείς), έχουν τη μορφή ανώνυμης εταιρείας και σκοπό την αγροτική ανάπτυξη, είτε άλλοι Συλλογικοί Φορείς του αγροτικού χώρου, δημόσιοι ή ιδιωτικοί, οι οποίοι αναλαμβάνουν την υλοποίηση θεματικών δράσεων στα πλαίσια της αγροτικής ανάπτυξης.

Οι δράσεις της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας **Leader II** προωθούνται από τις *Ομάδες Τοπικής Δράσης* (ΟΤΔ). Στη χώρα μας τις Ομάδες Τοπικής Δράσης αποτελούν *Αναπτυξιακές Εταιρίες* (ΑΝ. ΕΤ.), που είναι οι τοπικοί αναπτυξιακοί μηχανισμοί των παραγωγικών και κοινωνικών φορέων μιας αγροτικής περιοχής.

B. ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Στόχος της πρωτοβουλίας ήταν τόσο, η κατά το δυνατόν, εξομάλυνση των δυσμενών επιπτώσεων που έχει για την Ελλάδα η εφαρμογή της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, όσο και η συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στην ύπαιθρο με παρεμβάσεις που εξασφαλίζουν την αειφόρο ανάπτυξή της, δίνουν τη δυνατότητα συμπληρωματικού εισοδήματος και συμβάλλουν στη μείωση της ανεργίας, στη διαφύλαξη των φυσικών πόρων και την προστασία του περιβάλλοντος.

Ειδικότερα, οι βασικοί στόχοι του προγράμματος αφορούν:

- Ø Στην ενθάρρυνση των υποδειγματικών τοπικών πρωτοβουλιών αγροτικής ανάπτυξης.
- Ø Στην παροχή στήριξης σε δράσεις καινοτόμου, υποδειγματικού και μεταβιβάσιμου χαρακτήρα, οι οποίες παρουσιάζουν τις νέες οδούς που μπορεί να ακολουθήσει η αγροτική ανάπτυξη.

- Ø Στην ανταλλαγή εμπειριών και στη μεταφορά τεχνογνωσίας.
- Ø Στην παροχή στήριξης σε προγράμματα διακρατικής συνεργασίας, τα οποία προέρχονται από τοπικούς φορείς των αγροτικών περιοχών.

Στρατηγικός στόχος των προγραμμάτων των ΑΝ. ΕΤ. είναι η συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στην ύπαιθρο με παρεμβάσεις, που εξασφαλίζουν τη βιώσιμη ανάπτυξή της, δίνουν τη δυνατότητα συμπληρωματικού εισοδήματος και συμβάλουν στη μείωση της ανεργίας, στη διαφύλαξη των φυσικών πόρων και στην προστασία του περιβάλλοντος.

Γ. ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ LEADER II

Τα μέτρα, τα οποία περιλαμβάνει το πρόγραμμα **Leader II** αφορούν στην επαγγελματική κατάρτιση, στον αγροτουρισμό, στην παροχή στήριξης στις μικρές επιχειρήσεις, στην αξιοποίηση και εμπορία της γεωργικής και δασικής παραγωγής, της τοπικής αλιείας, στη διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος. Στο επόμενο κεφάλαιο του Παραρτήματος θα εξεταστεί αναλυτικότερα η διάρθρωση του **LEADER II**.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΑ ΣΚΕΛΗ ΤΟΥ LEADER II

Στην πρωτοβουλία LEADER II περιλαμβάνονται τα ακόλουθα τρία σκέλη:

ΣΚΕΛΟΣ Α' : ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΩΝ

Πρόκειται για ένα προκαταρτικό στάδιο με αντικείμενο τη διάγνωση των αναγκών μιας περιοχής, την ενημέρωση, κατάρτιση, και ευαισθητοποίηση του πληθυσμού για την ενεργό συμμετοχή του στο σχεδιασμό της αναπτυξιακής προσπάθειας και τελικό στόχο τη δημιουργία αναπτυξιακού Φορέα και την κατάρτιση σχεδίου τοπικής αγροτικής ανάπτυξης.

ΣΚΕΛΟΣ Β' : ΚΑΙΝΟΤΟΜΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Τα προγράμματα καταρτίζονται από τοπικούς αναπτυξιακούς φορείς (φορείς υλοποίησης) και αφορούν την ανάπτυξη του αγροτικού χώρου στο σύνολο του με διάφορες δράσεις, οι οποίες πρέπει να έχουν χαρακτηριστικά καινοτομίας, δυνατότητας μεταφοράς τεχνογνωσίας, δημιουργίας θέσεων εργασίας, διαφοροποίησης της απασχόλησης και της παραγωγής κλπ. Οι δράσεις αυτές εντάσσονται σε 6 μέτρα, ανάλογα με το είδος τους.

Μέτρο 1: Τεχνική στήριξη

Αφορά κυρίως την κάλυψη των λειτουργικών δαπανών των φορέων υλοποίησης.

Μέτρο 2: Επαγγελματική κατάρτιση

Οι ενέργειες του μέτρου αυτού συνδέονται με τις δράσεις που περιλαμβάνονται στα υπόλοιπα μέτρα του προγράμματος και πραγματοποιούνται σύμφωνα με τους κανόνες του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

Μέτρο 3: Αγροτουρισμός

Στα πλαίσια ενός στρατηγικού σχεδιασμού τοπικής αγροτουριστικής ανάπτυξης σχεδιάζονται από τους φορείς υλοποίησης οι παρεμβάσεις, οι οποίες ενδεικτικά μπορεί να είναι:

- Ø Δημιουργία, εκσυγχρονισμός, επέκταση αγροτουριστικών καταλυμάτων.
- Ø Εναλλακτικές μορφές τουρισμού (τουρισμός για την υγεία και την καλή φυσική κατάσταση τοπικού πληθυσμού και επισκεπτών, ιπποτουρισμός, ορειβατικός τουρισμός, πολιτιστικός, θρησκευτικός, περιπατητικός - περιηγητικός, φυσιολατρικός - οικολογικός - οικοτουρισμός, νέες μορφές τουρισμού) - Κατασκηνωτικά κέντρα.
- Ø Κέντρα εστίασης και αναψυχής (παραδοσιακές ταβέρνες, χώροι γευσιγνωσίας, αναψυκτήρια, χώροι αναψυχής).
- Ø Μικρά έργα υποδομής για τουριστική αξιοποίηση κτισμάτων και χώρων.
- Ø Μουσεία (ανταποδοτικά).
- Ø Προβολή, προώθηση, τουριστικά πακέτα, συστήματα κράτησης δωματίων, περίπτερα τουριστικών πληροφοριών.

Μέτρο 4: Μικρές επιχειρήσεις

Ενδεικτικές δράσεις:

- Ø Νέες μονάδες ή εκσυγχρονισμός μονάδων οικοτεχνίας, χειροτεχνίας και ειδών λαϊκής τέχνης.

- Ø Νέες βιοτεχνίες, μικρές επιχειρήσεις ή εκσυγχρονισμός και επέκταση βιοτεχνιών.
- Ø Αξιοποίηση ήπιων μορφών ενέργειας (εκτός γεωργίας).
- Ø Προβολή, προώθηση, εκθετήρια, πρατήρια πώλησης, κέντρα και δίκτυα εξυπηρέτησης και στήριξης.
- Ø Μελέτες, έρευνα.

Μέτρο 5: Αξιοποίηση επί τόπου και εμπορία γεωργικής, δασοκομικής παραγωγής και αλιείας

Ενδεικτικές δράσεις:

- Ø Αξιοποίηση φυτικής, κτηνοτροφικής, δασικής και αλιευτικής παραγωγής.
- Ø Βιολογικές καλλιέργειες & προϊόντα από βιολογική γεωργία.
- Ø Αρωματικά φυτά.
- Ø Δημιουργία μονάδων τύπου φάρμας - Οικολογικό αγρόκτημα.
- Ø Μονάδες παραγωγής και αξιοποίησης τσίπουρου και λοιπών αποσταγμάτων.
- Ø Επενδύσεις παραγωγής ειδών διατροφής (αρτοσκευάσματα, γλυκά, ζυμαρικά κλπ).
- Ø Αξιοποίηση ήπιων μορφών ενέργειας - Αξιοποίηση γεωθερμίας.
- Ø Αναβάθμιση ζωικού κεφαλαίου.
- Ø Αξιοποίηση υποπροϊόντων γεωργικής & κτηνοτροφικής παραγωγής.
- Ø Εκτροφεία.
- Ø Υποδομή στήριξης παραγωγής (εδαφολογικά, φυτοπαθολογικά εργαστήρια). Μονάδες εδαφοβελτιωτικών.
- Ø Νερόμυλοι - Ανεμόμυλοι (παραγωγικοί).
- Ø Δημοτικές αγορές.
- Ø Παραδοσιακά πατητήρια - κελάρια - βαρελάδικα - επισκέψιμα οινοποιεία.
- Ø Πιστοποίηση ποιότητας - σήμανση προϊόντων.
- Ø Εκθετήρια γεωργικών προϊόντων, χώροι πώλησης, προβολή, προώθηση, πωλήσεις με τηλεαγορά, δίκτυα διανομής, κέντρα αγροτικών δραστηριοτήτων.

Μέτρο 6: Διατήρηση και βελτίωση περιβάλλοντος & περιβάλλοντος χώρου

Ενδεικτικές δράσεις:

- Ø Αναπλάσεις, αξιοποιήσεις και ανάδειξη τοπίων, οικισμών και παραδοσιακών κτιρίων.

- Ø Σήμανση αξιοθέατων μνημείων, μονοπατιών, χαρτογραφήσεις - Διαδρομές πρόσβασης - γεφύρια.
- Ø Αξιοποίηση μύλων (επισκέψιμων).
- Ø Δημιουργία, βελτίωση καταφυγίων.
- Ø Πολιτιστικά κέντρα, αίθουσες πολλαπλών χρήσεων, κέντρα διατήρησης πολιτιστικής κληρονομιάς - Μουσεία (μη ανταποδοτικά).
- Ø Αξιοποίηση μοναστηριών και εκκλησιών.
- Ø Ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων ανάδειξης και διατήρησης τοπικής κληρονομιάς.
- Ø Εκθεσιακοί χώροι - χώροι εξυπηρέτησης επισκεπτών.
- Ø Συστήματα προστασία περιβάλλοντος (απομάκρυνση, ανακύκλωση απορριμμάτων κ.λ.π.)
- Ø Ευαισθητοποίηση πληθυσμού - προβολή.

ΣΚΕΛΟΣ Γ' : ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

Αφορά σχέδια που υλοποιούνται από κοινού μεταξύ των φορέων υλοποίησης δύο ή περισσότερων κρατών - μελών της Ευρωπαϊκή Ένωσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

LEADER⁺

Μετά την επιτυχημένη πορεία της **LEADER I & II** που διαχειρίστηκε η ANKO Α.Ε. για την περίοδο (1992-2001) ακολουθεί η νέα πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης η **LEADER⁺**, η οποία παρόλο που διατηρεί το περιεχόμενο και την φιλοσοφία των προηγούμενων προγραμμάτων επιδιώκει κάτι επιπλέον προκειμένου να επιτευχθεί η ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής των κατοίκων της και να ενισχυθεί η εξωστρέφεια της τοπικής κοινωνίας και οικονομίας.

Δίδει μεγάλη βαρύτητα :

- Ø Στη δικτύωση ομοειδών ή συμπληρωματικών επιχειρήσεων
- Ø Στην κοινή προβολή και προώθηση
- Ø Στη Συνεργασία και συλλογική στήριξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων
- Ø Στην Καινοτομία και στην πιλοτική εφαρμογή
- Ø Στην ποιότητα

Επιδίωξη της Πρωτοβουλίας **LEADER⁺** είναι, η ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών περιοχών, η αξιοποίηση των φυσικών, ανθρώπινων και οικονομικών πόρων και η προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Οι κάτοικοι της υπαίθρου ενισχύονται με ποσοστά από 55-75%.

- ✓ για την δημιουργία μικρών βιώσιμων επιχειρήσεων, στον τομέα του τουρισμού της μεταποίησης των τοπικών προϊόντων και της βιοτεχνίας
- ✓ για την ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών
- ✓ για δράσεις προστασίας και ανάδειξης φυσικών και πολιτιστικών πόρων και
- ✓ δικτυώσεις μέσω συνεργασιών

Η πρωτοβουλία **LEADER +** θα εφαρμοστεί από την ANKO Α.Ε. ως Ενδιάμεσο Φορέα (Ε.Δ.Φ.) και σε συνεργασία με το Υπουργείο Γεωργίας, σε όλο τον Νομό Κοζάνης πλην των Πόλεων Κοζάνης και Πτολεμαΐδας, για την προγραμματική περίοδο **2002-2008**.

Η πρωτοβουλία **LEADER I** και **II** θα εφαρμοσθεί την περίοδο **2000-2006**.

Α. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ LEADER+ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ

Το πρόγραμμα συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων- Τμήμα Προσανατολισμού (ΕΓΤΠΕ-Π) και το πρόγραμμα Δημοσίων επενδύσεων του Υπουργείου Γεωργίας.

Ποσό ύψους **251** εκατομμυρίων ευρώ (κοινοτική συμμετοχή:**183** εκατομμύρια ευρώ και Υπουργείο Γεωργίας:**68** εκατομμύρια ευρώ), θα διατεθεί για την εφαρμογή για την εφαρμογή της πρωτοβουλίας **LEADER+** στη χώρα μας. Αν στο ποσό αυτό προστεθεί η ίδια συμμετοχή, που εκτιμάται περίπου στα**141** εκατομμύρια ευρώ, ο συνολικός προϋπολογισμός του προγράμματος θα διαμορφωθεί περίπου στα **392** εκατομμύρια ευρώ, ως ακολούθως:

ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	392.614.443,00
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	251.182.221,00
ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	182.900.000,00
ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	68.282.221,00
ΙΔΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	141.432.222,00

B. ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΑ ΤΟ LEADER⁺

Το LEADER⁺ απευθύνεται σε όλες τις αγροτικές περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, στη χώρα μας θα εφαρμοστεί κυρίως στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, ώστε να ενισχυθεί η προσπάθεια ανάκαμψής τους. Υπολογίζεται ότι περίπου πάνω από το 33% του πληθυσμού των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών έχει μετακινηθεί εκτός των ορίων των περιοχών του.

Γ. ΠΟΙΟΙ ΥΛΟΠΟΙΟΥΝ ΤΟ LEADER⁺ ;

Η εφαρμογή του Εθνικού προγράμματος LEADER⁺ θα πραγματοποιηθεί μέσω των τοπικών προγραμμάτων LEADER⁺. Τα τοπικά προγράμματα LEADER⁺ υλοποιούνται από Αναπτυξιακές Εταιρείες οι οποίες ονομάζονται Ομάδες Τοπικής Δράσης. Η Ο.Τ.Δ. συγκροτείται από τοπικούς φορείς όπως :

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση πρώτου και δεύτερου βαθμού, σύλλογοι, επιμελητήρια, συνεταιρισμοί και ενώσεις γεωργικών συνεταιρισμών, γυναικείοι συνεταιρισμοί, επιστημονικοί φορείς, περιβαλλοντικές και άλλες οργανώσεις, ιδιώτες.

Δ. ΠΟΙΟΙ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΤΟ LEADER⁺ ;

Επένδυση στα πλαίσια του LEADER⁺ μπορεί να κάνει φυσικό ή νομικό πρόσωπο (ιδιώτες, Ο.Τ.Α., επιχειρήσεις Ο.Τ.Α., Συνεταιρισμοί, Σύλλογοι κλπ.)

Ε. ΤΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ LEADER⁺ ;

Βασικός άξονας της πρωτοβουλίας LEADER⁺ είναι η εφαρμογή ολοκληρωμένου και πιλοτικού χαρακτήρα στρατηγικών αγροτικής ανάπτυξης που περιλαμβάνουν :

A. Παρεμβάσεις αγροτικού συνεταιρισμού ολοκληρωμένης προσέγγισης :

- ✓ Δημιουργία και βελτίωση της υπάρχουσας δυναμικότητας σε κλίνες.
- ✓ Αγροκτήματα που θα μπορούν να επισκέπτονται οι τουρίστες και να διανυκτερεύουν σε αυτά.
- ✓ Προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού (θρησκευτικός, ιαματικός, εκπαιδευτικός κλπ)
- ✓ Δημιουργία τοπικών κέντρων οργάνωσης, πληροφόρησης και προώθησης του αγροτουρισμού.

B. Μικρές Βιοτεχνίες & επιχειρήσεις :

- ✓ Μονάδες οικοτεχνίας, χειροτεχνίας και ειδών παραδοσιακής τέχνης.
- ✓ Επιχειρηματική αξιοποίηση τοπικών φυσικών πόρων.
- ✓ Επιχειρήσεις μεταποίησης και τυποποίησης τοπικών προϊόντων φυτικής και ζωικής παραγωγής (ελιές, γλυκά, ποτά, γαλακτοκομικά προϊόντα, αλλαντικά).
- ✓ Επιχειρήσεις παραγωγής ειδών διατροφής, μετά την πρώτη μεταποίηση.
- ✓ Επιχειρήσεις αξιοποίησης αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών σε πρωτότυπες εφαρμογές.
- ✓ Αξιοποίηση παραδοσιακών τεχνικών και χώρων (επισκέψιμα οινοποιεία, πατητήρια, κελάρια).
- ✓ Εκτροφεία θηραμάτων.
- ✓ Επιχειρήσεις αξιοποίησης ήπιων και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.
- ✓ Εκθετήριο προϊόντων.
- ✓ Επιχειρήσεις κοινωνικής εξυπηρέτησης (π.χ. παιδικοί σταθμοί).
Βελτίωση επιχειρήσεων προς την κατεύθυνση της προστασίας του περιβάλλοντος.

Γ. Στήριξη της ανταγωνιστικότητας και ποιότητας με αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας και τεχνογνωσίας.

- ✓ Εγκατάσταση συστημάτων διασφάλισης ποιότητας (ISO & HACCP).
- ✓ Δικτύωση ομοειδών ή συμπληρωματικών επιχειρήσεων (clusters).
- ✓ Τοπικά σύμφωνα ποιότητας.
- ✓ Ανάπτυξη ηλεκτρονικών συστημάτων πληροφόρησης για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

- ✓ Ανάπτυξη ηλεκτρονικού εμπορίου.
- ✓ Ανάπτυξη τηλεργασίας.
- ✓ Στήριξη διεπαγγελματικών οργανώσεων.
- ✓ Δίκτυα διανομής.

Δ. Προστασία – ανάδειξη και αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

- ✓ Αξιοποίηση, ανάδειξη και προστασία περιοχών φυσικής ομορφιάς.
- ✓ Οριστική αναβάθμιση περιοχών με αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον (δημιουργία, δηλαδή παραδοσιακών οικισμών).
- ✓ Ανάδειξη μνημείων, ιστορικών κτιρίων και κτιρίων αγροτικής κληρονομιάς.
- ✓ Αναπαλαίωση αγροτικών κτισμάτων και ένταξή τους στις ανάγκες της σύγχρονης ζωής (εκτός της αγροτουριστικής δραστηριότητας).
- ✓ Σήμανση αξιοθέατων, μνημείων, μονοπατιών.
- ✓ Δημιουργία και βελτίωση των υπαρχόντων καταφυγίων.
- ✓ Ίδρυση μουσείων αγροτικής, λαογραφικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.
- ✓ Ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων που έχουν σχέση με τη λαογραφική παράδοση του τόπου.
- ✓ Κατασκευή γεφυριών και μονοπατιών.
- ✓ Ανάπτυξη συστημάτων παρακολούθησης και προστασίας του περιβάλλοντος.

ΣΤ. ΕΠΙΤΡΕΠΟΝΤΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ;

Φυσικά και επιτρέπονται. Μάλιστα, στην πρωτοβουλία LEADER+ προβλέπεται ειδικός άξονας για τις συνεργασίες, τόσο μεταξύ περιοχών στο ίδιο κράτος, όσο και μεταξύ περιοχών που βρίσκονται σε διαφορετικά κράτη. Η ανταλλαγή εμπειριών και τεχνογνωσίας και γιατί όχι οι κοινές ενέργειες θεωρούνται ιδιαίτερα σημαντικά συστατικά για την επιτυχία των δράσεων του LEADER+.

Ζ. ΔΙΚΤΥΩΣΗ

Εκτός από τα παραπάνω, στο πλαίσιο της LEADER προωθείται η δικτύωση που έχει ως στόχο τη διάδοση και ανταλλαγή επιτυχημένων πρακτικών, καθώς και την προώθηση εμπειριών και τεχνογνωσίας μεταξύ όλων των περιοχών ολοκληρωμένης αγροτικής

ανάπτυξης με βάση το **LEADER**. Για το λόγο αυτό, άλλωστε, καθιερώνεται ειδικός άξονας προτεραιότητας μέσα στο πρόγραμμα.

Η. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Προκειμένου η πρωτοβουλία **LEADER+** να έχει τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα απαιτείται σωστή οργάνωση, παρακολούθηση, διαφάνεια στη διαχείριση των πληρωμών και συνεχή αξιολόγηση των προγραμμάτων. Για το λόγο αυτό έχει συσταθεί στο Υπουργείο Γεωργίας Διαχειριστική Αρχή, της οποίας οι βασικές αρμοδιότητες αναφέρονται ακολούθως.

Διαχειριστική αρχή - αρμοδιότητες

- √ Εφαρμόζει τη σχετική απόφαση της Επιτροπής της ΕΕ.
- √ Εισηγείται την ένταξη (ή απόρριψη) των ΟΤΑ στο Υπουργείο Γεωργίας.
- √ Εισηγείται προς το Υπουργείο Γεωργίας κανονιστικές αποφάσεις και εγκυκλίους για την εξειδίκευση του προγράμματος και την εξυπηρέτηση της εφαρμογής των τοπικών προγραμμάτων.
- √ Εξασφαλίζει μετά από σχετικό αίτημα, προς την αρχή πληρωμής, την προκαταβολή του προγράμματος σύμφωνα με το άρθρο **32** του Καν. **1260/99** και εισηγείται στο Υπουργείο Γεωργίας την κατανομή στις ΟΤΑ, ανάλογα με τις ανάγκες και σύμφωνα με τα συμβατοποιημένα προγράμματα μεταξύ Υπουργείου Γεωργίας και ΟΤΑ.
- √ Έχει την ευθύνη πληρωμής της δημόσιας δαπάνης στις ΟΤΑ που αντιστοιχεί στις δαπάνες που πραγματοποιούν στα πλαίσια του προγράμματος, αφού ελέγξει την εγκυρότητά τους.
- √ Διασφαλίζει τη συμβατότητα δράσεων και έργων που εντάσσονται στα τοπικά προγράμματα από τις ΟΤΑ προς το εθνικό και κοινοτικό δίκαιο, ιδίως όσον αφορά στους κανόνες για τον ανταγωνισμό, τις δημόσιες συμβάσεις, την προστασία του περιβάλλοντος, την εξάλειψη των ανισοτήτων και την προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, υποστηρίζει τις ΟΤΑ, προκειμένου να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους.
- √ Παρακολουθεί την πορεία εφαρμογής του εθνικού προγράμματος, συντάσσει προτάσεις τροποποίησής τους προς το Υπουργείο Γεωργίας για έγκριση ή στην ΕΕ στα πλαίσια των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους.

- √ Παρακολουθεί την πορεία εφαρμογής των τοπικών προγραμμάτων και συντάσσει προτάσεις τροποποίησής τους προς το Υπουργείο Γεωργίας για έγκριση.
- √ Κατά την εφαρμογή των τοπικών προγραμμάτων λαμβάνει μέτρα για την τήρηση των κανόνων.
- √ Έχει ευθύνη εισαγωγής των κατάλληλων οικονομικών και στατιστικών στοιχείων στο Ολοκληρωμένο Πληροφορικό Σύστημα (ΟΠΣ).
- √ Συντάσσει τις ετήσιες εκθέσεις εκτέλεσης και την τελική έκθεση του εθνικού προγράμματος και τις θέτει υπόψη του Υπουργείου Γεωργίας και της επιτροπής παρακολούθησης της πρωτοβουλίας.
- √ Διοργανώνει το διαγωνισμό για την ενδιάμεση αξιολόγηση του προγράμματος σε συνεργασία με την Επιτροπή και το Υπουργείο Γεωργίας και εισηγείται στο τελευταίο για την επιλογή του αναδόχου. Στη συνέχεια παρακολουθεί την υλοποίηση της ενδιάμεσης αξιολόγησης.
- √ Διοργανώνει διαγωνισμό για την ανάθεση του έργου της Μονάδας Εμφύκωσης Δικτύου (ΜΕΔ) και εισηγείται στο Υπουργείο Γεωργίας για την επιλογή του αναδόχου. Παρακολουθεί την υλοποίηση του έργου της ΜΕΔ.
- √ Παρακολουθεί την τήρηση ξεχωριστού λογιστικού συστήματος ή ανάλογης λογιστικής κωδικοποίησης από τις ΟΤΔ.
- √ Συνεργάζεται με τη διαχειριστική αρχή και την αρχή πληρωμής του ΚΠΣ και παρέχει σ' αυτές κάθε απαραίτητο στοιχείο ή πληροφορία που αφορά στο πρόγραμμα.
- √ Διενεργεί ελέγχους σε όλα τα στάδια υλοποίησης και με επιτόπιο έλεγχο διαπιστώνει την τήρηση της εθνικής και κοινοτικής νομοθεσίας, την ορθή υλοποίηση των δράσεων, τη νομιμότητα πράξεων και δαπανών, την τήρηση των διαδικασιών, των δεσμεύσεων που έχει αναλάβει η ΟΤΔ και των κανόνων δημοσιότητας, την αξιοπιστία των στοιχείων (οικονομικών και Φυσικού Αντικειμένου) που δηλώνει η ΟΤΔ.
- √ Προβαίνει σε επιτόπιους δειγματοληπτικούς ελέγχους με την ολοκλήρωση των πράξεων και εκδίδει βεβαίωση ολοκλήρωσής τους σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες και υποχρεώσεις. Στην περίπτωση ενδείξεων ύπαρξης παρατυπιών προτείνει την εφαρμογή των διαδικασιών που οι σχετικοί κανονισμοί καθορίζουν.
- √ Υλοποιεί τις ενέργειες δημοσιότητα που σχετίζονται με το εθνικό πρόγραμμα και παρακολουθεί την τήρηση των υποχρεώσεων δημοσιότητας και πληροφόρησης από τις ΟΤΔ.
- √ Παρέχει γραμματειακή υποστήριξη στην Επιτροπή Παρακολούθησης της πρωτοβουλίας.

Αρχή Πληρωμής

Με τις αρμοδιότητες περί των οικονομικών είναι επιφορτισμένη η Αρχή πληρωμής. Οι αρμοδιότητες αυτές σε σχέση με το **LEADER+** είναι :

- √ Η κατάρτιση και υποβολή των αιτήσεων πληρωμών της πρωτοβουλίας στην ΕΕ και η αποδοχή των σχετικών εγκρίσεων.
- √ Η προώθηση των πιστώσεων στη διαχειριστική αρχή για την κάλυψη των αναγκών του προγράμματος.
- √ Η παρακολούθηση της διαδικασίας μεταφοράς των σχετικών πιστώσεων στις ΟΤΔ.
- √ Ο έλεγχος του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου που εφαρμόζει η διαχειριστική αρχή της πρωτοβουλίας, καθώς και των στοιχείων που αυτή εισάγει στο ΟΠΣ.
- √ Η ευθύνη διεξαγωγής δειγματοληπτικών ελέγχων για τις συγχρηματοδοτούμενες πράξεις στα πλαίσια της πρωτοβουλίας.

Κυρίαρχο ρόλο εποπτείας του προγράμματος έχει η **Εθνική Επιτροπή Παρακολούθησης**, όπου συμμετέχουν εκπρόσωποι του Υπουργείου Γεωργίας, της Διαχειριστικής Αρχής, της Αρχής Πληρωμής του δικτύου **LEADER**, συναρμοδίων Υπουργείων κλπ. Της επιτροπής προεδρεύει ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Γεωργίας, ενώ ως παρατηρητής συμμετέχει και εκπρόσωπος της Γενικής Διεύθυνσης **VI** για τη γεωργία της ΕΕ.

Στα επόμενα κεφάλαια θα εξετάσουμε αναλυτικά το περιεχόμενο του **LEADER+**. Το πρόγραμμα διαρθρώνεται σε **4** άξονες και περιλαμβάνει μέτρα, κάποια από τα οποία αφορούν στον τουρισμό. Αυτά είναι και τα μέτρα που θα αναλυθούν εκτενέστερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ LEADER⁺ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1

Αφορά ολοκληρωμένες, πιλοτικού χαρακτήρα στρατηγικές αγροτικής ανάπτυξης, με 4 επιμέρους μέτρα:

ΜΕΤΡΟ 1

“ΤΕΧΝΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ”

Στο μέτρο αυτό δικαιολογούνται δαπάνες για τη στήριξη της λειτουργίας της Ομάδας Τοπικής Δράσης

ΜΕΤΡΟ 2:

“ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΣΕ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ- ΣΤΗΡΙΞΗ ΣΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ”

Στο μέτρο αυτό μπορούν να ενισχυθούν:

- Ø Επενδύσεις αγροτικού τουρισμού, που εντάσσονται σε ένα σχεδιασμό ολοκληρωμένης ανάπτυξης του τομέα της περιοχής.

- Ø Δημιουργία και βελτίωση υποδομών διανυκτέρευσης και εστίασης για τη συμπλήρωση της δυναμικότητας της περιοχής.
- Ø Ανάπτυξη αγροτουρισμού (επισκέψιμα αγροκτήματα με πρόβλεψη υποδομής διανυκτέρευσης)
- Ø Ανάπτυξη εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού (θρησκευτικός, ιαματικός, ορεινός, εκπαιδευτικός, κατασκηνωτικός κ.λ.π.)
- Ø Τοπικά κέντρα οργάνωσης, πληροφόρησης και προώθησης αγροτικού τουρισμού. Υποστήριξη συλλογικών σχημάτων επαγγελματιών που σχετίζονται με τον αγροτουρισμό, με στόχο την βελτιστοποίηση αξιοποίησης των παρεμβάσεων του τομέα

Θα ακολουθήσει αναλυτική παρουσίαση του Μέτρου 2 σε σχέση με τον τουρισμό.

1) Παρεμβάσεις Αγροτικού Τουρισμού **Ολοκληρωμένης Προσέγγισης**

Στην κατηγορία αυτή πράξεων ενισχύονται επενδύσεις οι οποίες :

- Αυξάνουν την επισκεψιμότητα της περιοχής παρέμβασης και συντελούν στην επέκταση της τουριστικής περιόδου σε αυτήν, με την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- Βελτιώνουν την οργάνωση και την ποιότητα του τουριστικού προϊόντος
- Συμβάλλουν στη δημιουργία συλλογικών σχημάτων και δικτύων για τη βελτιστοποίηση της χρησιμοποίησης των φυσικών, ανθρώπινων και επενδυτικών αγροτουριστικών πόρων, σε εφαρμογή ενός Τοπικού Συμφώνου Ποιότητας (Τ.Σ.Π.)
- Υλοποιούνται σε περιοχές που χαρακτηρίζονται ως θύλακες αγροτουριστικής ανάπτυξης.

Στον πίνακα που ακολουθεί περιλαμβάνονται οι περιοχές προτεραιότητας για επενδύσεις στα πλαίσια του αγροτουρισμού, όπως αυτές έχουν προκύψει από την μελέτη τουρισμού της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, αλλά και από την μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφερειών Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας που έχει εκπονηθεί για λογαριασμό του ΕΟΤ.

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΠΙΝΑΚΑΣ)

ΔΗΜΟΣ - ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	ΕΠΙΚΑΛΥΠΤΟ- ΜΕΝΗ ΜΕ ΟΠΑΑΧ	ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ - ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ
------------------------------	----------------------------------	--	--------------------------------------

Αγίας Παρασκευής	Δ.Δ. Σπηλιάς, Ερμακιάς		<u>Ορεινή περιοχή Βερμίου</u> ορεινός, φυσιολατρικός, αρχαιολογικός τουρισμός
Αιανής	Δ.Δ. Αιανής, Χρωμίου, Ροδιανής, Κερασιάς		<u>Ευρύτερη περιοχή λίμνης Πολυφύτου</u> αρχαιολογικός τουρισμός
Ασκίου	Δ.Δ. Εράτουρας, Ναμάτων, Σισανίου	LEADER + & ΟΠΑΑΧ	<u>Ορεινή περιοχή Ασκίου</u> ορεινός, φυσιολατρικός, πολιτιστικός, γαστρονομικός τουρισμός
Βελβεντού	Σύνολο Δήμου	LEADER + & ΟΠΑΑΧ εκτός από τον οικισμό Βελβεντού	<u>Ορεινή περιοχή Περίων - λίμνη Πολυφύτου</u> ορεινός, φυσιολατρικός, πολιτιστικός, θρησκευτικός, κατασκηνωτικός, γαστρονομικός τουρισμός
Βερμίου	Ορεινές περιοχές ΔΔ Πύργων, Μεσόβουνου		<u>Ορεινή περιοχή Βερμίου</u> ορεινός, φυσιολατρικός, γαστρονομικός, ορειβατικός τουρισμός
Βλάστης	Σύνολο Κοινοτήτας	LEADER + & ΟΠΑΑΧ	<u>Ορεινή περιοχή Ασκίου</u> ορεινός, φυσιολατρικός, πολιτιστικός, γαστρονομικός τουρισμός
Πτολεμαΐδας	ΔΔ Γαλάτειας, Ολυμπιάδας, Περδίκας		<u>Ορεινή περιοχή Δ, Εορδαίας</u> ορεινός, φυσιολατρικός,

			γαστρονομικός τουρισμός
Ελίμειας	Δ.Δ. Καισαρείας		<u>Ευρύτερη περιοχή λίμνης Πολυφύτου</u> φυσιολατρικός, αρχαιολογικός τουρισμός
Ελλησπόντου	Δ.Δ. Πολυμύλου		<u>Ορεινή περιοχή Βερμίου</u> ορεινός, φυσιολατρικός, κατασκηνωτικός, θρησκευτικός τουρισμός, γαστρονομικός
Καμβουνίων	Δ.Δ. Ελάτης		<u>Ορεινή περιοχή Καμβουνίων</u> ορεινός, φυσιολατρικός τουρισμός
Μουρικίου	Δ.Δ. Εμπορίου, Μηλοχωρίου,	LEADER + & ΟΠΑΑΧ	<u>Ορεινή περιοχή Ασκίου</u> ορεινός, φυσιολατρικός, κατασκηνωτικός τουρισμός
Νεάπολης	Σύνολο Δήμου	LEADER + & ΟΠΑΑΧ	<u>Ορεινή περιοχή Βοίου</u> ορεινός, φυσιολατρικός τουρισμός
Πενταλόφου	Σύνολο Κοινότητας	LEADER + & ΟΠΑΑΧ	<u>Ορεινή περιοχή Βοίου</u> ορεινός, φυσιολατρικός τουρισμός, γαστρονομικός, πολιτιστικός
Σερβίων	Δ.Δ. Σερβίων, Νεράιδας		<u>Ευρύτερη περιοχή λίμνης Πολυφύτου</u> φυσιολατρικός, αρχαιολογικός, θρησκευτικός τουρισμός, εναλλακτικός

Σιάτιστας	Σύνολο Δήμου		<u>Σιάτιστα – Μπούρινος</u> ορεινός, πολιτιστικός, εκπαιδευτικός, θρησκευτικός τουρισμός, γαστρονομικός, φυσιολατρικός
Τσοτυλίου	Σύνολο Δήμου	LEADER + & ΟΠΑΑΧ	<u>Ορεινή περιοχή Βοίου</u> ορεινός, φυσιολατρικός τουρισμός

Κατηγορίες επιλέξιμων δαπανών που αφορούν τις παρεμβάσεις αγροτικού τουρισμού ολοκληρωμένης προσέγγισης:

- ∅ η δημιουργία νέων κτιριακών εγκαταστάσεων.
- ∅ η αγορά και εγκατάσταση του απαραίτητου ηλεκτρομηχανολογικού και λοιπού συμπεριλαμβανόμενων **Telex, fax**, τηλεφωνικών εγκαταστάσεων, δικτύων ενδοεπικοινωνίας, ηλεκτρονικών υπολογιστών, συστημάτων ασφάλειας εγκαταστάσεων κ.λ.π.
- ∅ η διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου.
- ∅ η επέκταση και βελτίωση υφιστάμενων κτιριακών υποδομών, του περιβάλλοντα χώρου, ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων και λοιπού εξοπλισμού.
- ∅ η βελτίωση της προσπελασιμότητας - σύνδεσης των επενδύσεων με το υφιστάμενο οδικό δίκτυο, με μικρές παρεμβάσεις αναβάθμισης του δικτύου πρόσβασης (πλακοστρώσεις, μικρά τεχνικά κ.λ.π.). Η δαπάνη βελτίωσης προσπελασιμότητας δεν μπορεί να υπερβαίνει το **10%** του συνολικού επιλέξιμου κόστους της επένδυσης.
- ∅ η εκπόνηση μελετών και η παροχή υπηρεσιών υποστήριξης, όπως η σύνταξη οικονομοτεχνικής μελέτης, οι δαπάνες για την έκδοση οικοδομικής άδειας, δαπάνες επιβλέψεων, επιμετρήσεων κ.λ.π. Οι δαπάνες αυτές δεν μπορούν να υπερβαίνουν το **12%** του συνολικού επιλέξιμου κόστους της επένδυσης.
- ∅ η αγορά ειδικού εξοπλισμού για την εξυπηρέτηση των δραστηριοτήτων του εναλλακτικού και ειδικού τουρισμού,

όπως κατασκηνωτικού, αθλητικού, ορειβατικού, φυσιολατρικού (π.χ. εκτροφείου αρπακτικών πουλιών), ιαματικού, ορεινής ποδηλασίας, **rafting**, κανό καγιάκ, καταδυτικού, ιππασίας (συμπεριλαμβανομένης και της αγοράς των ίππων), τοξοβολίας, πλωτής περιήγησης (συμπεριλαμβανομένης και της αγοράς ειδικών προδιαγραφών επαγγελματικού πλωτού μέσου και εξοπλισμού ασφαλούς πλοήγησης, δυναμικότητας μεταφοράς κατ' ελάχιστο **15** και κατά μέγιστο **30** επιβατών), καθώς και την αγορά εξοπλισμού ομάδων διάσωσης.

- Ø η αγορά επαγγελματικών οχημάτων παντός εδάφους και ειδικών προδιαγραφών, τα οποία θα διαθέτουν κατ' ελάχιστον **7** θέσεις επιβατών για μεταφορά επισκεπτών μόνο σε περιπτώσεις που τεκμηριώνεται πλήρως η αναγκαιότητα του εξοπλισμού αυτού (δυσκολία προσπελασιμότητας σε αγροτουριστικό κατάλυμα, οργανωμένες περιηγήσεις σε δύσβατες περιοχές κ.λ.π.). Οι προδιαγραφές των οχημάτων, καθώς και οι προϋποθέσεις επιλεξιμότητας των δαπανών καθορίζονται στην απόφαση λεπτομερειών του Προγράμματος
- Ø η δημιουργία χώρου προβολής τοπικών προϊόντων (εκτός γεωργικών) σε εγκαταστάσεις καταλυμάτων, χώρων εστίασης κ.λ.π.
- Ø ο σχεδιασμός και εκτύπωση διαφημιστικών και πληροφοριακών εντύπων και αφισών, καθώς και σχετικού ηλεκτρονικού υλικού (**cd** κ.λ.π.).
- Ø οι καταχωρήσεις σε έντυπα μέσα μαζικής ενημέρωσης στην Ελλάδα και στο εξωτερικό στα πλαίσια των τοπικών κέντρων οργάνωσης, πληροφόρησης και προώθησης αγροτικού τουρισμού.
- Ø η δημιουργία ιστοσελίδων και δικτυακών τόπων.
- Ø η εγκατάσταση συστημάτων διασφάλισης ποιότητας, σύμφωνα με όσα αναφέρονται στη συνέχεια στην αντίστοιχη δράση της κατηγορίας **1.2.3**
- Ø η απαιτούμενη έκταση για εγκαταστάσεις ιπποτουρισμού είναι **50** στρέμματα

Για τα αγροκτήματα με υποδομή διανυκτέρευσης, εκτός των ανωτέρω, επιλέξιμες είναι και οι ακόλουθες κατηγορίες δαπανών που αφορούν:

- Ø η περιορισμένης έκτασης συμπλήρωση και βελτίωση του φυτικού κεφαλαίου.
- Ø η πρώτη αγορά ζώων .
- Ø έγγειες βελτιώσεις και εξασφάλιση αρδευτικού ύδατος για τις ανάγκες του αγροκτήματος (γεώτρηση σε απόλυτα αιτιολογημένες περιπτώσεις, μικρές λιμνοδεξαμενές, συστήματα άρδευσης κ.λ.π.).
- Ø εγκαταστάσεις που σχετίζονται με την καθετοποίηση της παραγωγής του αγροκτήματος η αγορά ειδικών επαγγελματικών

μέσων μεταφοράς προϊόντων και πρώτων υλών εντός του αγροκτήματος (π.χ. ανυψωτικά μηχανήματα κ.λ.π.) στην περίπτωση που η χρήση τους είναι πλήρως αιτιολογημένη.

- ∅ επενδύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και τη βελτίωση των συνθηκών υγιεινής και καλής διαβίωσης των ζώων
- ∅ η δημιουργία χώρου προβολής των προϊόντων του αγροκτήματος.
- ∅ η δημιουργία μουσειακού χώρου για έκθεση μηχανημάτων, εργαλείων και τεχνικών με στόχο την ανάδειξη της αγροτικής κληρονομιάς, συμπεριλαμβανομένης κατ' εξαίρεση της αγοράς παλαιού εξοπλισμού για την εξυπηρέτηση του συγκεκριμένου στόχου.

Κατηγορίες μη επιλέξιμων δαπανών:

- ✓ Απόκτηση οικοπέδων, εδαφικών εκτάσεων και κτιριακών εγκαταστάσεων (αγορά, μίσθωση κ.λ.π.).
- ✓ Συμβολαιογραφικά έξοδα και πάσης φύσεως φόροι και δημοσιονομικές επιβαρύνσεις του φορέα επένδυσης.
- ✓ Αγορά αναλώσιμων ειδών για τη λειτουργία της επένδυσης.
- ✓ Αγορά μεταχειρισμένου εξοπλισμού, εκτός της περίπτωσης δημιουργίας μουσειακού χώρου στο αγρόκτημα.
- ✓ Λειτουργικά έξοδα (αμοιβές προσωπικού κ.λ.π.)
- ✓ Ο φόρος προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.) των δαπανών της επένδυσης, όταν παρέχεται η νομοθετική δυνατότητα στην επιχείρηση για ανάκτησή του.

2) Δημιουργία και Βελτίωση Υποδομών Διανυκτέρευσης για τη Συμπλήρωση της Δυναμικότητας της Περιοχής

3) Δημιουργία και Βελτίωση Χώρων Εστίασης με Ιδιαίτερα Αρχιτεκτονικά Χαρακτηριστικά και Τοπικά Παραδοσιακή Κουζίνα

Η δημιουργία νέων καταλυμάτων στοχεύει στην κάλυψη των αναγκών διανυκτέρευσης στις περιοχές με συγκριτικό πλεονέκτημα και εκεί όπου διαφαίνονται οι προοπτικές ανάπτυξης αγροτουρισμού.

4) Αγροκτήματα με Υποδομή Διανυκτέρευσης

Επιδιώκεται η δημιουργία ενός πρότυπου αγροκτήματος με υποδομή διανυκτέρευσης. Το χαρακτηριστικό και η καινοτομία της τουριστικής πρακτικής του αγροκτήματος θα είναι το γεγονός ότι ο επισκέπτης θα μπορεί να συμμετέχει στις εργασίες του αγροκτήματος, να προετοιμάζει το πρωινό ή το γεύμα του από προϊόντα που θα παράγονται στο αγρόκτημα (γάλα, αυγά, τυρί, κηπευτικά, κρέας) και να κάνει μικρούς περιπάτους με τα άλογα και τα ποδήλατα που θα είναι διαθέσιμα.

Στα πλαίσια της κατηγορίας αυτής θα πρέπει επιπρόσθετα να περιλαμβάνονται:

- Γήπεδο εγκατάστασης που θα αφορά παραγωγική έκταση 20 στρεμμάτων και άνω
- Στάβλοι με οικόσιτα ζώα και
- Εναλλακτικές δραστηριότητες(ποδηλασία, τοξοβολία κ.α.)

Οι εγκαταστάσεις του αγροκτήματος θα είναι ήπιου χαρακτήρα και θα εναρμονίζονται με το φυσικό περιβάλλον.

5) Εναλλακτικές και Ειδικές Μορφές Τουρισμού

Σκοπός των εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι η προσφορά στον επισκέπτη εναλλακτικών δραστηριοτήτων κατά την παραμονή του στην περιοχή, η διαφυγή από την καθημερινότητα, η γνωριμία με τις φυσικές ομορφιές του τόπου (σπήλαια, γεφύρια, μουσεία, αρχοντικά κ.λ.π)

Επιλέξιμες κατηγορίες δαπανών είναι οι παρακάτω:

Η αγορά ειδικού εξοπλισμού για την εξυπηρέτηση των δραστηριοτήτων του εναλλακτικού και ειδικού τουρισμού όπως ορειβατικού, ορεινής ποδηλασίας, ιππασίας, τοξοβολίας κ.λ.π. καθώς και ορισμένες κτιριακές και λοιπές εγκαταστάσεις.

6) Τοπικά Κέντρα Οργάνωσης, Πληροφόρησης Αγροτικού Τουρισμού

Σκοπός της δημιουργίας του τοπικού κέντρου οργάνωσης-πληροφόρησης και προώθησης αγροτικού τουρισμού το οποίο προτείνεται να εγκατασταθεί σε κομβικό σημείο της συνολικής

περιοχής παρέμβασης θα είναι η προβολή της περιοχής και των αγροτουριστικών μονάδων αυτής.

ΜΕΤΡΟ 3

“ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ”

Στο μέτρο αυτό μπορούν να ενισχυθούν ενέργειες που υποστηρίζουν ή συμπληρώνουν τις δράσεις των λοιπών μέτρων του προγράμματος, όπως: καταρτίσεις, μελέτες, προβολή και προώθηση τομέων και περιοχών κ.λ.π.

ΜΕΤΡΟ 4

“ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ”

Δράσεις που υποστηρίζουν τη στρατηγική ανάπτυξης του αγροτικού τουρισμού, ενισχύονται στο μέτρο αυτό. Δηλαδή, δράσεις ανάδειξης και προστασίας του περιβάλλοντος και δράσεις που αναδεικνύουν την ταυτότητα της περιοχής μέσα από την αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Δράσεις του Προγράμματος

Προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος

- ✓ Αξιοποίηση, ανάδειξη και προστασία περιοχών φυσικού κάλλους, τοπίων και περιοχών **Natura 2000**.
- ✓ Συστήματα προστασίας περιβάλλοντος.
- ✓ Διαδρομές πρόσβασης, μονοπάτια.
- ✓ Βελτίωση καταφυγίων.

Οικιστική αναβάθμιση περιοχών (οικισμών, γειτονιών) με αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον, σε εφαρμογή ολοκληρωμένου σχεδίου οικιστικής ανάπτυξης.

- ✓ Ανάδειξη μνημείων, ιστορικών και παραδοσιακών κτιρίων και κτιρίων αγροτικής κληρονομιάς (μνημεία, μύλοι, γεφύρια, κλπ).
- ✓ Μουσεία αγροτικής, λαογραφικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.
- ✓ Σήμανση αξιοθέατων, μνημείων, μονοπατιών-χαρτογραφήσεις.

Ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων και εκδηλώσεων ανάδειξης και διατήρησης της τοπικής κληρονομιάς.

- ✓ Ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων και εκδηλώσεων
- ✓ Ανάδειξη παραδοσιακού οικισμού σε «παραμυθοχώρι» και φεστιβάλ παραμυθιού.

Κατηγορίες επιλέξιμων δαπανών που αφορούν Τεχνικά έργα αξιοποίησης – ανάδειξης:

- ✓ Προμήθεια και τοποθέτηση μη μόνιμων κατασκευών από ξύλο (παρατηρητήρια, τραπεζόπαγκοι, καθίσματα, κάδοι κ.λ.π.), καθώς και του σχετικού εξοπλισμού παρατήρησης.
- ✓ Εργασίες διαμόρφωσης θέσεων θέας και παρατήρησης.
- ✓ Εργασίες διαμόρφωσης υφιστάμενων μονοπατιών και διαμόρφωση πρόσβασης σε αξιόλογες θέσεις θέας – παρατήρησης της περιοχής ή μνημεία της φύσης (ανακατασκευή λιθόστρωτων και λιθοδομών, βελτίωση βατότητας με κοπή – εκρίζωση ανεπιθύμητης βλάστησης, μικρά χωματουργικά, ξύλινα ή πέτρινα γεφυράκια διάβασης υδατορεμάτων, βρύσες κλπ).
- ✓ Προμήθεια και τοποθέτηση πινακίδων (κατεύθυνσης επί των μονοπατιών - διαδρομών, ερμηνείας τοπίου, πληροφόρησης για τα οικοσυστήματα – χλωρίδα – πανίδα της περιοχής).

Αποκατάσταση περιοχών περιβαλλοντικής υποβάθμισης:

- ✓ Χειρονακτικοί καθαρισμοί απορριμμάτων και μπαζών σε περιοχές όπως υγροτόπων, κοιτών ρεμάτων, σημείων διαδρομών κλπ).

- √ Εργασίες αποκατάστασης λατομείων (χωματουργικές εργασίες, φυτοτεχνικά έργα κ.λ.π.).
- √ Σε περιοχές **Natura** εκτός των ανωτέρω: φυτοτεχνικά έργα ανάταξης υποβαθμισμένων οικοτόπων, έργα διαχείρισης οικοτόπων και λοιπά φυτοτεχνικά έργα, όπου αυτά προβλέπονται από τις αντίστοιχες Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες ή Διαχειριστικά Σχέδια

Εξοπλισμός ομάδων εθελοντών:

- √ Προμήθεια εργαλείων, οργάνων, ειδικού ρουχισμού κ.λπ.

Προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης:

- √ Μελέτη σχεδιασμού του προγράμματος (στόχοι, μέθοδοι, ομάδες στόχοι κλπ).
- √ Σχεδιασμός και αναπαραγωγή του εκπαιδευτικού υλικού (φυλλάδια, αφίσες, κάρτες).
- √ Αμοιβές - έξοδα ατόμων που θα υλοποιήσουν την καμπάνια (επισκέψεις σε σχολεία, διανομή υλικού στις ομάδες στόχους κλπ).
- √ Ημερίδες - συναντήσεις με φορείς της περιοχής - ομάδες στόχους του προγράμματος.

Κατηγορίες επιλέξιμων δαπανών που αφορούν τις δράσεις βελτίωση καταφυγίων, διαδρομές πρόσβασης, μονοπάτια, γεφύρια κλπ:

- √ Εργασίες βελτίωσης / αναβάθμισης των κτιριακών εγκαταστάσεων, του περιβάλλοντος χώρου και του εξοπλισμού υφισταμένων καταφυγίων, καθώς και βελτίωση της προσπέλασης προς το καταφύγιο.
- √ Προσβάσεις μικρής κλίμακας, διάνοιξη, καθαρισμός, τεχνικά έργα, πλακοστρώσεις, προστατευτικά κιγκλιδώματα, δενδροφυτεύσεις, αναστήλωση μικρών γεφυριών κ.λ.π.
- √ Κατασκευή και τοποθέτηση πινακίδων, ελαφρών ξύλινων κατασκευών (τραπεζοκαθισμάτων, κάδων απορριμμάτων κ.λ.π.)
- √ Απαιτούμενες τεχνικές και λοιπές μελέτες και άδειες, δαπάνες επίβλεψης, επιμετρήσεων κ.λ.π., το κόστος των οποίων δεν μπορεί να υπερβαίνει το **12%** του συνολικού επιλέξιμου κόστους του έργου και μόνο στις περιπτώσεις ιδιωτικών φορέων.

**Αναβάθμιση οικιστικού περιβάλλοντος και ανάδειξη
παραδοσιακής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του
αγροτικού χώρου**

- ✓ Οικιστική αναβάθμιση περιοχών (οικισμών, γειτονιών κλπ) με αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον
- ✓ Ανάδειξη μνημείων και κτιρίων αγροτικής κληρονομιάς (μνημεία, μύλοι, γεφύρια, κλπ)
- ✓ Μουσεία αγροτικής, λαογραφικής και πολιτιστικής κληρονομιάς – κέντρα πολιτιστικά δραστηριοτήτων
- ✓ Σήμανση αξιοθέατων, μνημείων, μονοπατιών

Άλλες Κατηγορίες Επιλέξιμων Δαπανών :

- ✓ Αποκατάσταση εξωτερικών όψεων κτιρίων στα πλαίσια της οικιστικής αναβάθμισης περιοχών.
- ✓ Πεζοδρομήσεις και διαμορφώσεις - αναπλάσεις κοινόχρηστων χώρων στα πλαίσια της οικιστικής αναβάθμισης περιοχών (δενδροφυτεύσεις, πάρκα, ηλεκτροφωτισμός κοινόχρηστων χώρων, πλατείες, παιδικές χαρές, χώροι αθλοπαιδιών κ.λ.π.).
- ✓ Μικρά έργα βασικής υποδομής (ύδρευση, αποχέτευση, εξηλεκτρισμός).
- ✓ Έργασίες αποκατάστασης και ανάδειξης αξιόλογων αρχιτεκτονικών στοιχείων της αγροτικής υπαίθρου, τα οποία έχουν αισθητική και ιστορική σημασία (μνημεία, μύλοι, γεφύρια, βρύσες, μοναστήρια κ.λ.π.).
- ✓ Νέες κτιριακές εγκαταστάσεις ή βελτίωση / αναβάθμιση υφισταμένων (κατά προτεραιότητα χαρακτηρισμένων ως παραδοσιακών ή διατηρητέων κτισμάτων) για τη δημιουργία μουσείων και κέντρων πολιτιστικών και λοιπών δραστηριοτήτων, διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου, προμήθεια και εγκατάσταση ηλεκτρομηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού απαιτούμενων για τη λειτουργία τους.
- ✓ Καταγραφή πολιτιστικών και ιστορικών στοιχείων αγροτικής κληρονομιάς με στόχο τη διατήρηση και ανάδειξή τους.
- ✓ Αγορά εκθεμάτων που σχετίζονται με την τοπική αγροτική - πολιτιστική κληρονομιά κάθε περιοχής στα πλαίσια των μουσείων (π.χ. παραδοσιακές ενδυμασίες, κεντήματα, υφαντά, εργαλεία που χρησιμοποιούνταν παλαιότερα σε αγροτικές εργασίες, παραδοσιακά μουσικά όργανα, γραπτά ιστορικά ή πολιτιστικά ντοκουμέντα κ.λ.π.).

- ✓ Σήμανση μονοπατιών, διαδρομών σε περιοχές φυσικού κάλλους, αξιόλογων κτισμάτων με ιδιαίτερα στοιχεία αισθητικής και ιστορικής αξίας (μνημεία, κτίρια κ.λ.π.).
- ✓ Χαρτογραφήσεις και παραγωγή θεματικών χαρτών.
- ✓ Απαιτούμενες τεχνικές και λοιπές μελέτες και άδειες, δαπάνες επιβλέψεων, επιμετρήσεων κ.λ.π., το κόστος των οποίων δεν μπορεί να υπερβαίνει το 12% του συνολικού επιλέξιμου κόστους του έργου και μόνο στις περιπτώσεις ιδιωτικών φορέων.

Δράσεις για την ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων και εκδηλώσεων ανάδειξης και διατήρησης της τοπικής κληρονομιάς.

θα μπορούσαν να γίνουν εκδηλώσεις :

- ✓ για κάποια ονομαστά προϊόντα που χαρακτηρίζουν την περιοχή, ενδεικτικά αναφέρονται τα παρακάτω :
 - Κάστανο (περιοχή Άνω Βοίου & Δήμος Μουρικίου)
 - Φασόλι (Δήμος Ασκίου & Δήμος Μουρικίου)
 - Μανούρι (περιοχή Βοίου, Σερβίων, Ασκίου, Μουρικίου, Βλάστης)
 - Μήλο (Δήμος Μουρικίου, περιοχή Βερμίου)
- ✓ για εκδηλώσεις που διοργανώνονται κατά το παρελθόν στην περιοχή για αρκετό χρονικό διάστημα ή για εκδήλωση που αποτελεί αναβίωση γιορτών ή δραστηριοτήτων που λάμβαναν χώρα κατά το παρελθόν και γίνονται προσπάθειες αναβίωσης σήμερα.

Κατηγορίες επιλέξιμων δαπανών:

- Ø Σύνθεση, παραγωγή και διακίνηση υλικού δημοσιοποίησης και προβολής των εκδηλώσεων (φυλλάδια, αφίσες κλπ).
- Ø Δημιουργία και καταχώριση διαφημίσεων των εκδηλώσεων σε έντυπα και ηλεκτρονικά ΜΜΕ.
- Ø Δαπάνες σύστασης φορέα οργάνωσης πολιτιστικών και λοιπών δραστηριοτήτων.
- Ø Δαπάνες για τη διαμόρφωση χώρου και τον εξοπλισμό του φορέα οργάνωσης πολιτιστικών και λοιπών δραστηριοτήτων.
- Ø Μίσθωση χώρων και εξοπλισμού για την οργάνωση εκδηλώσεων.

- Ø Διαμόρφωση των χώρων αυτών (κινητά χωρίσματα, προθήκες, φωτισμοί κ.λ.π.).
- Ø Παραγωγή εκθεσιακού υλικού (μακέτες, φωτογραφήσεις κλπ).
- Ø Μίσθωση οπτικοακουστικών μηχανημάτων για τις ανάγκες των εκδηλώσεων. (**Video**, Οθόνες προβολής, μηχανήματα ήχου κ.λ.π.).
- Ø Έξοδα για τη συμμετοχή παραδοσιακών μουσικών συγκροτημάτων, χορευτικών συγκροτημάτων, θεατρικών ομάδων και έξοδα οργάνωσης λοιπών πολιτιστικών θεματολογιών (θέατρο, φωτογραφία κλπ) εφόσον εντάσσονται στο πρόγραμμα των εκδηλώσεων, με την προϋπόθεση ότι το κόστος των δαπανών αυτών δεν θα υπερβαίνει το **50%** της συνολικής δαπάνης της εκδήλωσης.
- Ø Την κατασκευή - αγορά παραδοσιακών στολών και την αγορά - κατασκευή παραδοσιακών μουσικών οργάνων για τις ανάγκες των εκδηλώσεων.
- Ø Τη διοργάνωση διαγωνισμών και τη βράβευση πρακτικών για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών, καθώς και την ανάδειξη του πολιτισμού.

Ανάδειξη παραδοσιακού οικισμού μέσα από τη διοργάνωση φεστιβάλ παραμυθιού σε «παραμυθοχώρι».

Προτείνεται η ανάδειξη ενός από τους ενδιαφέροντες οικισμούς του Βοίου (Πεντάλοφος, Βυθός, Δίλοφο) σε «παραμυθοχώρι».

Αυτό θα αποτελέσει πόλο έλξης εξειδικευμένου τουρισμού και θα δημιουργηθεί η προοπτική να καθιερωθεί το καλλιτεχνικό αυτό γεγονός με τη μορφή ετήσιου φεστιβάλ παραμυθιού.

Θα ζητηθεί από μία από τις κοινότητες της περιοχής (Δίλοφο, Πεντάλοφο, Χρυσσαυγή, Βυθό) να παραχωρηθεί ένα από τα παραδοσιακά πέτρινα σπίτια της, για να αποτελέσει την έδρα του φορέα που θα συσταθεί για το σκοπό αυτό και το χώρο όπου θα πραγματοποιούνται οι καλλιτεχνικές εκδηλώσεις.

Χρονοδιάγραμμα υλοποίησης : 17/11/2000 - 31/12/2008 κατά περίπτωση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ LEADER⁺

ΑΞΟΝΑΣ

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2,3 & 4

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2

«ΣΤΗΡΙΞΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ»

ΜΕΤΡΟ 1

“ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ: ΔΙΑΤΟΠΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΑΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ”

Στόχος του μέτρου είναι η ενίσχυση της προσπάθειας για άρση της απομόνωσης της περιοχής αναφοράς. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί με την ανάπτυξη συνεργασιών σε διατοπικό ή διαπεριφερειακό επίπεδο.

Ενδεικτικές κατηγορίες πράξεων που προβλέπεται να περιληφθούν στο πλαίσιο του μέτρου είναι:

Συνεργασίες σε θέματα αγροτικού τουρισμού

Ενδεικτικές πράξεις είναι: προώθηση κοινών τουριστικών πακέτων, διοργάνωση κοινών δραστηριοτήτων εναλλακτικού τουρισμού, αξιοποίηση γυναικείας επιχειρηματικότητας, αντιμετώπιση ομοειδών προβλημάτων με την προώθηση ενδεδειγμένων λύσεων, διευκόλυνσης της πρόσβασης στις αγορές κ.λ.π.

Συνεργασίες σε θέματα μικρών επιχειρήσεων αγροτικού και λοιπών τομέων της οικονομίας

Ενδεικτικές πράξεις: αξιοποίηση τοπικών προϊόντων με έμφαση στα επώνυμα προϊόντα ποιότητας, αξιοποίηση δεξιοτήτων , νέων μορφών απασχόλησης , γυναικείας επιχειρηματικότητας κ.λ.π.

ΜΕΤΡΟ 2**“ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΔΥΟ
Η ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΩΝ ΚΡΑΤΩΝ-
ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ”****ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3****“ΔΙΚΤΥΩΣΗ”****ΜΕΤΡΟ 1****“ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΔΙΚΤΥΟΥ LEADER”**

Στο δίκτυο LEADER συμμετέχουν υποχρεωτικά όλες οι Ομάδες Τοπικής Δράσης του προγράμματος, αλλά και άλλοι φορείς, που με τις γνώσεις τους και την εξειδίκευσή τους θα βοηθήσουν στη διάχυση της πληροφορίας και των εμπειριών.

ΜΕΤΡΟ 2**“ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ ΕΜΨΥΧΩΣΗΣ
ΔΙΚΤΥΟΥ LEADER. (Μ.Ε.Δ.)”**

Η Ελληνική Μονάδα Εμπύκωσης Δικτύου LEADER (Μ.Ε.Δ.), έχει στόχο την υποστήριξη των δράσεων, ενεργειών και εκδηλώσεων που είναι απαραίτητες για την διακίνηση της πληροφορίας μέσα στο Δίκτυο, τόσο το Ελληνικό όσο και το Ευρωπαϊκό.

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4
“ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ- ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ- ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ”

Αφορά δαπάνες που πραγματοποιούνται από το Υπουργείο Γεωργίας για ενέργειες διαχείρισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης του προγράμματος LEADER+, σε επίπεδο χώρας

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

A/A	ΔΗΜΟΣ	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ
1	ΚΟΖΑΝΗΣ		Αλωνακίων
2			Ανθότοπου
3			Αργίλου
4			Βατερού
5			Εξοχής
6			Καλαμιάς
7			Καρδίτσας
8			Κοίλων
9			Λευκόβρυσης
10			Λευκοπηγής
11			Λυγερής
12			Μεταμόρφωσης
13			Ν. Νικόπολης
14			Ξηρολίμνη
15			Οινόης
16			Πετρανών
17			Πρωτοχωρίου
18			Πτελέας
19			Σκήτης
20			Χαραυγής
21	ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ		Αγ. Χριστόφορος
22			Ερμακιάς
23			Καρυοχωρίου

A/A	ΔΗΜΟΣ	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ
24			Σπηλιάς
25	ΑΙΑΝΗΣ		Αιανής
26			Αγ. Παρασκευής
27			Κερασιάς
28			Κτενίου
29			Ροδιανής
30			Ρυμνίου
31			Χρωμίου
32	ΑΣΚΙΟΥ		Καλονερίου
33			Γαλατινής
34			Εράτυρας
35			Ναμάτων
36			Πελεκάνου
37			Σισανίου
38	ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ		Βελβεντού (πλην Οικ. Παλαιογρατσάνου)
39			Βελβεντού (Οκ. Παλαιογρατσάνου)
40			Αγ. Κυριακής
41			Καταφυγίου
42			Πολυφύτου
43	ΒΕΡΜΙΟΥ		Κομνηνών
44			Ανατολικού
45			Μεσόβουνου
46			Πύργων
47	Δ. ΥΨΗΛΑΝΤΗ		Μαυροδενδρίου
48			Λιβερών
49			Ποντοκόμης
50			Σιδερών
51	ΕΛΙΜΕΙΑΣ		Κρόκου
52			Αμυδαλιάς
53			Α. Κώμης
54			Καισαρείας
55			Κ. Κώμης
56			Κοντοβουνίου
57			Μηλέας
58			Σπάρτου

A/A	ΔΗΜΟΣ	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ
59	ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΥ		Κοιλιάδας
60			Αγ. Δημητρίου
61			Αγ. Χαραλάμπους
62			Ακρινής
63			Αυγής
64			Βοσκοχωρίου
65			Δρεπάνου
66			Καπνοχωρίου
67			Κλείτους
68			Πολυμύλου
69			Ρυακίου
70			Τετραλόφου
71	ΚΑΜΒΟΥΝΙΩΝ		Τρανοβάλτου
72			Ελάτης
73			Μικροβάλτου
74	ΜΟΥΡΙΚΙΟΥ		Εμπορίου
75			Αναρράχης
76			Αρδασσας
77			Μηλοχωρίου
78			Φούφα
79	ΝΕΑΠΟΛΗΣ		Νεάπολης
80			Αηδονοχωρίου
81			Αλιάκμωνος
82			Αξιοκάστρου
83			Ασπρούλας
84			Βελανιδιάς
85			Δρυόβουνου
86			Λευκοθέας
87			Μεσολογγίου
88			Μολόκας
89			Πεπονιάς
90			Περιστεράς
91			Πλατανιάς
92			Πολυλάκκου
93			Πυλωρίου
94			Σημάντρου
95			Σκαλοχωρίου
96			Τραπεζίτσας
97			Χειμερινού

A/A	ΔΗΜΟΣ	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ
98			Χορηγού
99	ΠΤΟΛ/ΔΑΣ		Ασβεστόπετρας
100			Γαλάτειας
101			Δροσερού
102			Καρδιάς
103			Κομάνου
104			Μαυροπηγής
105			Ολυμπιάδας
106			Πενταβρύσου
107			Περδίκας
108			Προαστίου
109			Πτελεώνα
110	ΣΕΡΒΙΩΝ		Σερβίων (εκτός Οικ. Λάβας)
111			Σερβίων (Οικ. Λάβας)
112			Αυλών
113			Βαθυλάκου
114			Γούλων
115			Ιμέρων
116			Καστανιάς
117			Κρανιδίων
118			Λευκάρων
119			Μεσιανής
120			Μεταξά
121			Νεράιδας
122			Πλατανορέυματος
123			Πολυρράχου
124			Ροδίτη
125	Τριγωνικού		
126	ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ		Σιάτιστας
127			Μικροκάστρου
128			Παλαιοκάστρου
129	ΤΣΟΥΤΥΛΙΟΥ		Τσοτυλίου
130			Αγιάσματος
131			Αγ. Αναργύρων
132			Ανθούσας
133			Ανθοχωρίου
134			Αυγερινού
135			Βουχωρίνας

A/A	ΔΗΜΟΣ	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ
136			Βροντής
137			Δαμασκηνιάς
138			Δάφνης
139			Διχειμαρρου
140			Δραγασιάς
141			Ζώνης
142			Κλεισωρείας
143			Κορυφής
144			Κριμηνίου
145			Λικνάδων
146			Λούβρης
147			Λουκομίου
148			Μόρφης
149			Ομαλής
150			Πλακίδας
151	Πολυκάστανου		
152	Ροδοχωρίου		
153	Σταυροδρομίου		
154	Χρυσαιγής		
155		Βλάστης	
156		Λιβαδερού	
157		Πενταλόφου	Διλόφου
158			Αγίας Σωτήρας
159			Βυθού

Οι περιοχές που είναι σκιαγραφημένες εντάσσονται και στα προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ). Με πορτοκαλί χρώμα είναι αυτές που εντάσσονται στα ολοκληρωμένα προγράμματα του Υπουργείου Γεωργίας και με μπλε αυτές που εντάσσονται στα ολοκληρωμένα του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας.

ΤΟΠΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΤΟ Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ

Ένα σχήμα συνεργασίας ή δικτύωσης στο οποίο θα συμμετέχουν μονάδες φιλοξενίας, κέντρα εστίασης καθώς και κάθε επιχείρηση που σχετίζεται με τον κλάδο του τουρισμού, **επιχειρείται να συσταθεί στα πλαίσια της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας LEADER+ και θα περιλαμβάνει ενδεικτικά τα ακόλουθα :**

- Ø Υιοθέτηση ενός «**Τοπικού Συμφώνου Ποιότητας (ΤΣΠ)**» το οποίο αποτελεί ένα σύνολο κανόνων που πρέπει να εφαρμοστεί από όλους τους συμμετέχοντες στο δίκτυο και ενδεικτικά περιλαμβάνει:
 - √ *τήρηση αισθητικών προτύπων*
 - √ *προδιαγραφές για τον εξοπλισμό*
 - √ *προδιαγραφές για καταλόγους και πινακίδες*
 - √ *προδιαγραφές για τους χώρους εστίασης και παρασκευής των τροφίμων*
 - √ *προδιαγραφές για κοινό σήμα*
 - √ *προδιαγραφές για τοπική κουζίνα - γαστρονομική κληρονομιά*
 - √ *διαχείριση παραπόνων πελατών - επισκεπτών*
 - √ *πολιτική τιμών*
 - √ *κανόνες τήρησης του ΤΣΠ*
- Ø Συμφωνία για κοινή ποιοτική και οργανωμένη παροχή υπηρεσιών στους επισκέπτες. Δημιουργία ευκαιριών οργάνωσης δραστηριοτήτων για τον ελεύθερο χρόνο των επισκεπτών με σκοπό την παραμονή τους όσο το δυνατόν μεγαλύτερο διάστημα στην περιοχή.
- Ø Συνεργασία για ανταλλαγή επισκεπτών.
- Ø Κοινή προβολή των επιχειρήσεων και της περιοχής (έντυπη και ηλεκτρονική).
- Ø Συνεργασία με επιχειρήσεις παραγωγής τοπικών προϊόντων διατροφής για κάλυψη των αναγκών διατροφής των επισκεπτών στην περιοχή και κυρίως με γυναικείους συνεταιρισμούς
- Ø Συνεργασία με επιχειρήσεις παραγωγής παραδοσιακών χειροτεχνημάτων και ειδών λαϊκής τέχνης τόσο για την

διακόσμηση των καταλυμάτων αλλά και για την προώθηση τους στους επισκέπτες ως ενθύμια της περιοχής.

- Ø Συνεργασία με τουριστικά γραφεία και πράκτορες
- Ø Συνεργασία με το Δίκτυο των τυροκόμων και το Δίκτυο του κρασιού.
- Ø Αντιμετώπιση από κοινού του θέματος της μετακίνησης και ξενάγησης των επισκεπτών.
- Ø Καθορισμός προγράμματος διαδρομών και προορισμού για τους επισκέπτες.
- Ø Σεμινάρια κατάρτισης.
- Ø ΣΤΑΝΤ και προθήκες έκθεσης τοπικών προϊόντων.
- Ø Διοργάνωση εκδηλώσεων (π.χ. γευσιγνωσίας) και συμμετοχή σε εκθέσεις.
- Ø Ποιοτικά σήματα **HACCP** και **ISO**.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Η ΚΡΑΤΙΚΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ – ΑΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, ΒΕΝΕΤΣΑΝΟΥ Γ. ΜΑΡΩ, ΕΚΔΟΣΗ 2006, ΕΚΔΟΣΕΙΣ INTERBOOKS
- 2) ΑΓΡΟΤΟ-ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ, ΔΡΟΣΟΠΟΥΛΟΥ ΑΘ. ΣΟΝΙΑ, ΕΚΔΟΣΗ 1989, ΕΚΔΟΣΕΙΣ INTERBOOKS
- 3) ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΗΓΟΥΜΕΝΑΚΗΣ Γ. ΝΙΚΟΣ, ΕΚΔΟΣΗ 2000, ΕΚΔΟΣΕΙΣ INTERBOOKS
- 4) ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΗΓΟΥΜΕΝΑΚΗΣ Γ. ΝΙΚΟΣ, ΕΚΔΟΣΗ 1999, ΕΚΔΟΣΕΙΣ INTERBOOKS
- 5) ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ Α ΤΟΜΟΣ, ΗΓΟΥΜΕΝΑΚΗΣ Γ. ΝΙΚΟΣ, ΕΚΔΟΣΗ 1997, ΕΚΔΟΣΕΙΣ INTERBOOKS
- 6) ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ Β ΤΟΜΟΣ, ΗΓΟΥΜΕΝΑΚΗΣ Γ. ΝΙΚΟΣ, ΕΚΔΟΣΗ 1997, ΕΚΔΟΣΕΙΣ INTERBOOKS

ΠΗΓΕΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ

- 1) www.agrotravel.gr
- 2) www.agrotour.gr
- 3) www.ruralinvest.gr
- 4) www.geocities.com
- 5) www.visit-ionianislands.com
- 6) www.e-lefkas.com
- 7) www.hellogreece.net
- 8) www.euro-info.gr
- 9) www.anko.gr
- 10) www.epirus.gov.gr
- 11) www.leader-plus.gr
- 12) www.info3kps.gr
- 13) www.europa.eu
- 14) www.sete.gr
- 15) www.agronews.gr
- 16) www.geocities.com
- 17) www.traveldailynews.gr
- 18) www.futurecc.gr
- 19) www.antagonisticotita.gr
- 20) www.economics.gr
- 21) www.ena.gr
- 22) www.panteion.gr
- 23) www.eur-lex.europa.gr
- 24) www.nomothesia.epesdys-eis.gr
- 25) www.eicnewsletter.realise.gr
- 26) www.eeep.psa.uoa.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ Α'	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	13
Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	15
ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	15
Α. ΜΑΖΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	15
Β. ΑΤΟΜΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	15
Γ. ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	16
Δ. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	16
Ε. ΣΥΝΕΧΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	16
ΣΤ. ΕΠΟΧΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	19
ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	19
Α. ΓΕΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	19
Β. ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	20
Γ. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΕΚΘΕΣΕΩΝ.....	20
Δ. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΓΕΙΑΣ	21
Ε. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΑΘΛΗΣΗΣ.....	21
ΣΤ. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΟΛΗΣ	22
Ζ. ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	22
Η. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ	23
Θ. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	23
Ι. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ.....	24
ΙΑ. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΧΕΙΜΕΡΙΝΑ ΣΠΟΡ.....	24
ΙΒ. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΧΕΙΜΑΣΗΣ.....	25
ΙΓ. ΟΡΕΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	26
ΙΔ. ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	26
ΙΕ. ΧΡΟΝΟΜΕΡΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	27
ΙΣΤ. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	28
ΙΖ. ΕΠΙΛΕΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	28
ΙΗ. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΙΝΗΤΡΩΝ	29
ΙΘ. ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	30
Κ. ΛΑΪΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	30

ΚΑ. ΚΟΣΜΟΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	31
ΚΒ. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	31
ΚΓ. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΗΡΩΝ	32
ΚΔ. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	35
ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	35
Α. ΕΝΝΟΙΑ, ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	35
Β. ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	39
ΓΕΝΙΚΑ	39
Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	39
Α. ΜΟΡΦΕΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	43
Κύριες Μορφές Αμιγή Αγροτουρισμού.....	43
Κύριες Μορφές Σύνθετου Αγροτουρισμού.....	44
Β. ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	45
Οι στόχοι του προγράμματος αγροτουρισμού είναι:.....	45
Πλεονεκτήματα και οφέλη.....	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	47
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7	49
Η ΛΕΥΚΑΔΑ	49
Α. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	49
Δήμος Λευκάδας.....	51
Δήμος Καρυάς.....	53
Δήμος Ελλομένου	53
Δήμος Σφακιωτών	54
Δήμος Απολλωνίων	55
Δήμος Μεγανησίου	55
Κοινότητα Καλάμου	56
Κοινότητα Καστού.....	56
Β. ΠΑΡΑΛΙΕΣ.....	57
Γ. ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΔΡΑΣΕΙΣ	58
Κυκλική Διαδρομή.....	58
Ορεινή Διαδρομή.....	61
Θαλάσσιες Διαδρομές.....	63
Δ. Η ΛΕΥΚΑΔΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ.....	63

Ε. ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ-ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ-ΠΑΡΑΔΟΣΗ.....	66
Ανθρωποι του Πνεύματος και της Τέχνης.....	66
ΣΤ. ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ.....	68
Χριστουγέννων:	69
Πρωτοχρονιάς:	69
Θεοφανίων:.....	69
Πάσχα:	69
Ζ. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΣΧΟΛΙΕΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ.....	70
Η. ΛΕΥΚΑΔΙΤΙΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ	71
Γυναικεία (Νυφική).....	71
Αντρική (Γαμπριάτικη)	72
Θ. ΜΟΥΣΙΚΗ	72
Ι. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ.....	73
Πολεοδομική Οργάνωση της Λευκάδας.....	73
Παραδοσιακοί Οικισμοί.....	74
Κατασκευή Κτιρίων	75
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8	79
Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΛΕΥΚΑΔΑ	79
Α. ΓΕΝΙΚΑ	79
Διαμονή.....	80
Β. Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΛΕΥΚΑΔΑ.....	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9	83
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗ ΛΕΥΚΑΔΑ	83
Α. ΜΕΓΑΛΕΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	83
Γερουλής Στέφανος	83
Ροντογιάννης Δημήτρης.....	84
Κατηφόρης Μιχάλης	85
Γιαννούτσος Πέτρος.....	86
Β. ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ .	87
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10	89
ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	89
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΗΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ	89
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11	93
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ	93
Α. ΔΙΕΘΝΕΣ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΦΟΛΚΛΟΡ	93
Β. ΔΗΜΟΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ.....	95
Γ. ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΥΑΣ	96

Δ. ΔΗΜΟΣ ΣΦΑΚΙΩΤΩΝ.....	96
Ε. ΔΗΜΟΣ ΜΕΓΑΝΗΣΙΟΥ.....	96
Ζ. ΔΗΜΟΣ ΕΛΛΟΜΕΝΟΥ.....	97
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12	99
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ - ΣΠΟΡ	99
Α. WIND-SURFING	99
Β. ΚΙΤΕ-SURFING	101
Γ. ΠΟΔΗΛΑΣΙΑ	101
Δ. MOUNTAIN-BIKE.....	102
Ε. ΠΑΡΑΠΕΝΤΕ.....	103
ΣΤ. ΙΠΠΑΣΙΑ.....	103
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13	105
ΠΕΡΙΠΑΤΗΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ	105
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14	107
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΟΙ ΜΙΚΡΕΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΛΕΥΚΑΔΑ	107
Α. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΠΟΧΙΚΟΤΗΤΑΣ	107
Β. ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	109
Γ. ΜΗ ΥΠΑΡΞΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ, ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ	110
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15	111
ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΩΝ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	111
Α. ΠΡΟΒΟΛΗ	111
Β. ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ	113
1. Άμεση Πληροφόρηση:.....	113
2. Έντυπο υλικό:	113
3. Οπτικοακουστικό και λοιπό διαφημιστικό υλικό:.....	114
4. Συμμετοχή σε 19 Διεθνείς Τουριστικές Εκθέσεις.....	114
5. Διαφήμιση σε Μ.Μ.Ε.:	114
6. Φιλοξενία δημοσιογράφων-προσωπικοτήτων:	114
7. Εκδηλώσεις:	115
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16	117
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	117
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17	119

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	119
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18	123
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	123
ΜΕΡΟΣ Β'	125
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	125
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	127
LEADER I	127
A. ΜΕΤΡΟ	127
“ΤΕΧΝΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ”	127
Στρατηγικοί στόχοι.....	127
Πορεία υλοποίησης του Μέτρου.....	128
Δείκτες επιπτώσεων Μέτρου (ΠΙΝΑΚΑΣ 1).....	128
B. ΜΕΤΡΟ	130
“ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ”.....	130
Στρατηγικοί στόχοι.....	130
Πορεία υλοποίησης του Μέτρου.....	130
Δείκτες επιπτώσεων Μέτρου	131
Γ. ΜΕΤΡΟ	132
“ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ”.....	132
Στρατηγικοί στόχοι.....	132
Για το λόγο αυτό έχει γίνει:.....	132
Πορεία υλοποίησης του Μέτρου.....	132
Έργα Μέτρου 3 LEADER I.....	133
Δείκτες επιπτώσεων Μέτρου	134
Δ. ΜΕΤΡΟ	136
“ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ (ΜΜΕ)”	136
Στρατηγικοί στόχοι.....	136
Πορεία υλοποίησης του Μέτρου.....	136
Δείκτες επιπτώσεων του μέτρου	137
Ε. ΜΕΤΡΟ	139
“ΕΠΙΤΟΠΟΥ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ)”.....	139
Στρατηγικοί στόχοι.....	139
Πορεία υλοποίησης του Μέτρου.....	140
Δείκτες επιπτώσεων Μέτρου	140
ΣΤ. ΜΕΤΡΟ	142
“ΕΡΓΑ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑ”	142
Στρατηγικοί στόχοι.....	142
Πορεία υλοποίησης του Μέτρου.....	143
Δείκτες επιπτώσεων Μέτρου	143
Έργα Μέτρου 6 του LEADER I.....	145

Z. ΜΕΤΡΟ	146
“ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ”	146
Στρατηγικοί στόχοι.....	146
Πορεία υλοποίησης του Μέτρου.....	146
Δείκτες επιπτώσεων Μέτρου.....	147
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	149
LEADER II	149
A. ΓΕΝΙΚΑ.....	149
B. ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	150
Γ. ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ LEADER II.....	151
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	153
ΤΑ ΣΚΕΛΗ ΤΟΥ LEADER II	153
Σκέλος Α' : Απόκτηση ικανοτήτων	153
Σκέλος Β' : Καινοτόμα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης	153
Μέτρο 1: Τεχνική στήριξη.....	154
Μέτρο 2: Επαγγελματική κατάρτιση	154
Μέτρο 3: Αγροτουρισμός	154
Μέτρο 4: Μικρές επιχειρήσεις	154
Μέτρο 5: Αξιοποίηση επί τόπου και εμπορία γεωργικής, δασοκομικής παραγωγής και αλιείας.....	155
Μέτρο 6: Διατήρηση και βελτίωση περιβάλλοντος & περιβάλλοντος χώρου	155
Σκέλος Γ' : Διακρατική συνεργασία	156
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	157
LEADER⁺	157
Οι κάτοικοι της υπαίθρου ενισχύονται με ποσοστά από 55-75%.	157
A. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ LEADER⁺ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ	158
B. ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΑ ΤΟ LEADER⁺	159
Γ. Ποιοι υλοποιούν το LEADER⁺ ;.....	159
Δ. Ποιοι μπορούν να συμμετέχουν στο LEADER⁺ ;.....	159
Ε. Τι δραστηριότητες μπορούν να αναπτύσσονται στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας LEADER⁺ ;.....	159

A. Παρεμβάσεις αγροτικού συνεταιρισμού ολοκληρωμένης προσέγγισης :.....	160
B. Μικρές Βιοτεχνίες & επιχειρήσεις :.....	160
Γ. Στήριξη της ανταγωνιστικότητας και ποιότητας με αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας και τεχνογνωσίας.....	160
Δ. Προστασία – ανάδειξη και αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.....	161
ΣΤ. Επιτρέπονται οι συνεργασίες μεταξύ διαφορετικών περιοχών ;	161
Ζ. Δικτύωση	161
η. Διαχείριση και παρακολούθηση του προγράμματος	162
Διαχειριστική αρχή - αρμοδιότητες.....	162
Αρχή Πληρωμής	164
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	165
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ LEADER⁺	165
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1	165
ΜΕΤΡΟ 1.....	165
“ΤΕΧΝΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ”	165
ΜΕΤΡΟ 2:.....	165
“ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΣΕ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ- ΣΤΗΡΙΞΗ ΣΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ”	165
1) Παρεμβάσεις Αγροτικού Τουρισμού Ολοκληρωμένης Προσέγγισης	166
2) Δημιουργία και Βελτίωση Υποδομών Διανυκτέρευσης για τη Συμπλήρωση της Δυναμικότητας της Περιοχής	171
3) Δημιουργία και Βελτίωση Χώρων Εστίασης με Ιδιαίτερα Αρχιτεκτονικά Χαρακτηριστικά και Τοπικά Παραδοσιακή Κουζίνα	171
4) Αγροκτήματα με Υποδομή Διανυκτέρευσης.....	172
Στα πλαίσια της κατηγορίας αυτής θα πρέπει επιπρόσθετα να περιλαμβάνονται:	172
5) Εναλλακτικές και Ειδικές Μορφές Τουρισμού	172
Επιλέξιμες κατηγορίες δαπανών είναι οι παρακάτω:	172
6)Τοπικά Κέντρα Οργάνωσης, Πληροφόρησης Αγροτικού Τουρισμού	172
ΜΕΤΡΟ 3.....	173
“ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ”	173
ΜΕΤΡΟ 4.....	173

“ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ”	173
Δράσεις του Προγράμματος	173
Κατηγορίες επιλέξιμων δαπανών που αφορούν Τεχνικά έργα αξιοποίησης - ανάδειξης:	174
Κατηγορίες επιλέξιμων δαπανών που αφορούν τις δράσεις βελτίωση καταφυγίων, διαδρομές πρόσβασης, μονοπάτια, γεφύρια κλπ: ..	175
Άλλες Κατηγορίες Επιλέξιμων Δαπανών :.....	176
Κατηγορίες επιλέξιμων δαπανών:	177
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	180
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ LEADER⁺	180
ΑΞΟΝΑΣ	180
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2,3 & 4	180
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2	180
«ΣΤΗΡΙΞΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ»	180
ΜΕΤΡΟ 1	180
“ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ: ΔΙΑΤΟΠΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΑΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ” ..	180
Συνεργασίες σε θέματα αγροτικού τουρισμού	181
Συνεργασίες σε θέματα μικρών επιχειρήσεων αγροτικού και λοιπών τομέων της οικονομίας	181
ΜΕΤΡΟ 2	182
“ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΔΥΟ Η ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΩΝ ΚΡΑΤΩΝ- ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ”	182
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3	182
“ΔΙΚΤΥΩΣΗ”	182
ΜΕΤΡΟ 1	182
“ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΔΙΚΤΥΟΥ LEADER”	182
ΜΕΤΡΟ 2	182
“ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ ΕΜΨΥΧΩΣΗΣ ΔΙΚΤΥΟΥ LEADER. (Μ.Ε.Δ.)”	182
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4	
“ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ- ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ- ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ”	183
Περιοχή Παρέμβασης	183

ΤΟΠΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΤΟ Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ	188
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	190
ΠΗΓΕΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ	190
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	192